

Plan razvoja Općine
Tar-Vabriga – Torre-Abrega
za razdoblje 2024.-2029.

2024.

Sadržaj

Uvod i metodologija	3
Metodološki okvir	3
Geografski položaj i osnovne odrednice	5
Analiza postojećeg stanja	7
Društveno okruženje	7
Demografska obilježja	7
Odgoj i obrazovanje	13
Predškolski odgoj i obrazovanje	13
Osnovnoškolsko obrazovanje	15
Srednjoškolsko obrazovanje i visokoškolsko obrazovanje	18
Kultura i kulturna baština	21
Sport	25
Zdravstvo i socijalna skrb	27
Zdravstvena zaštita	27
Socijalna zaštita	30
Gospodarsko okruženje	34
Opća gospodarska kretanja	34
Turizam	38
Poljoprivreda i ribarstvo	44
Urbano okruženje	49
Komunalna infrastruktura i uređenje	49
Energetska infrastruktura i obnovljivi izvori energije	50
Prometna infrastruktura i povezanost	51
Gospodarenje otpadom	53
IT infrastruktura	55
Okvir upravljanja razvojem	57
Zakonodavni okvir sustava strateškog upravljanja	57
Akti strateškog planiranja relevantni za Općinu Tar-Vabriga – Torre-Abrega	57
Općinska uprava	59
Analiza financijskih kapaciteta	62
Civilno društvo	63
Talijanska nacionalna manjina – dvojezičnost	66
SWOT analiza	69

Opis srednjoročnih razvojnih potreba i potencijala	71
Strateški okvir	75
Vizija	75
Ciljevi i mjere.....	76
Okvir za praćenje i vrednovanje s ključnim pokazateljima uspješnosti	79
Terminski plan provedbe.....	80
Usklađenost s relevantnim strateškim dokumentima	82

Uvod i metodologija

Metodološki okvir

Izrada Plana razvoja Općine Tar-Vabriga-Torre-Abrega za razdoblje 2025.-2030. temelji se na odredbama Zakona o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske, kao i na drugim relevantnim zakonima i provedbenim aktima koji reguliraju rad jedinica lokalne samouprave. Plan je usklađen s Nacionalnom razvojnom strategijom Republike Hrvatske do 2030. godine te sektorskim strategijama značajnim za rad i razvoj Općine, uključujući strateške dokumente na regionalnoj razini, primarno Planom razvoja Istarske županije za razdoblje 2022.-2027. Plan ima ključnu ulogu u osiguravanju održivog razvoja Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega, uzimajući u obzir specifične potrebe i potencijale lokalne zajednice.

Metodološki okvir izrade Plana razvoja Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega za razdoblje 2024.-2029. čine analiza prikupljenih kvantitativnih i kvalitativnih podataka, participativne aktivnosti i proces strateškog planiranja.

Proces izrade strateškog dokumenta započeo je temeljitom analizom postojećeg stanja u Općini. Analiza je obuhvatila prikupljanje i sistematizaciju podataka o demografiji i društvenom okruženju, gospodarskim prilikama, infrastrukturnim sustavima te funkcioniranju lokalne samouprave. S ciljem identifikacije snaga, slabosti, prilika i prijetnje za razvoj Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega provedena je SWOT analiza, kao temeljni alat za definiranje strateškog okvira razvoja Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega. Nadalje, polazeći od analize postojećeg stanja, utvrđene su razvojne potrebe i potencijali i izrađen strateški okvir razvoja Općine. Definirani ciljevi, mjere i projekti, odnosno aktivnosti koje je potrebno provesti u razdoblju 2024.-2029. temelje se na prepoznatim potrebama, ali i širim društvenim, ekonomskim i političkim čimbenicima koji utječu na razvoj Općine. Radionica strateškog planiranja s ključnim dionicima, predstavnicima lokalne samouprave, sektora odgoja i obrazovanja, gospodarstva i turizma, sektora komunalnog gospodarstva te sektora socijalne skrbi i civilnog društva, bila je temelj za razradu strateškog okvira.

Participativne aktivnosti, kao uobičajen metodološki alat u strateškom planiranju, ocijenjene su kao ključan metodološki alat. Ključni dionici, koji su inicijalno mapirani sukladno kriterijima nadležnosti za pojedina područja, te prema konzultacijama s predstavnicima općinske uprave, u izradu dokumenta bili su uključeni kroz dva (2) modaliteta:

- polustrukturirani intervjui
- radionica strateškog planiranja.

Kao dodatan aspekt participativnosti, tijekom procesa izrade Plana razvoja Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega za razdoblje 2024.-2029. provedena je anketa s građanima s ciljem uključivanja građana kao sudionika razvoja i života Općine. Anketa je kreirana putem *Microsoft Forms* obrasca, a građani su pozvani na ispunjavanje ankete putem web stranice Općine i službenih kanala na društvenim mrežama. Anketa je trajala 21 dan, od 19. srpnja 2024. do 9. kolovoza 2024, a u ispunjavanju anketnog upitnika sudjelovao je 21 građanin i građanka Općine.

Najviše ispitanika koji su ispunili anketu starosne je dobi od 31-50 godina, odnosno 48%, zatim ispitanici starosti od 51-65 godina, njih 38%, slijede ispitanici od 19-30 godina, njih 9%. Samo je jedan ispitanik stariji od 65 godina (više od 65 godina) sudjelovao u anketi dok pripadnici mlađe

populacije (mlađi od 18 godina) nisu sudjelovali u anketi, što ukazuje na njihov slabiji interes za aktivnosti Općine i sudjelovanje u razvoju. Prema stupnju obrazovanja, gotovo polovica ispitanika, odnosno 47,62% ima srednju stručnu spremu, visoku stručnu spremu ima 38,10% ispitanika, 14,28% ispitanika ima višu stručnu spremu, što odgovara demografskoj slici Općine. Većina ispitanika (61,90%) je zaposleno, manji dio (19,05%) su samozaposleni, dio ispitanika (19,05%) je u mirovini, dok nitko od ispitanika ne pripada skupinama učenici, studenti i nezaposleni.

Nadalje, s obzirom na važnost turističke djelatnosti u lokalnom gospodarstvu, uključivanja turista kao sudionika razvoja turističkog života Općine kreirana je anketa na engleskom jeziku putem *Microsoft Forms* obrasca, a turisti su pozvani na ispunjavanje ankete putem web stranice Turističke zajednice Tar-Vabriga – Torre-Abrega i službenih kanala na društvenim mrežama. Anketa je trajala 21 dan, od 19. srpnja 2024. do 9. kolovoza 2024. U ispunjavanju anketnog upitnika sudjelovalo je 28 turista oba spola.

Najviše ispitanika koji su ispunili anketu starosne je dobi od 51-65 godina, njih 42,86%, zatim ispitanici stariji od 65 godina, njih 32,14%, slijede ispitanici od 31-50 godina, njih 21,43%. Samo je jedan ispitanik od 18 – 30 godina sudjelovao u anketi dok pripadnici mlađe populacije (mlađi od 18 godina) nisu sudjelovali u anketi što ukazuje kako mlađe generacije često imaju drugačije interese i prioritete. Mladi možebitno više cijene trenutne aktivnosti i zabavu, a manje su zainteresirani za dugoročne planove i razvojne strategije. Njihovi interesi mogu biti više usmjereni na tehnologiju, društvene mreže i slične aspekte, dok im planiranje infrastrukture ili dugoročni turistički razvoj ne privlače pažnju, a s obzirom kako se radi o planovima za mjesto koje možda posjećuju povremeno, mogu smatrati da je njihovo mišljenje manje relevantno.

Stavovi i percepcija građana i turista, dobiveni kroz provedene ankete integrirani su u dokument, sukladno područjima na koja se odnose.

Završno, Plan razvoja Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega za razdoblje 2024.-2029. usklađen je s relevantnim strateškim dokumentima više razine, te je temeljem utvrđenih ciljeva i mjera razrađen operativni plan djelovanja, odnosno indikativni financijski i vremenski plan provedbe.

Geografski položaj i osnovne odrednice

Povijesna determiniranost razvoja

Razvoj Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega povezan je s bogatom povijesnom baštinom koja je oblikovala današnji identitet ovog područja. Smještena na plodnoj visoravni s pogledom na Jadransko more, Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega se kroz stoljeća razvijala pod utjecajem raznovrsnih povijesnih i društvenih čimbenika. Tar i Vabriga, naselja koja su se povijesno razvijala odvojeno, svako sa svojom župom, zvonikom i crkvom – sv. Martina u Taru, sv. Mihovila u Frati i sv. Antona u Vabrigi – danas su spojena u jedinstvenu cjelinu.

Područje nosi tragove daleke prošlosti, od otisaka dinosaura starih oko šezdeset milijuna godina, uključujući rimske villae rusticae, uljare, ladanjske vile patricija i carskih obitelji, te potopljene luke i gatove, koji svjedoče o dugoj i bogatoj povijesti ovog područja. Osnutkom Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega 12. prosinca 2006. godine, kada se izdvojila iz sastava Grada Poreča, započinje novo poglavlje u razvoju ovog područja.

Gospodarstvo Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega tradicionalno je vezano uz turizam i ugostiteljstvo, s posebnim naglaskom na uslugu privatnog, odnosno obiteljskog smještaja te značaj turističkog naselja Lanterna. Osim toga, kao komplementarne djelatnosti, poljoprivreda, osobito maslinarstvo i ribarstvo također imaju značajnu ulogu u lokalnom gospodarstvu.

Povijesna baština Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega, koja uključuje značajne spomenike poput župne crkve sv. Martina u Taru, crkve sv. Antona u Vabrigi i romaničkog zvonika u Frati, nastavlja oblikovati identitet ovog područja. Tijekom ljetnih mjeseci, crkva sv. Martina postaje središte kulturnih događanja, s koncertima klasične glazbe, što dodatno valorizira kulturnu baštinu ovog kraja.

Danas Općina Tar-Vabriga – Torre-Abrega predstavlja jedinstveni spoj povijesnog naslijeđa i suvremenog razvoja, čineći ovo područje posebnim dijelom Istre. Povijest ovdje služi kao čvrst temelj na kojem se gradi budućnost, što se očituje u svim aspektima života ovog kraja.

Položaj Općine

Općina Tar – Vabriga - Torre - Abrega smještena je na sjeverozapadnom dijelu Istarskog poluotoka, zauzimajući strateški povoljan položaj koji omogućuje neposredan pristup Jadranskom moru i lako povezivanje s unutrašnjim dijelovima Istre. Geografski gledano, Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega se prostire na visoravni koja se blago spušta prema jugozapadu, dok se na sjeveru strmo spušta prema dolini rijeke Mirne. Na visini od 112 metara nadmorske visine, s prostora Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega pružaju se iznimni panoramski pogledi koji obuhvaćaju sjeverne i južne dijelove Istre, uključujući Novigrad i Poreč, a za vedrih dana pogled seže sve do Alpa te zvonika sv. Marka u Veneciji.

Prometnica Pula-Trst, koja presijeca Općinu Tar-Vabriga - Torre-Abrega, ključna je komunikacijska veza između ova dva značajna grada, omogućujući brzu i učinkovitu prometnu povezanost s ostatkom Istarske županije i šire. Prometna os postavlja Općinu Tar-Vabriga - Torre-Abrega na

geografski i prometno izuzetno povoljnu poziciju za gospodarski razvoj, posebno u sektorima turizma, poljoprivrede i trgovine.

Položaj Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega dodatno je značajan zbog blizine važnih turističkih središta poput Poreča, Rovinja i Umaga, što povećava atraktivnost ovog područja za turiste i investitore. Blizina mora, u kombinaciji s blagom klimom i plodnom zemljom, čini Ta-Vabrigu - Torre-Abrega privlačnim mjestom za život i rad, kako lokalnom stanovništvu, tako i posjetiteljima.

Prirodna obilježja

Općina Tar - Vabriga - Torre - Abrega smještena je na prostoru bogatom prirodnim resursima, koji su odigrali ključnu ulogu u razvoju ovog područja. Blaga mediteranska klima, karakterizirana toplim ljetima i blagim zimama, stvara povoljne uvjete za poljoprivredu, turizam i svakodnevni život.

Jedno od najupečatljivijih prirodnih obilježja Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega je njezina plodna zemlja, koja je kroz stoljeća bila temelj poljoprivredne proizvodnje, posebice maslinarstva i vinogradarstva. Upravo na području Laruna, podno Tara, zori maslina koja daje jedno od najboljih maslinovih ulja u Europi, što su potvrdili i stručnjaci FAO-a. Ovaj prirodni resurs ne samo da osigurava ekonomski prosperitet lokalnom stanovništvu, već i pridonosi očuvanju tradicije i baštine ovog kraja.

Uz bogatstvo plodnih polja, Općina Tar-Vabriga - Torre - Abrega može se pohvaliti i obalnim pojasom, koji se proteže duž Jadranskog mora. Čisto more i atraktivne plaže privlače turiste iz cijeloga svijeta, dok bogati ribarski zaljevi poput Santa Marine omogućuju razvoj ribarstva, koje je oduvijek bilo sastavni dio lokalnog gospodarstva.

Analiza postojećeg stanja

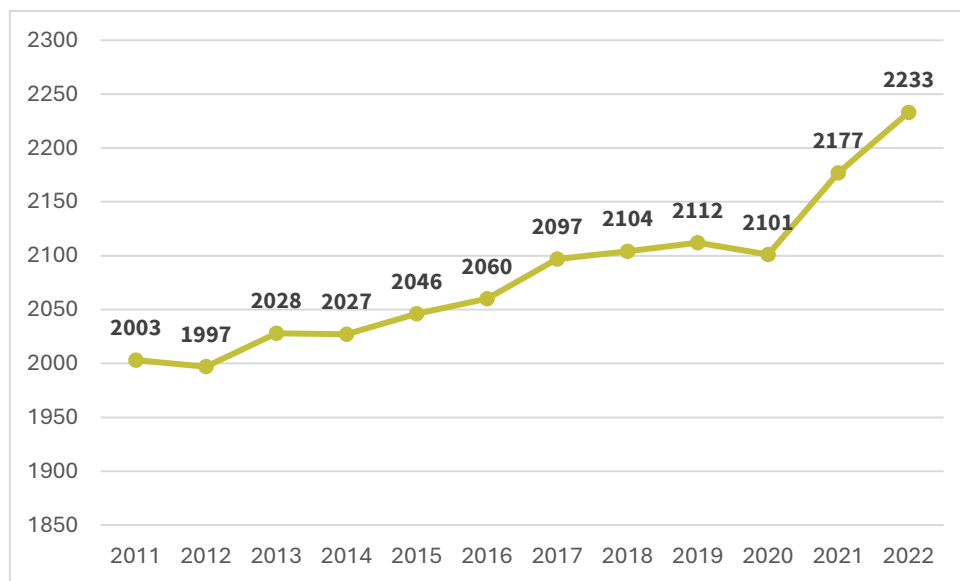
Društveno okruženje

Demografska obilježja

Općina Tar-Vabriga – Torre-Abrega, prema podacima posljednjeg popisa stanovništva iz 2021. godine, ističe se kao jedna od rijetkih općina s povećanjem broja stanovnika. Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega broji 2.148 stanovnika, što predstavlja porast od 7,35% u usporedbi s popisom iz 2011. godine. Istovremeno, Istarska županija bilježi pad broja stanovnika od -5,9%. U okviru Istarske županije, koja ima ukupno 31 općinu, Tar – Vabriga pripada skupini općina s brojem stanovnika između 2.000 i 3.000, zajedno s općinama Višnjan, Svetvinčenat, Barban, Raša, Kršan i Sveta Nedjelja.

Područje Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega ukupno obuhvaća 6 statističkih naselja: Frata, Gedići, Perci, Rošini, Tar (Torre) i Vabriga (Abrega). Najgušće naseljeno područje je naselje Tar (Torre) s 1.144 stanovnika, što čini približno 53,25% ukupnog broja stanovnika Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega.

Grafikon 1. Kretanje broja stanovnika Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega u razdoblju od 2011.-2022.

Izvor: Državni zavod za statistiku

Demografska kretanja u Općini Tar-Vabriga - Torre-Abrega karakteriziraju negativan prirodni prirast i pozitivna migracijska kretanja. U među popisnom razdoblju kumulativni prirodni prirast za područje općine iznosio je -4, s prosječnom godišnjom razlikom i između broja živorođenih i umrlih od -0,3 te vitalnim indeksom od 98,32. Broj umrlih nadmašio je broj živorođenih, posebno u 2022. godini, kada je zabilježena razlika od 11 više umrlih u odnosu na živorođene. Iako Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega bilježi negativan prirodni prirast, s većim brojem umrlih u odnosu na broj živorođenih, što je posebno izraženo u 2022. godini, migracijski trendovi pokazuju povoljniji razvoj situacije. Naime, Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega uspijeva zadržati stabilan broj stanovništva zahvaljujući pozitivnim migracijskim tokovima, posebno kroz doseljavanje iz inozemstva, koje raste iz godine u godinu. Demografska kretanja u Općini Tar-Vabriga - Torre-Abrega pokazuju povoljniji trend u usporedbi s općim trendovima na županijskoj i nacionalnoj razini. Tijekom posljednjih deset godina,

Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega bilježi veći broj doseljenog u odnosu na odseljeno stanovništvo, s posebnim naglaskom na doseljavanje iz inozemstva. Broj doseljenih iz inozemstva konstantno raste tijekom promatranog razdoblja čime se djelomično kompenzira negativan prirodni prirast.

Tablica 1. Migracijski trendovi u razdoblju od 2011. do 2022. na području Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega

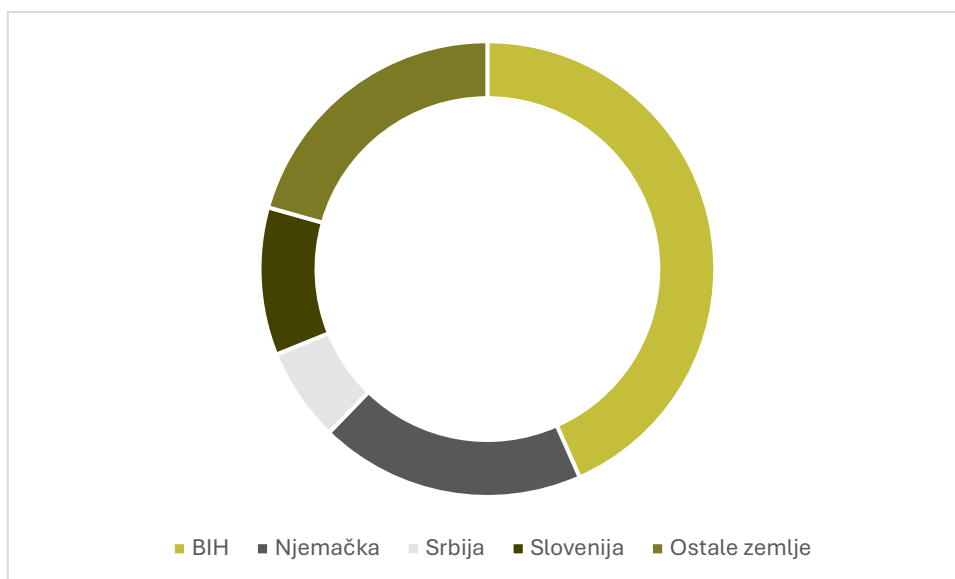
Godina	Doseljeni				Odseljeni			
	Drugi grad/općina IŽ	Druga županija u RH	Inozemstvo	UKUPNO	Drugi grad/općina IŽ	Druga županija u RH	Inozemstvo	UKUPNO
2011.	29	11	5	51	22	13	6	47
2012.	42	16	8	72	27	10	6	49
2013.	44	30	6	86	16	5	7	34
2014.	43	26	19	92	23	13	16	56
2015.	49	27	24	103	23	8	26	60
2016.	36	35	35	111	26	7	17	55
2017.	50	49	37	141	35	9	22	71
2018.	44	15	32	98	22	8	18	55
2019.	29	22	70	133	43	5	38	98
2020.	35	25	58	118	23	17	45	88
2021.	44	18	80	152	31	6	31	78
2022.	40	31	96	194	38	13	59	127

Izvor: DZS

Tablica iznad prikazuje podatke o doseljavanju i iseljavanju stanovnika na području Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega, gdje je vidljiv blagi trend povećanja oba pokazatelja. U posljednjih jedanaest godina općina bilježi kumulativno pozitivan migracijski saldo, uz izražen trend povećanja broja doseljenih iz inozemstva. Tijekom analiziranog razdoblja ukupno je odseljeno 818 stanovnika, dok je broj doseljenih iznosio 1.351, što rezultira pozitivnim migracijskim saldom od +533 stanovnika. Najizraženija migracijska kretanja zabilježena su 2022. godine, kada je ponovno zabilježen veći broj doseljenog u odnosu na odseljeno stanovništvo.

U Istarskoj županiji zabilježeni su slični migracijski trendovi u posljednjih jedanaest godina. Ukupno je iseljeno 64.606 stanovnika, dok je doseljeno 78.104, što dovodi do pozitivnog migracijskog salda od +13.498 stanovnika. Unutar županije najviše se stanovništva selilo u druge gradove ili općine, ukupno 20.604 osobe, dok se značajan dio doseljenika odnosi na one koji su došli iz inozemstva. Naime, iz inozemstva se doselilo 25.143 osobe, što čini 32,19% ukupnog broja doseljenih u analiziranom razdoblju. Ovi podaci ukazuju na pozitivne migracijske tokove unutar županije, potaknute kako unutarnjim migracijama, tako i dolaskom ljudi izvan granica Hrvatske. Nadalje, povezano s migracijskim trendovima, u kontingentu doseljenog stanovništva iz inozemstva, najbrojniji su stanovnici Bosne i Hercegovine, a slijede ih doseljenici iz Njemačke, Srbije, Slovenije te ostalih zemalja.

Grafikon 2. Ukupan broj doseljenih iz inozemstva na područje Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega

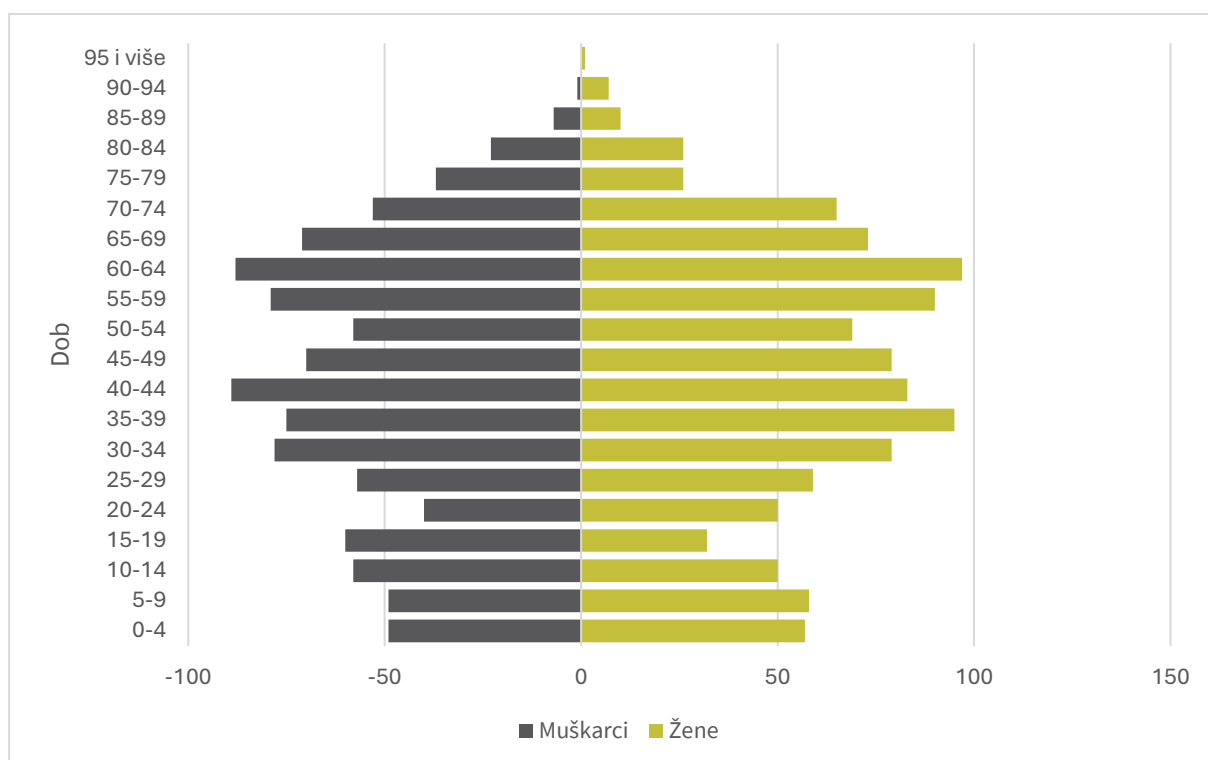

Izvor: DZS

Analiza demografskih obilježja na razini općine uzima također u obzir termin fiktivnog stanovništva, tj. značaj ovog kontingenta u ukupnom broju stanovnika Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega. Pozitivan migracijski saldo djelomično je povezan s fenomenom fiktivnog stanovništva koje je formalno prijavljeno u općini kao mjestu prebivališta, često zbog posjedovanja nekretnina, unatoč tome što u općini boravi manji dio godine.

Prema posljednjem Popisu stanovništva iz 2021. godine, općina ima ukupno 2.148 stanovnika, s blagom većinom žena 51,48% u odnosu na muškarce 48,51%. Najzastupljenija dobna skupina je od 60 do 64 godine, što odražava opći trend starenja populacije. Veći broj stanovnika ženskog spola prisutan je ne samo u ovoj općini, već i na razini Istarske županije te cijele Republike Hrvatske. Dobna struktura Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega ukazuje na stacionarni tip stanovništva, s najvećim udjelom zrelog stanovništva 52,56% u dobi od 30 do 64 godine. Udio starije populacije 65 do 99 godina iznosi 18,62%, što je niže u usporedbi s udjelom mlađe populacije 0 do 29 godina koja čini 28,81% stanovništva. Iako je udio mlađe populacije veći od starije, najbrojnija je populacija srednje i zrele dobi, što je značajno za demografski profil Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega.

Grafikon 3. Dobno – spolna struktura stanovništva Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega

Izvor: Popis stanovništva 2021., Državni zavod za statistiku

Proces starenja stanovništva je prema usporedbi podataka iz Popisa stanovništva 2011. i 2021. godine uznapredovao te pokazuje porast prosječne starosti stanovništva. Prosječnu starost žena s 50 godina na 55 godina te muškaraca s 49,35 godina na 52,10. Negativan trend prisutan je i na razini Republike Hrvatske u 2020. godini. Prosječna starost ukupnog stanovništva Republike Hrvatske iznosila je 43,8 godina. Muškarci su imali prosječnu starost od 42,0 godina, dok su žene bile starije s prosječnom starošću od 45,5 godina. Također, proces starenja pridonosi višegodišnjem opadanju udjela mladog stanovništva (0 – 19 godina) u ukupnom stanovništvu. U 2021., prosječna starost stanovništva Republike Hrvatske povećala se na 44,3 godine (muškarci 42,5 godina, žene 45,9).¹

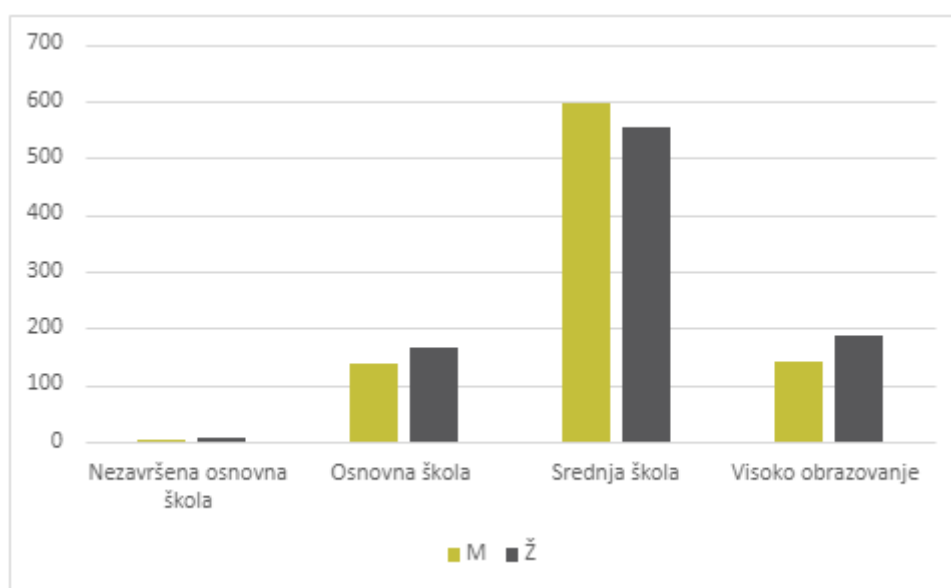
Prema narodnosti, struktura stanovništva ukazuje na multietničnost kao jedno od obilježja lokalne sredine. Od ukupnog broja stanovnika prema popisu stanovništva iz 2021. godine u Općini Tar-Vabriga - Torre-Abrega živi 1.633 Hrvata (76,02%). Talijani su najzastupljenija nacionalna manjina te ih spomenuti popis broji 149 (6,94%), zatim slijede Srbi 66 (3,07%) i Bošnjaci 16 (0,74%) te ostali 49 (2,9%).

Vjerska struktura stanovnika pokazatelj je kako većina stanovnika pripada katoličkoj vjeroispovijesti njih 76,16%. Nakon katoličke vjeroispovijesti, najbrojniji su oni koji nisu vjernici i ateisti (8,61%), dok onih koji se ne izjašnjavaju ima 2,89%. Od drugih prisutnih religija u Općini Tar-Vabriga - Torre-Abrega, nakon katoličke vjeroispovijesti najbrojniji su stanovnici pravoslavne vjeroispovijesti, njih 4,05%.

¹ Podaci DSZ, Popis stanovništva 2021.

Obrazovnu strukturu stanovništva Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega karakterizira visok udio stanovništva sa završenim srednjoškolskim obrazovanjem što je jednako nacionalnom prosjeku i prosjeku Istarske županije. Prema zadnjim službenim podacima od 1.827 stanovnika Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega iznad 15 godina, 16,52% ima završenu osnovnu školu. Srednju školu završilo je 63,05% dok je visokoobrazovanih 18,00%. U završenom visokom obrazovanju dominiraju žene. U 2011. godini bilježi se sličan omjer završene osnovne škole 20,08%, srednje škole 58,60% uz evidentirano povećanje udjela stanovništva s završenim visokoškolskim obrazovanjem koje je iznosilo 10,21%. U završenom visokom obrazovanju također su dominirale žene. Udio stanovništva sa završenim srednjoškolskim obrazovanjem ostao je stabilan u skladu s regionalnim i nacionalnim prosjekom. Istovremeno, udio visokoobrazovanih povećao se za 76,29%.

Grafikon 4. Struktura radno sposobnog stanovništva prema školskoj spremi i spolu

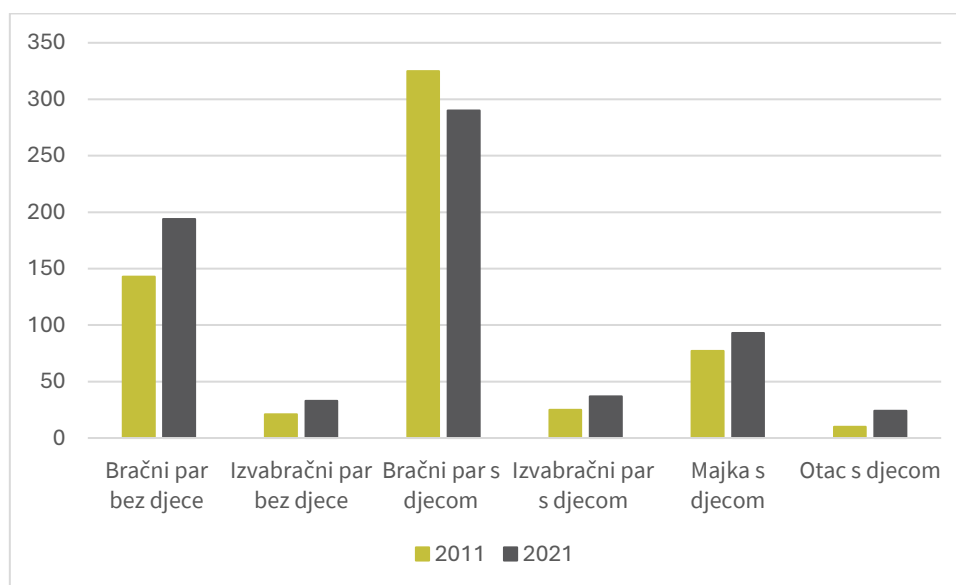
Izvor: Popis stanovništva 2021., Državni zavod za statistiku

Podaci iz 2021. pokazatelj su većeg udjela muškaraca u postotku zaposlenja u odnosu na žene. Od ukupnog broja zaposlenih 1.091 za promatrano razdoblje, 51,42% čine muškarci te 48,57% žene. Najviši udio zaposlenih prema dobnoj strukturi je između 30-59 godina s najvećom zastupljenosti u uslužnim i trgovačkim zanimanjima. Preciznije, od ukupnog broja zaposlenih, njih 26,57% u dobi je između 30-39 godina, 25,02% između 40-49 godina i 22,08% u dobi je između 50-59 godina. Mladi do 29 godina čine ukupno 17,50% ukupnog broja zaposlenih dok osobe starije od 60 godina čine preostalih 6,69% zaposlenih. Nema značajnije razlike u odnosu na županijsku razinu gdje je također najveći broj zaposlenih u dobi između 30-59 godina. Od ukupnog broja zaposlenih u Istarskoj županiji, njih 27,61% u dobi je između 30-39 godina, 26,17% zaposlenih je u dobi od 40-49 godina dok je 24,75% zaposlenih u dobi od 50-59 godina. Mladi do 29 godina čine ukupno 15,50% ukupnog broja zaposlenih u pravnim osobama dok osobe starije od 60 godina čine preostalih 5,96% zaposlenih.

Nadalje, na višoj razini, odnosno iz perspektive obitelji kao zajednice unutar istog kućanstva, prema podacima iz Popisa stanovništva 2021., broj obitelji u Općini Tar-Vabriga - Torre-Abrega porastao je na 671, u usporedbi s 601 obitelji prema prethodnom Popisu stanovništva iz 2011. godine.

Porast broja obitelji u Općini Tar-Vabriga - Torre-Abrega, unatoč smanjenju broja bračnih parova s djecom i povećanju broja bračnih parova bez djece, pozitivan je pokazatelj. Prema podacima, udio bračnih parova ili životnih partnera s djecom iznosi 43,21%, dok bračni parovi i životni partneri bez djece čine 28,91%. Uočljiva je razlika u strukturi obitelji, gdje majke s djecom čine 13,85% svih obitelji, dok očevi s djecom čine 3,57%. Opisana disproporcija ukazuje na specifične socijalne i kulturne čimbenike koji oblikuju demografsku sliku Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega, a vidljive su i na razini županije. Na razini Istarske županije udio bračnih parova ili životnih partnera je 42,87%, dok bračni parovi i životni partneri bez djece čine 28,56%. Majke s djecom čine 15,55%, a očevi s djecom zauzimaju isti postotak kao i na razini Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega 3,57%. Također, promjene na razini Istarske županije pokazuju smanjenje broja bračnih parova s djecom za 20,09%, ali i porast ukupnog broja obitelji za 35,04%, što sugerira trendove koji su prisutni na širem regionalnom nivou. Također, broj obitelji majka s djecom porastao je za 6,71% dok je broj obitelji otac s djecom porastao je za 24,90%. Iako su majke i dalje znatno brojnije među samohranim roditeljima, znatan porast broja obitelji s očevima kao primarnim skrbnicima ukazuje na promjenu u društvenim ulogama i percepciji roditeljstva. Ovaj trend može reflektirati širu promjenu u društvenim normama, veću uključenost očeva u svakodnevni odgoj djece, kao i moguće promjene u zakonskim okvirima ili socijalnim politikama koje omogućuju veću ravnopravnost u skrbištvu. Porast broja obitelji, bez obzira na njihovu strukturu, doprinosi pozitivnoj demografskoj slici. Ovaj trend stavlja Općinu Tar-Vabriga - Torre-Abrega kao jedno od poželjnih mjesta za naseljavanje, život i podizanje obitelji. Povećanje broja obitelji ne samo da potiče gospodarski rast, već također ima značajan utjecaj na društvene promjene, a pozitivni demografski pokazatelji ukazuju na potencijal Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega da se razvija kao dinamična i atraktivna zajednica za buduće stanovnike.

Grafikon 5. Prikaz promjena u strukturi prema tipu obitelji u Općini Tar-Vabriga - Torre-Abrega

Izvor: Popis stanovništva 2011. i 2021., Državni zavod za statistiku

Promatrajući podatke iz Popisa stanovništva 2021. godine, možemo uočiti značajne promjene u strukturi obitelji u Republici Hrvatskoj. U posljednjih deset godina, broj obitelji u Hrvatskoj povećao se za 27,28%, dosegnuvši ukupno 1,1 milijun obitelji. Međutim, istovremeno mijenjala se i dinamika u pogledu obitelji. Obitelji s djecom čine 46,65% od ukupnog broja obitelji, dok obitelji bez djece čine

27,43%. Iako je broj obitelji općenito porastao, udio obitelji tipa bračni par s djecom bilježi pad od 19,13%. S druge strane, udio izvanbračnih parova s djecom značajno je porastao za 49,88%, što ukazuje na promjene u društvenim normama i prihvaćanju različitih obiteljskih oblika.

Uočava se i porast broja jednoroditeljskih obitelji, posebno tip obitelji majka s djecom gdje je porast od 2,48% i očevi s djecom gdje je porast od 17,99%. Ovakvi podaci povezani su i s sve većim brojem jednoroditeljskih obitelji na području Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega.

Odgoj i obrazovanje

Na području Općine Tar - Vabriga - Torre - Abrega zastupljene su razine predškolskog odgoja i obrazovanja te osnovnoškolskog obrazovanja, dok je nastavak obrazovanja na srednjoškolskoj razini organiziran na način da učenici pohađaju srednje škole u drugim jedinicama lokalne samouprave, primarno Gradu Poreču-Parenzo. U nastavku poglavlja prikazane su osnovne odrednice po navedenim razinama obrazovanja.

Predškolski odgoj i obrazovanje

Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega osnivač je Dječjeg vrtića „Morski konjić“ - Scuola materna „Cavalluccio marino“, a na lokalnoj razini djeluje još i Talijanski dječji vrtić „Paperino“ - Područni vrtić Tar, u sastavu Dječjeg vrtića - Scuola dell' infanzia „Paperino“ Poreč.

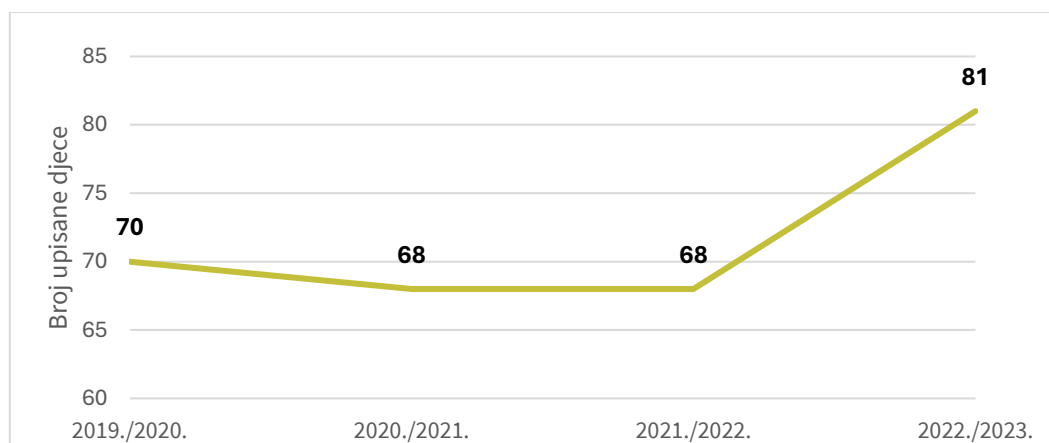
Dječji vrtić „Morski konjić“ - Scuola Materna “Cavalluccio marino” je javna ustanova ranog predškolskog odgoja i obrazovanja koja svoju djelatnost odgoja, obrazovanja, zdravstvene zaštite i socijalne skrbi obavlja na temelju Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju² i Državnog pedagoškog standarda. Sukladno ranije navedenom, Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega je osnivač dječjeg vrtića, koji je osnovan 2017. godine kao nova ustanova koja je do osnivanja djelovala kao područni vrtić Dječjeg vrtića “Radost” Poreč s organizirane dvije vrtićke skupine. Osnivanje dječjeg vrtića na lokalnoj razini pratilo je i infrastrukturno unaprjeđenje, s obzirom da je Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega financirala projekt izgradnje vrtića. Izgradnja je započela u 2017. godini, a radovi su završeni početkom 2019. godine kada je vrtić i službeno započeo s radom. Ukupna površina zgrade vrtića je 936,1 m² s natkrivenim i nenatkrivenim terasama površine 388,25m².

U pedagoškoj godini 2022./2023. vrtić je pohađalo 81 dijete³ u pet odgojno - obrazovnih skupina. Uzrast od navršene treće godine života do polaska u školu raspodijeljen je u tri odgojne skupine, “Hobotnice”, “Ražice”, “Kornjačice” s 58 djece dok uzrast od navršene prve do treće godine života uključuje 23 djece u dvije odgojne skupine naziva “Ribice” i “Račići” s desetsatnim redovitim programom. Uz ravnateljicu, odgajatelje, stručnu službu čini pedagoginja, administrativno i tehničko osoblje. Primarno je godišnjim planom rad vrtića bio planiran u četiri odgojno-obrazovne skupine, ali je na temelju detektiranih potreba tijekom trajanja pedagoške godine uz potporu Općine s radom započela i novootvorena peta skupina. Organizacija radnog vremena formirana je na pet dana u tjednu od 6:30 do 16:30 sati uz stalan rad tijekom ljetnih mjeseci.

² Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju Narodne novine NN 10/97, 107/07, 94/13, 98/19, 57/22, 101/23

³ Izvješće o radu za pedagošku godinu 2022.-2023.

Grafikon 6. Ukupan broj djece upisane u programe Dječjeg vrtića „Morski konjić” – Scoula Materna “Cavalluccio marino”

Izvor: Godišnja izvješća o radu Dječjeg vrtića „Morski konjić” – Scoula Materna “Cavalluccio marino”

Iz grafikona je vidljivo blago smanjenje broja djece sa stagnacijom u pedagoškoj godini 2020./2021. i 2021./2022., odnosu na pedagošku godinu 2019./2020., uz značajno povećanje broja djece u 2022./2023. Daljnji rast prati i pedagoška godina 2023./2024., s upisanih 12 nove djece dok se petero nalazilo na listi čekanja. Osiguravanje dovoljnog broja vrtićkih kapaciteta, povećanje kvalitete usluge predškolskog odgoja te priuštivost cijene vrtića pridonijelo je trendu povećanja broja djece koji se nastavlja u 2024./2025., gdje je nakon upisa i konačnim rangiranjem pristiglih prijava upisano ukupno 22 nove djece jasličke i vrtićke dobi dok se na listi čekanja nalazi 12 djece.

Područni vrtić Dječjeg vrtića – Scuola dell' infanzia “Paperino” djeluje kao izdvojena jedinica i jedina predškolska ustanova na području Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega koja ostvaruje redovni program njege, odgoja, naobrazbe, zdravstvene zaštite, prehrane i socijalne skrbi na talijanskom jeziku. Vrtić njeguje razvoj rane dvojezičnosti te ima dvije odgojne skupine sa sjedištem u zgradi Comunità degli Italiani – Zajednica Talijana "Giovanni Palma" Torre-Tar. Zadaća provođenja odgojno-obrazovnog programa povjerena je dvjema odgajateljicama. Tijekom trajanja rada u ljetnim mjesecima rad vrtića organiziran je u prostoru Dječjeg vrtića „Morski konjić” – Scoula Materna “Cavalluccio marino”.

Uvidom u godišnja izvješća i analizu proračunskih izdvajanja, vidljiv je jasan i stalan trend povećanja proračunskih sredstava koje Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega izdvaja za potrebe vrtića. Rast u izdvajanjima pokazuje značajnu posvećenost Općine osiguravanju kvalitetnih uvjeta za predškolski odgoj i obrazovanje. Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega je u 2022. godini izdvojila 290,67 € po glavi stanovnika za potrebe vrtića čime je stekla status jedne od prvih deset općina u Republici Hrvatskoj po visini iznosa izdvajanja. Porast izdvajanja se nastavio, te je po glavi stanovnika u 2023., izdvojeno 418,03 € za vrtiće. Također, uzimajući u obzir petogodišnje promatrano razdoblje razvidno je kako je postotak izdvajanja proračunskih sredstava porastao za 230,94%. Navedeni podaci pokazatelj su pozitivnog trenda u pogledu financiranja obrazovanja u najranijim fazama, što dugoročno ima povoljan utjecaj na kvalitetu života u Općini Tar-Vabriga - Torre-Abrega, kao i na demografske pokazatelje, obzirom kako je kvalitetna predškolska infrastruktura jedan od faktora privlačenja mladih obitelji.

Tablica 2. Izdvajanje proračunskih sredstava Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega za potrebe predškolskog odgoja i obrazovanja u petogodišnjem razdoblju

2019	2020	2021	2022	2023
271.321,49€	345.798,93€	583.708,51€	624.401,11€	897.921,53€

Izvor: Godišnja izvješća o izvršenju proračuna Općine

Iz gore navedene tablice vidljivo je kako Općina Tar-Vabriga-Torre-Abrega učinkovito radi na poboljšanju usluga u sustavu ranog odgoja i obrazovanja izgradnjom infrastrukture i povećanjem materijalnih uvjeta kroz pomoć obiteljima u njihovom svakodnevnom roditeljskim obvezama te na taj način stvara preduvjete za ostanak obitelji u zajednici. Pozitivni demografski trendovi poput porasta broja stanovništva te porasta broja obitelji rezultat su, između ostalog i ovih demografskih mjera. Osim toga, Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega pokazuje da sustavna ulaganja u obrazovanje i podršku obiteljima mogu imati dugoročno povoljan učinak na demografski razvoj zajednice, pridonoseći održivosti i stabilnosti lokalne zajednice.

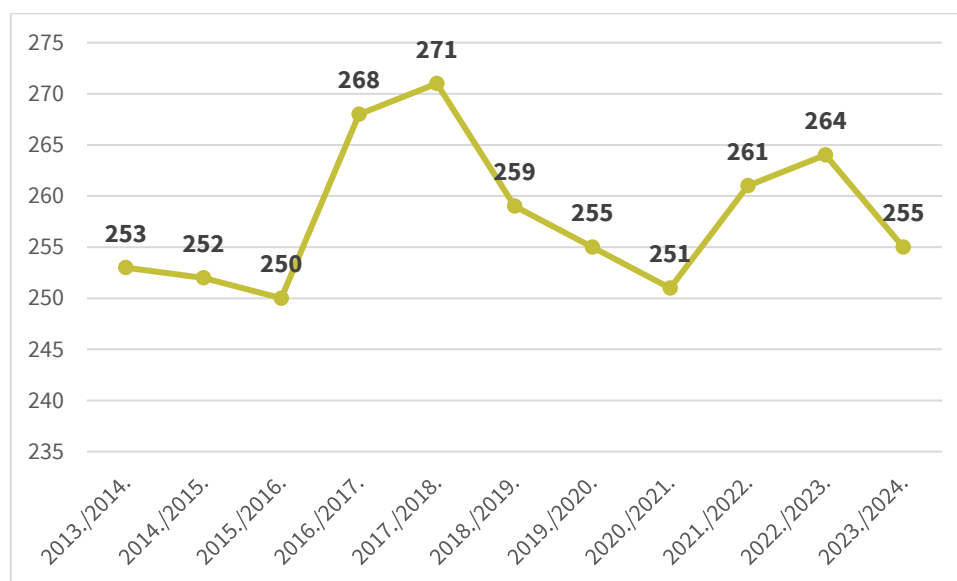
Stav građana u pogledu zadovoljstva s opremljenosti predškolske infrastrukture ima pozitivne konotacije. Visok postotak ispitanika, 76,19% izrazilo je svoje zadovoljstvo ili potpuno zadovoljstvo razinom opremljenosti dječjeg vrtića, dok je postotak nisam zadovoljan ili uopće nisam zadovoljan nizak i iznosi 9,52%, ostalih 14,29% odnosi se na ispitanike koji nisu niti zadovoljni niti nezadovoljni. Osim u kontekstu infrastrukture namijenjene predškolskom odgoju i obrazovanju, s kojom su ispitanici u najvećoj mjeri zadovoljni, ostala infrastruktura namijenjena djeci nije zadovoljavajućoj razini. Konkretno, ispitanici ističu nedostatak sigurnih igrališta za djecu i smatraju kako postoji prostor za napredak u povećanju kvalitete istih.

Osnovnoškolsko obrazovanje

Osnovnoškolsko obrazovanje organizirano je kroz jednu ustanovu, Osnovnu školu Tar-Vabriga sa sjedištem u Taru kao administrativnom sjedištu Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega. U školskoj godini 2023./2024., Osnovnu školu Tar-Vabriga pohađa 255 učenika u 15 razrednih odjela, a na razini škole organiziran je Program produženog boravka za učenike prvog, drugog i trećeg razreda u trajanju od 4 sata koji pohađa 35 učenika.

Broj učenika u proteklom desetogodišnjem razdoblju varira bez jasnog trenda. Najviše učenika pohađalo je Osnovnu školu Tar-Vabriga tijekom školske godine 2017./2018., njih 271, kako je prikazano na grafikonu niže. Od ukupnog broja učenika u posljednjoj školskoj godini za koju su dostupni podaci (2023./2024.), od ukupno 255 učenika podjednak je broj učenica (126) i učenika (129), a ukupno je 16 učenika s teškoćama u razvoju koji pohađaju redovan program uz prilagodbu, odnosno redovan program uz individualizirani pristup.

Grafikon 7. Kretanje broja učenika Osnovne škole Tar-Vabriga u razdoblju od šk.god. 2013./2014. do šk.god. 2023./2024.

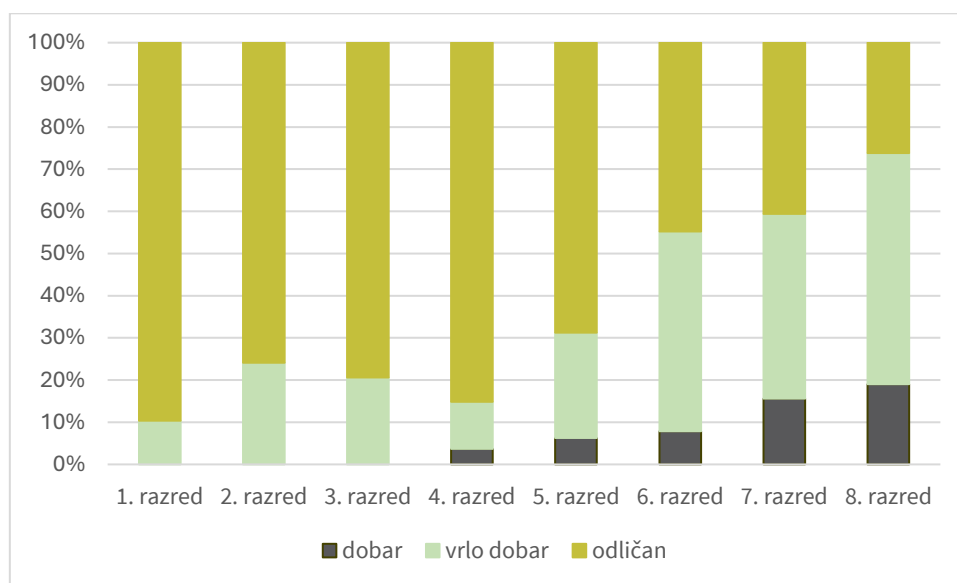

Izvor: Školski eRudnik

Iako je rad škole formalno organiziran kao rad u jednoj smjeni koja se ne rotira, škola praktično djeluje na tri lokacije na koje se održava nastava – na središnjoj lokaciji Osnovne škole u Taru, zatim u rekonstruiranoj zgradi bivše škole u Vabrigi te na trećoj lokaciji – u objektu starog vrtića “Radost“ u Taru. Nastavu na središnjoj lokaciji pohađa najveći broj učenika – svi razredni odjeli od petog do osmog razreda te jedno odjeljenje trećeg razreda. Na lokaciji u Vabrigi nastavu pohađaju učenici prvog i drugog razreda, te jedno odjeljenje trećeg razreda, dok je nastava za generaciju učenika četvrtih razreda u zgradi starog vrtića „Radost“ u Taru. Iz opisanog načina rada i organizacije nastave razvidno je kako je nedostatak prostornih kapaciteta ključni nedostatak u smislu uvjeta za rada učenike, učitelje i ostalo osoblje.

Opći uspjeh na razini cijele Osnovne škole Tar-Vabriga u školskoj godini 2022./2023. bio je 4,54 što je bolji uspjeh u odnos na prosjek Istarske županije koji iznosi 4,28. Odličan uspjeh ostvario je 161 učenik što je 61,22% učenika od ukupnog broja učenika sa zaključnom ocjenom. Opći uspjeh 5,0 ostvarilo je 63 učenika, odnosno 23,95% učenika od ukupnog broja učenika sa zaključenom ocjenom. Distribucija ocjena po razredima pokazuje kako sve do 5. razreda najveći broj učenika završava s odličnim općim uspjehom, nakon čega se povećava udio učenika s vrlo dobrim uspjehom. Prema sličnom trendu povećava se i udio učenika koji završavaju s dobrim uspjehom, dok na razini Osnovne škole Tar-Vabriga nije bilo učenika s dovoljnim niti nedovoljnim uspjehom, odnosno ponavlača.

Grafikon 8. Distribucija ocjena po razredima u Osnovnoj školi Tar-Vabriga u školskoj godini 2022./2023.

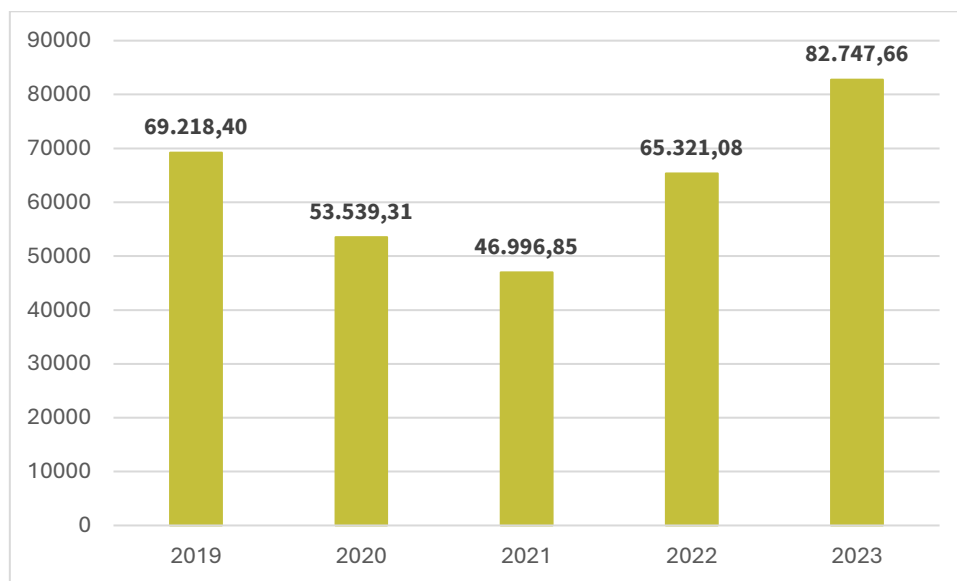
Izvor: Školski eRudnik

Nadalje, od ostalih ključnih nastavnih elemenata, u radu Osnovne škole Tar-Vabriga ističe se pozornost usmjerena na učenje stranih jezika. Od pedagoške godine 2023./2024. učenici imaju mogućnost učenja četiri strana jezika, uz engleski i njemački te izborni talijanski jezik dana je mogućnost učenja i španjolskog jezika.

Škola je aktivan sudionik projekata koji predstavljaju važan doprinos obrazovanju i povezanosti mladih generacija. Proslavom značajnog jubileja u 2024., obilježena je 20. godišnjica uspješnog projekta "Međunarodna razmjena učenika" koji povezuje školu s njemačkom školom, *Realschule Hoffmann-von-Fallersleben*, smještenom u gradu *Höxter*. Kroz dva desetljeća, učenici iz obje škole imali su priliku sudjelovati u razmjeni koja obogaćuje njihove jezične vještine, omogućuje upoznavanje različitih kultura, stvaranje prijateljstava te razvoj međusobnog razumijevanja i suradnje.

Završno, s institucionalne perspektive djelovanja Osnovne škole, u proteklom razdoblju ističe se povećanje izdvajanja sredstava za potrebe produženog boravka. Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega je u razdoblju od 2019. do 2023. godine povećala izdvajanje proračunskih sredstava za potrebe produženog boravka, s posebnim naglaskom na 2023. godinu, kada je izdvojeno 82.747,66 EUR.

Grafikon 9. Prikaz proračunskih izdvajanja za Osnovnu školu Tar – Vabriga iznad standarda - produženi boravak

Izvor: Godišnje financijsko izvješće o izvršenju proračuna Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega 2019.-2023.

Osim financiranja produženog boravka, Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega kontinuirano subvencionira troškove nabave školskog pribora za učenike osnovnih škola s prebivalištem na području njihove općine. Za polaznike 1 - 4. razreda subvencionira se iznos do 26,54 EUR dok polaznici 5. - 8. razreda ostvaruju pravo na 45,54 EUR.

Srednjoškolsko obrazovanje i visokoškolsko obrazovanje

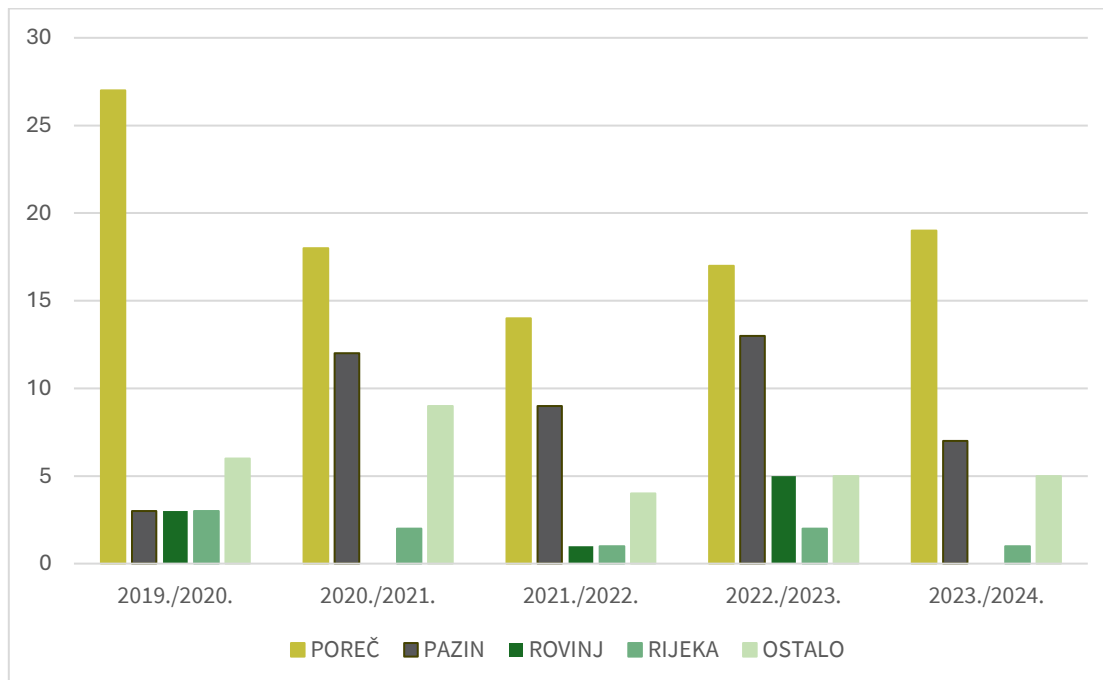
U kontekstu nastavka srednjoškolskog obrazovanja Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega nema ustanovu u domeni srednjoškolskog obrazovanja. Učenici s područja Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega pohađaju neku od 22 srednje škole u Istarskoj županiji izvan mjesta svog prebivališta odnosno najbliže srednje škole nalaze se u 8 km udaljenom Gradu Poreču-Parenzo, Srednja škola Mate Balote - Poreč te Turističko - ugostiteljska škola Antona Štifanića Poreč.

Osim toga, iz sadržaja dostupnog na web stranici Osnovne škole Tar-Vabriga vidljivi su podaci o srednjim školama koje se prezentiraju budućim upisnicima. Uz prethodno spomenute dvije najbliže srednje škole koje se primarno odabiru, ističu se i Pazinski kolegij, klasična gimnazija, koju je osnovala Biskupija porečko-pulska, Srednja škola Vladimir Gortan Buje, Talijanska srednja škola Rovinj, te u Primorskoj – goranskoj županiji, Obrtnička škola Opatija, koje su se pokazale kao najčešći sekundarni izbor učenika s područja Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega.

Prema statističkim podacima, najviše učenika Osnovne škole Tar-Vabriga srednjoškolsko obrazovanje nastavlja u Gradu Poreču-Parenzo. U razdoblju od školske godine 2019./2020. do 2023./2024., više od polovice učenika odlučilo je nastaviti svoje obrazovanje u Srednjoj školi Mate Balota-Poreč te Turističko-ugostiteljskoj školi Antun Štifanić-Poreč. Uz primaran i sekundaran odabir

srednjih škola u manjoj mjeri zastupljena su mjesta, poput Rijeke, Buja, Rovinja i Pule, kao lokacije upisa srednje škole.

Grafikon 10. Pokazatelji upisa učenika Osnovne škole Tar-Vabriga u srednje škole prema mjestu odabira u razdoblju od šk.god. 2019./2020. do 2023.-2024.

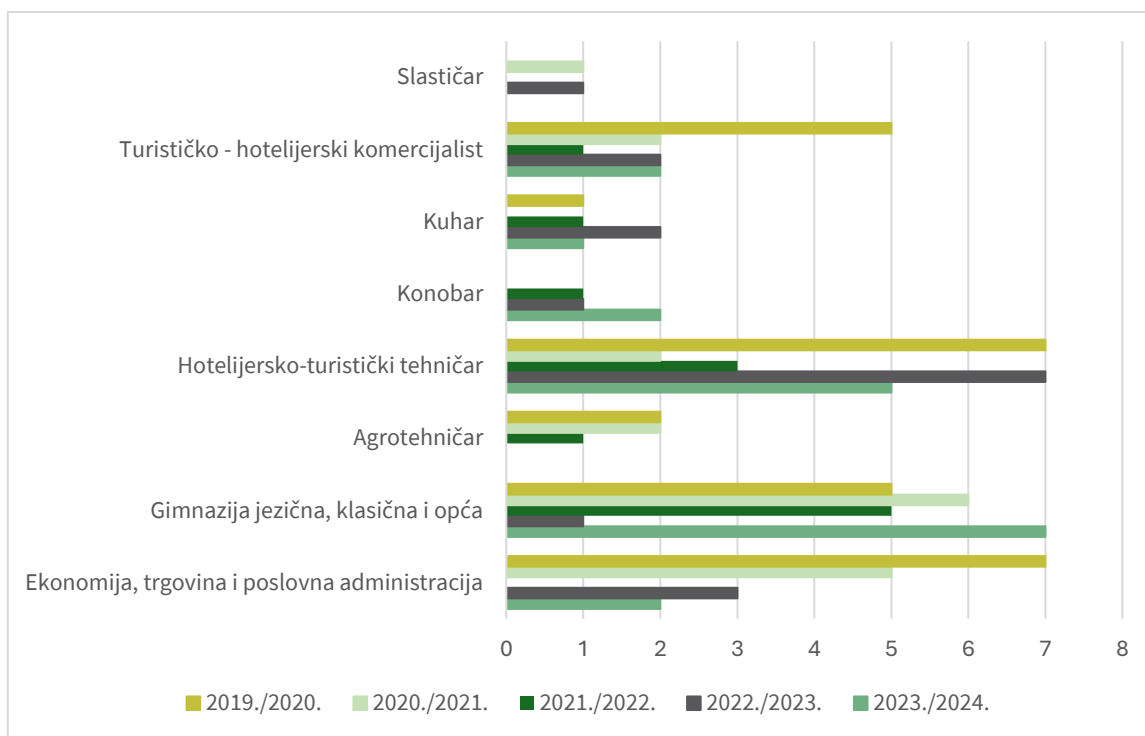

Izvor: Školski eRudnik

Prema posljednjim podacima za školsku godinu 2023./2024. svi od ukupno 32 učenika upisali su srednju školu, a sukladno ranije navedenom Turističko-ugostiteljska škola Antuna Štifanića-Poreč i Srednja škola Mate Balote-Poreč, bila su dva najčešća izbora. Analiza upisa u dvije najpopularnije srednje škole u Grad Poreču-Parenzo pokazatelj je preferencija učenika pri odabiru obrazovnih smjerova. Rezultati pokazuju kako su gimnazijski smjerovi (opća, i jezična gimnazija) jednako privlačni kao i zanimanje hotelijersko-turistički tehničar, što sugerira da su učenici usmjereni kako na opće obrazovanje, tako i na specifično stručno obrazovanje usmjereno na turizam.

Međutim, zanimanja u ekonomiji, trgovini i poslovnoj administraciji su na drugom mjestu po popularnosti, dok je zanimanje turističko-hotelijerskog komercijalista među traženijima. Navedeni trend ukazuje na istaknuti interes za karijere koje su usko povezane s turističkom industrijom, što je očekivano s obzirom na gospodarsku strukturu regije. S druge strane, najmanji interes pokazan je za suštinski strukovnim zanimanjima, odnosno programima u kojima je učenička praksa sastavni dio, poput slastičara, kuhara i konobara. Osim slabijeg interesa, na zastupljenost ovih zanimanja utječe i neusklađenost upisnih kvota s potrebama tržišta rada, odnosno značajno veća kvota za zanimanja hotelijersko-turističkog tehničara i turističko-hotelijerskog komercijalista, u odnosu na praktična zanimanja.

Grafikon 11. Statistika upisa u srednjoškolske programe učenika Osnovne škole Tar-Vabriga

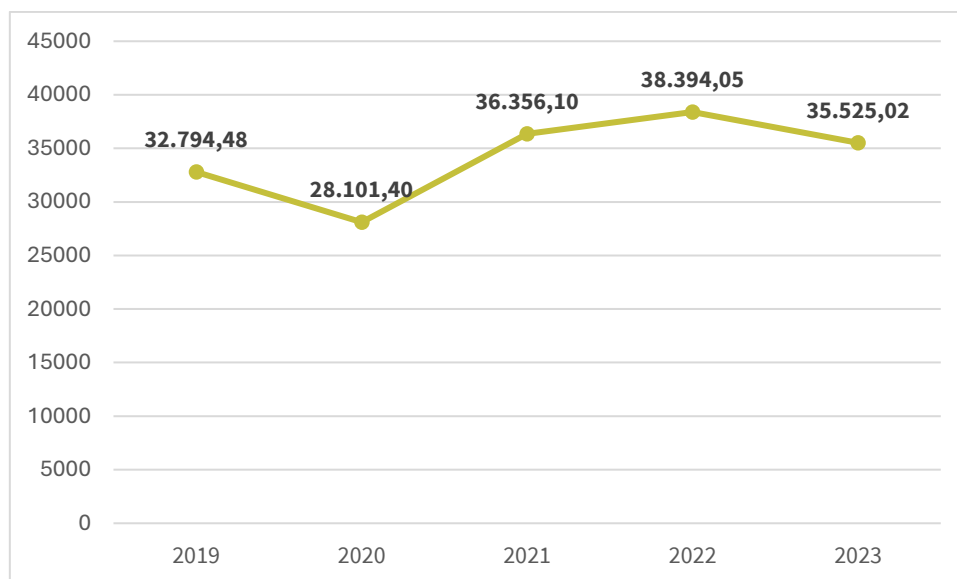

Izvor: Školski eRudnik

Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega svojim redovnim programom svake godine subvencionira prijevoz učenika srednjih škola koji svakodnevno putuju u druge gradova na području Istarske županije. Subvencija se osigurava i isplaćuje u visini razlike do punog iznosa cijene mjesečne autobusne karte.

Nastavak srednjoškolskog obrazovanja na području Istarske županije moguć je kroz tri ustanove iz sustava visokog obrazovanja: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Istarsko veleučilište – Univeristà Istriana di scienze applicate te Veleučilište u Rijeci – Stručni studij Poduzetništvo - Pazin. Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega u okviru poticanja daljnjeg obrazovanja također djeluje proaktivno na način da svake godine u svom proračunu ima osigurana sredstva za dodjelu stipendija koje dodjeljuje putem javnog natječaja. Pravo na stipendiju imaju učenici srednjih škola i studenti koji imaju prijavljeno prebivalište na području Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega najmanje dvije godine s prosjekom ocjena od najmanje 3,5. Iako se izdvajanja iz proračuna za stipendije vode kao zbirni iznos za učenike i studente, u petogodišnjem razdoblju vidljiv je kontinuitet s manjim odstupanjima u 2020. godini zbog epidemije uzrokovane korona krizom.

Grafikon 12. Podaci o proračunskim izdvajanjima za stipendije za učenike srednjih škola i studente

Izvor: Godišnje izvješće o izvršenju proračuna Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega 2019.-2023.

Prema dostupnim podacima nema značajnijeg povećanja broja studenata u petogodišnjem razdoblju 2019. - 2023. Broj polaznika upisanih na stručni i sveučilišni studij za promatrano razdoblje kreće se između 41 – 43 studenta čije je prebivalište evidentirano na području Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega. Ovi podaci pokazuju da je prosječan broj upisanih studenata u skladu s prosječnim brojem učenika koji su završili srednju školu tijekom tog razdoblja, što upućuje na zaključak da gotovo svi učenici koji završe srednju školu nastavljaju svoje obrazovanje upisom na fakultet.

Kultura i kulturna baština

Analizom područja kulture i kulturne baštine bit će istaknut doprinos kulture kao bitnog potencijala održivog razvoja Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega pregledom kulturne infrastrukture, ponude i dionika. Osim kulturnog bogatstva, cilj analize je prikaz kulturne ponude uz aspekte upravljanja, očuvanja i prezentacije kulturne baštine.

Mapiranje baštinskih resursa Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega provedeno je u okviru izrade Strategije održivog razvoja destinacije 2017.-2025., gdje je analiza baštinske ponude i resursa razrađena uzevši u obzir lokalni, nacionalni i europski značaj određenih resursa. Sukladno analizi, evidentirano je ukupno 28 elemenata materijalne kulturne baštine (nepokretna i pokretna kulturna dobra). Nepokretna kulturna dobra čini 8 objekata arhitekture javne namjene i stambene arhitekture, 10 objekata sakralne arhitekture, 2 arheološka lokaliteta i 1 građevinsko naslijeđe krajobrazne arhitekture. Pokretna kulturna dobra odnose se na ukupno 9 etnografskih zbirki, sakralnih zbirki, umjetničku baštinu i arhivske zbirke.⁴ Duboko kulturno naslijeđe upotpunjuje i nematerijalna kulturna baština Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega kroz tradicionalne obrte, znanja i

⁴ Strategija održivog razvoja destinacije 2017. - 2025.

vještine od kojih su posebno istaknuti tehnika i vještina tradicijskog maslinarstva i uljarstva te ribolova.

Prema službenoj evidenciji, na području Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega u Registru kulturnih dobara Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske ukupno su evidentirana 4 zaštićena elementa kulturne baštine, od čega su 2 nepokretna pojedinačna kulturna dobra, Ostaci crkve sv. Križa i Zgrada Kaštela i 2 zaštićena arheološka lokaliteta, Arheološko nalazište Loron i Arheološko nalazište Tar na Stanciji Blek.

Tablica 3. Popis zaštićene kulturne baštine na području Općine Tar - Vabriga - Torre - Abrega

Naziv kulturnog dobra	Vrsta kulturnog dobra
Arheološko nalazište Loron	Arheologija
Arheološko nalazište Tar na Stanciji Blek	Arheologija
Ostaci crkve sv. Križa	Nepokretna pojedinačna
Zgrada Kaštela	Nepokretna pojedinačna

Izvor: Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske, Registar kulturnih dobara

Arheološki park Loron jedno je od najznačajnijih arheoloških nalazišta u Istri i predstavlja važan kulturni spomenik s bogatom povijesti. Smješten u regiji koja je bila ključna za proizvodnju keramike tijekom Rimskog Carstva, park obuhvaća dva velika kompleksa povezana stazama i arkadama. Na ovom lokalitetu, koji je aktivan od 1. do 5. stoljeća, nalazilo se najveće postrojenje za manufakturnu proizvodnju keramike, posebno amfora, koje su se koristile za prijevoz maslinovog ulja širom Rimskog Carstva. Značaj Loron parka je i u njegovoj ulozi u obrazovanju budućih arheologa, s obzirom na to da služi kao praksa za studente arheologije iz cijele Europe. Istraživanja na ovom lokalitetu započela su 1994. godine i još uvijek traju, provodeći se u sklopu međunarodnog projekta "Istra i more". Projekt uključuje suradnju Zavičajnog muzeja Poreštine s renomiranim institucijama iz Europe. Osim toga, Loron je od velikog interesa za lokalne vlasti koje nastoje iskoristiti njegovo bogatstvo za povlačenje bespovratnih sredstava iz fondova Europske unije, čime se dodatno potiče očuvanje i valorizacija ovog jedinstvenog arheološkog blaga.

Ključni pokretači kulturnog razvoja na području Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega su institucionalni akteri. Kako bi cjelokupni sustav kulture mogao prosperirati važno je osigurati dobru komunikaciju između ključnih dionika i njihovo međusobno sinergijsko djelovanje. Za sektor kulture u Općini Tar-Vabriga - Torre-Abrega službeno je zadužen Jedinostveni upravni odjel, koji nadgleda i osigurava nužne uvjete za stabilnost financiranja, funkcioniranje sustava i njegovo upravljanje, kao i Zavičajni muzej Poreštine – Museo del territorio parentino kao matična muzejska institucija za interpretaciju i prezentaciju lokalnih identiteta na širem području Grada Poreča-Parenzo.

Prema podacima Registra udruga samo je jedna udruga u Općini Tar-Vabriga - Torre-Abrega čije su aktivnosti vezane uz područje kulture i umjetnosti, Comunità degli Italiani – Zajednica Talijana "Giovanni Palma" Torre-Tar. Udruga je izvaninstitucionalni akter u kulturi važna za razvoj i uključivanje stanovništva u kulturne programe i aktivnosti. U okviru Comunità degli Italiani -

Zajednice Talijana „Giovanni Palma“ Tar u segmentu kulturnih aktivnosti djeluju mješoviti zbor „San Martino“, te limena glazba i vokalna skupina „I Paesani“ kao i dramska skupina „Circolo zavata“. Osim toga, u prostoru Zajednice djeluje knjižnica namijenjena potrebama članova. Povezano s tim, Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega sukladno broju stanovnika nema stacionarni ogranak narodne knjižnice, ali stanovnicima Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega je omogućeno koristiti usluge Gradske knjižnice Poreč, koja pokriva cijelo gravitirajuće područje Grada Poreča-Parenzo.

Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega je uz gradove Pečuh i Samobor jedan od osnivača Zaklade Zlatko i Vesna Prica utemeljene 2006. godine na inicijativu udovice akademika Zlatka Price, rođenog u Pečuhu. Zaklada djeluje na približavanju hrvatskog i mađarskog likovnog stvaralaštva široj javnosti, s posebnim naglaskom na mlade umjetnike, potiče suradnju među gradovima u kojima je akademik Prica djelovao. U Općini Tar-Vabriga - Torre-Abrega zaklada djeluje kroz atelje smješten u kući koja je u vlasništvu obitelji Prica, a u kojoj se redovito organiziraju likovne radionice renomiranih umjetnika.

Nadalje, za potrebe ove analize relevantni su i aspekti poticanja kulturnih djelatnosti. Za potrebe ove analize korišteni su dostupni dokumenti i podaci Općine koji se odnose na financiranje kulturnih djelatnosti. Iz dostupnog sadržaja proizlazi kako se razvoj kulturnog sadržaja na lokalnom području formira prvenstveno na temelju potreba iz turizma kroz modalitet kulturnog planiranja kao preduvjeta za postizanje konkurentnosti u turizmu. Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega na godišnjoj razini donosi Program javnih potreba u kulturi i sportu kojim u odnosu na kulturu osigurava sredstva za ustanove odnosno udruge u kulturi i sredstva za manifestacije koje doprinose razvoju i promicanju kulturnog života na području Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega. Program se tijekom godina nije značajnije mijenjao, svake godine prati iste segmente na kojima se formira. U 2024. poseban je naglasak stavljen na djelatnost kulturno-umjetničkih društava i sekcija sa značajnijim povećanjem financijskih sredstava u odnosu na prethodne tri godine.

Tablica 4. Prikaz izdvojenih sredstava za djelatnost kulturno - umjetničkih društava i sekcija za 2021., 2022., 2023., i 2024.

2021. ⁵	2022. ⁶	2023. ⁷	2024. ⁸
17.426,50 €	19.842,05 €	20.700,0 €	73.000,00 €

Izvor: Izmjene i dopune Programa javnih potreba u kulturi Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega

Smjer razvoja kulture na razini Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega u prethodnom razdoblju definira osnivanje kulturnih ustanova koje imaju za cilj promovirati povijesno nasljeđe, nematerijalnu kulturnu baštinu i prirodnu baštinu stanovnika Općine kroz njegovanje maslinarstva i ribarstva kao faktora koji naglašavaju prepoznati identitetski značaj kulturne baštine Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega.

Kao značajan dionik u području zaštite prirodne i kulturne baštine ističe se Interpretacijski centar *Ribarska kuća Santa Marina*. Interpretacijski centar sufinanciran iz Mjere 7. Lokalne razvojne strategije u ribarstvu LAGUR-a “Istarski švoj” pod nazivom “Promicanje ribarstvene, akvakulturne i

⁵ Program javnih potreba u kulturi i sportu Općine Tar – Vabriga – Torre - Abrega za 2021.

⁶ Program javnih potreba u kulturi i sportu Općine Tar – Vabriga – Torre - Abrega za 2022.

⁷ Izmjene i dopune Programa javnih potreba u kulturi i sportu Općine Tar – Vabriga – Torre – Abrega za 2023.

⁸ Izmjene i dopune Programa javnih potreba u kulturi i sportu Općine Tar – Vabriga – Torre – Abrega za 2023.

pomorske baštine”, otvoren je u lipnju 2024. godine. *Ribarska kuća Santa Marina* osim kao interpretacijski centar osmišljena je kao mali muzej koji valorizira ribarsku povijest Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega i dio je turističke ponude, ali predstavlja i vrijedan segment kulturne infrastrukture za lokalno stanovništvo.

Kulturna ponuda Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega prema temi i razdoblju održavanja dostupna je online na službenoj web stranici Turističke zajednice Tar-Vabriga. Turistička zajednica Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega organizator je raznih kulturnih i eno-gastronomskih događaja te kontinuirano povećava financijska sredstva koja izdvaja za kulturno – zabavne manifestacije. U 2024. svojim Programom rada predvidjela je iznos od 291.800,00 €⁹ što je 28,57% više u odnosu na 2023. godinu. Iako su manifestacije raspoređene tijekom cijele godine, razvidna je koncentracija turističkih atraktivnih formi i sadržaja tijekom ljetnog perioda. Najistaknutiji događaj je *Turistička fešta* kao najstarija turistička manifestacija u Istri prvi puta održana sedamdesetih godina. Svake se godine organizira prvog vikenda u rujnu i od tada je najznačajnija i najposjećenija lokalna manifestacija. Tradicija ribarstva promiče se i obilježava svake godine krajem srpnja tradicionalnom *Feštom od sardoni* na kojoj posjetitelji mogu vidjeti tradicijski način soljenja plave ribe.

Završno, u segmentu elemenata koji su na lokalnoj razini valorizirano kao dio kulturnog nasljeđe zajednice, ističe se ribarstvo. Ribarska tradicija gradila se na lokaciji u Tarskoj vali gdje je tehnika i vještina tradicijskog načina izlova ribe neprekinuti povijesni slijed koji se danas odvija na isti način kao i prije sto godina.

Rezultati ankete pokazuju relativno visok stupanj zadovoljstva među građanima u vezi s kulturnim događanjima, no također ukazuju na prostor za poboljšanje. Prema rezultatima, većina ispitanika, njih 61,90%, izražava zadovoljstvo ili potpuno zadovoljstvo organizacijom i kvalitetom kulturnih događanja. S druge strane, 23,81% ispitanika je nezadovoljno ili potpuno nezadovoljno tim aspektom, dok 14,29% ispitanika ostaje neutralno, ne izražavajući ni pozitivno ni negativno mišljenje. Ipak, bogatstvo kulturnih manifestacija ispitanici ističu kao jednu od ključnih posebnosti Općine. Sličan trend je u pogledu očuvanja i promocije kulturne baštine, njih 66,67% smatra da su mjere ili aktivnosti u okviru očuvanja i promocije kulturne baštine prepoznate kao pozitivne, nezadovoljnih ili potpuno nezadovoljnih je 23,81% dok je 9,52% indiferentnih koji niti su zadovoljni, niti su nezadovoljni. Također, kulturnu baštinu u širem smislu – uključujući i tradiciju maslinarstva, ispitanici ističu kao posebnosti Općine i elemente koji ju u širem okruženju čine prepoznatljivom.

⁹ Program rada Turističke zajednice Tar – Vabriga – Torre- Abrega

Sport

Cilj analize sporta u Općini Tar-Vabriga - Torre-Abrega je prvenstveno ukazati na značaj sporta za razvoj zajednice. Naime, sport i fizička aktivnost osim pozitivnih društvenih učinaka, imaju i važne gospodarske učinke, osobito na lokalnoj i regionalnoj razini, zbog čega je analiza sporta važan aspekt socio - ekonomske analize. Predmetna analiza bit će strukturirana kroz sljedeće, najvažnije segmente:

- sportska infrastruktura;
- sportski i rekreativni sadržaji u okviru sportskih udruga;
- sportske manifestacije.

Sportska infrastruktura jedna je od osnovnih pretpostavki za odvijanje sportsko-rekreativnih aktivnosti što je jedan od temeljenih izazova Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega. Trenutno, nedovoljno razvijena sportska infrastruktura u Općini Tar-Vabriga - Torre-Abrega predstavlja brojne izazove, ali istovremeno pruža priliku za planiranje i implementaciju razvojnih strategija koje trebaju donijeti dugoročne koristi. Razvijanje sportske infrastrukture zahtijeva planiranje, angažman zajednice i efikasno korištenje resursa, a ulaganje u sportsku infrastrukturu nije samo trošak već investicija koja donosi višestruke koristi za zdravlje, društvenu koheziju i ekonomski razvoj Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega.

Prema podacima informacijskog sustava Ministarstva turizma i sporta Republike Hrvatske na području Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega nema evidentiranih sportskih građevina. Organizacija sportskih aktivnosti zadovoljava se kroz osnovnu sportsku infrastrukturu, korištenjem višenamjenske sportske dvorane u naselju Vabriga kao učinkovito privremeno rješenje koju koriste lokalni sportski klubovi, škole i rekreativci za različite sportove poput košarke, odbojke i malog nogometa. Aktivnosti na otvorenom odvijaju se na nogometnom stadionu u blizini naselja Tar, teniskim terenima, biciklističkim i pješačkim stazama te plažama koje nude raznolik sadržaj za vodene sportove. Većina programa sportskih škola i sportskih obuka provodi se u školskoj sportskoj dvorani koja je izgrađena 2018. godine uz osnovnu školu u naselju Vabriga. Sportska dvorana veličine 330 četvornih metara značajno je poboljšala sposobnost škole da pruža kvalitetan nastavni program tjelesne i zdravstvene kulture uz pristup različitim sportskim aktivnostima.

Tablica 5. Osnovna sportska infrastruktura na području Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega

Vrsta sportske infrastrukture
Nogometni stadion
Sportska dvorana Vabriga
Teniski tereni
Biciklističko – pješačke staze

Izvor: Općina Tar-Vabriga-Torre-Abrega

Usprkos za sada nedovoljno razvijenoj infrastrukturi ukupno je registrirano 6 pravnih osoba u sportu na području Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega. Podaci iz Registra udruga Republike Hrvatske pokazuju kako se nazivi 5 registriranih sportskih udruga podudaraju s registrom pravnih osoba u sportu osim Motociklističkog kluba "GEAR" čiji se podaci ne vode u registru udruga. Najstarija registrirana sportska udruga je Triatlon Klub Tar – Vabriga koji djeluje od 2015. godine.

Tablica 6. Pregled registriranih pravnih osoba u sportskoj djelatnosti infrastrukturi na području Općine Tar-Vabriga-Torre-Abrega

Udruge u sportu

Boćarski klub Tar – Vabriga

Motociklistički klub “GEAR”

Nogometni klub “Istra” Tar - Torre

Stolnoteniski klub “Tar” Tar

Streljački klub “Istra Tar Vabriga”

Triatlon klub Tar Vabriga

Izvor: Informacijski sustav Ministarstva turizma i sporta RH

Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega aktivno radi na dugoročnim planovima za razvoj vlastite sportske infrastrukture kako bi se osigurala održiva i pristupačna sportska ponuda za sve građane općine. Trenutačno, najznačajnije infrastrukturno ulaganje u sport u Općini Tar-Vabriga - Torre-Abrega je rekonstrukcija postojećeg objekta boćališta u novi sportsko – rekreacijski centar s dvoranom i prostorijama za potrebe boćara. Projekt je financiran iz Programa ruralnog razvoja RH za razdoblje 2014.-2020. kroz natječaj u okviru Mjere 7. ”Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima”, Podmjere 7.4. „Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu“. Cilj je stvoriti multifunkcionalan sportski objekt koji može zadovoljiti potrebe različitih korisnika. Nogometni klub Tar koristit će njegove svlačionice za potrebe svog kluba.

Osim navedene osnovne infrastrukture i planiranih projekata, na području Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega za potrebe sporta koriste se i drugi objekti, sportska infrastruktura u okviru turističkih kapaciteta, dvorane, fitness centri, manja lokalna igrališta, plesne dvorane i ostali prilagođeni objekti za koje nije moguće izvršiti adekvatnu sistematizaciju.

Trenersko osoblje nositelj je stručnog kadra u sportu. Općina Tar-Vabriga-Torre-Abrega ima registrirane trenere za specifične sportske discipline kao što su nogomet i streljaštvo. Jedan od registriranih trenera u općini angažiran je u Nogometnom klubu “Istra” Tar-Torre. Trener za streljaštvo pruža obuku u Streljačkom klubu “Istra Tar-Vabriga” kroz kvalitetne treninge i podršku svojim članovima. Struktura aktivnih sportaša Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega odražava dostupnu sportsku infrastrukturu i resurse u tom području.

Program sportskih manifestacija realizira se na način da se sufinanciraju i suorganiziraju sportske manifestacije koje organiziraju Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega i Turistička zajednica Tar-Vabriga-Torre-Abrega. Sportske manifestacije prepoznate su kao faktor koji osim prilika za sudjelovanje u sportskim aktivnostima i promicanja zdravoga načina života istovremeno obogaćuju turističku ponudu.

Za provedbu Programa javnih potreba u sportu za 2023. godinu Općina je izdvojila 88.200,00 € za djelatnosti sportskih udruga. Turistička zajednica Općine Tar – Vabriga – Torre – Abrega ukupno je u 2023. godini realizirala 20.461,41 € ulaganja za sljedeće manifestacije: Teniski turnir Istarska rivijera, Istarsko proljeće - biciklistička utrka, Istria 300 Bike Triangle, Međunarodna utrka Giro di Torre, Auto utrka Istarska riviera i nagrada Tar-Vabriga-autodrom Tar, Međunarodni nogometni turnir NK Istra Tar, Motocross weekend i Adventure Race Croatia.

Dostupnost sportskih sadržaja i kvaliteta sportske infrastrukture u općini pokazuje ravnomjernu raspodjelu mišljenja među ispitanicima. Naime, 33,33% građana je zadovoljno ili potpuno zadovoljno trenutnim stanjem, dok je 28,57% nezadovoljno ili potpuno nezadovoljno. Istovremeno, 38,10% ispitanika zauzima neutralan stav prema ovom pitanju. Osim toga, javlja se potreba za povećanjem financijskih kapaciteta kako bi općina mogla osigurati zamišljene projekte. Također, javlja se potreba za bogaćenjem rekreativnog sadržaja općine za građane svih uzrasta u vidu teretana, vježbališta, atletskih staza, ali i uređenju biciklističkih i pješačkih zona. Dodatno, ispitanici ističu kako bi se s obzirom na brojnost manifestacija koje se održavaju na području općine dodatnim ulaganjem u izgradnju i opremanje sportsko-rekreacijske infrastrukture dobilo i na kvaliteti održavanja samih manifestacija.

Zdravstvo i socijalna skrb

Zdravstvena zaštita

Zdravstvena zaštita stanovnika Općina Tar-Vabriga-Torre-Abrega, s obzirom na prostornu i administrativnu organizaciju na regionalnoj razini, kao i kod većine ostalih usluga i sadržaja, organizirana je na način da je dio osnovnih zdravstvenih usluga pokriven na lokalnoj razini, dok se dio usluga nalazi na području Grada Poreča-Parenzo i Grada Puli-Pola kao gravitacijskim središtima u ovom segmentu. Zdravstveni sustav Općine Tar-Vabriga-Torre-Abrega strukturiran je kroz nekoliko razina pružanja zdravstvene skrbi. Primarna zdravstvena zaštita se pruža u okviru djelovanja Istarskih domova zdravlja, Ispostave Poreč, što uključuje uslugu opće i obiteljske medicine, pedijatrije, ginekologije, stomatologije, te laboratorijske i dijagnostičke usluge. Na lokalnoj razini, uspostavljen je jedan tim opće obiteljske medicine, koji se prema procjeni mreže zdravstvenih usluga Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje procjenjuje kao dostatan. Također, na lokalnoj razini djeluje i jedan tim u dentalnoj zdravstvenoj zaštiti, koji također zadovoljava potrebe lokalnog stanovništva. Ostali segmenti primarne zdravstvene zaštite – zdravstvena zaštita žena, pedijatrija, patronažna i laboratorijska dijagnostika organizirani su u okviru Istarskih domova zdravlja, Ispostava Poreč, s dostatnim brojem timova za potrebe Poreštine. Nastavni Zavod za javno zdravstvo Istarske županije pruža usluge u vezi s preventivom, epidemiologijom, zdravstvenom ekologijom, mikrobiologijom i drugim područjima javnog zdravstva. U pogledu hitne medicinske pomoći, ista je organizirana u okviru Nastavnog zavoda za hitnu medicinu Istarske županije, također kroz Ispostavu Poreč koja obuhvaća okolno gravitirajuće područje. Sukladno odredbama definirane mreže hitne medicine i sanitetskog prijevoza, u okviru Ispostave Poreč potrebno je 5 T1¹⁰ timova i 5 T2¹¹ timova.

¹⁰ T1 tim sastoji se od liječnika, medicinske sestre/tehničara i vozača.

¹¹ T2 tim sastoji se od medicinske sestre/tehničara i vozača.

Osim javnih zdravstvenih ustanova, stanovnici mogu koristiti i usluge privatnih ordinacija i klinika koje nude različite specijalističke i dijagnostičke usluge također u Gradu Poreču-Parenzo.

Osim Ispostave Istarskih Domova zdravlja, stanovnicima Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega dostupna je jedna ljekarna čije je sjedište u Poreču, a koja djeluje kao ispostava u Tar-Vabrigi. Ljekarna je važan dio zdravstvene infrastrukture Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega, pružajući dostupan izvor lijekova i zdravstvenih proizvoda.

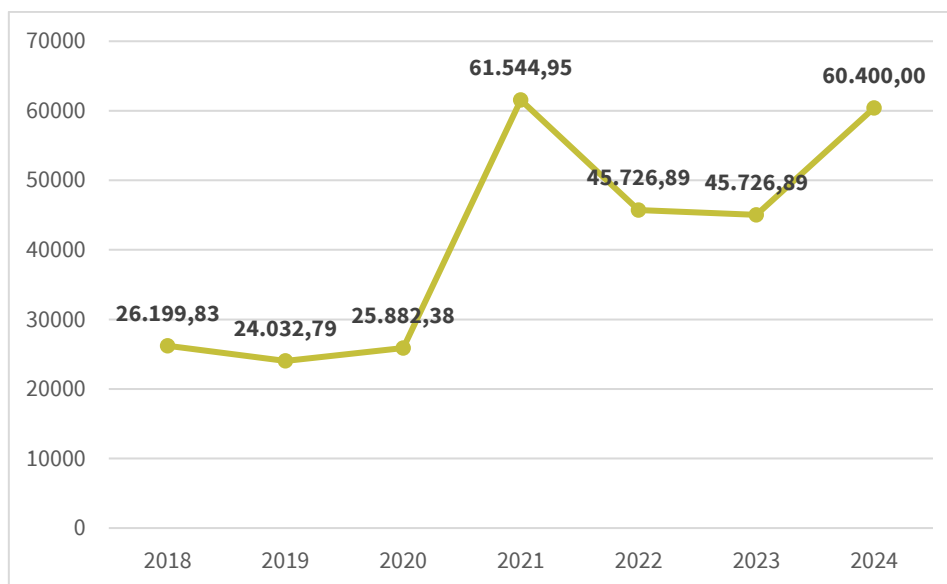
Turistička ambulanta koja se nalazi u djelokrugu Turističkog naselja Lanterna ključan je akter u pružanju osnovne zdravstvene skrbi turistima tijekom njihovog boravka na području Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega. Turisti mogu zatražiti pomoć za razne manje zdravstvene probleme ili dobiti uputu za specijalističku zdravstvenu zaštitu ako je to potrebno. Kao isključivo privatna zdravstvena ustanova s naplatom usluge bez ugovora s Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje, ambulanta je primarno namijenjena za hitne i manje zdravstvene intervencije kako bi se osigurala osnovna zdravstvena skrb tijekom boravka posjetitelja na području Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega.

Prema podacima za lipanj 2024. godine Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje ukupno je 2.798¹² osiguranih osoba u osnovnom zdravstvenom osiguranju na području Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega. Ova brojka obuhvaća sve kategorije osiguranika, uključujući zaposlenike, umirovljenike, nezaposlene, djecu, studente i druge skupine koje imaju pravo na osnovno zdravstveno osiguranje sukladno zakonskoj regulativi u Republici Hrvatskoj.

U 2021. godini, Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega je zauzela peto mjesto među deset Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega u Republici Hrvatskoj koje su se posebno istaknule po izdvojenim sredstvima za zdravstvo što je rezultiralo značajnim ulaganjima u zdravstvenu infrastrukturu, usluge i programe, s ciljem osiguravanja kvalitetne zdravstvene zaštite za svoje stanovnike. Za potrebe zdravstva Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega je u toj godini namijenila 61.544,95 € iz čega proizlazi kako je za svakog stanovnika izdvojila 28,65 €. Riječ je o značajnom povećanju u odnosu na 2020. godinu odnosno porastu od 137,78 %. U godinama, 2022. i 2023. vidljiv je trend stagnacije dok se 2023. istaknula s ponovnim značajnim povećanjem izdvojenih sredstava.

¹² Broj osiguranih osoba HZZO-a

Grafikon 13. Podaci za sedmogodišnje razdoblje o izdvajanju proračunskih sredstava za zdravstvo

Izvor: Godišnja izvješća o izvršenju proračuna Općine Tar – Vabriga – Torre – Abrega i Izmjene i dopune Programa zdravstva 2020. - 2023., Program zdravstva za 2024.

Programom javnih potreba u zdravstvu utvrđuju se djelatnosti i poslovi koji su od interesa za Općinu Tar-Vabriga-Torre-Abrega, a odnose se na unapređenje zdravlja, prevenciju bolesti te podizanje kvalitete zdravlja i života svih dobni skupina uz financijski okvir. Kontinuirane aktivnosti programa javnih potreba u zdravstvu koje se ponavljaju na godišnjoj razini su sufinanciranje kreditne obveze Opće bolnice Pula, najam stana za djelatnike hitne medicinske pomoći i troškovi Ordinacije Opće medicine Tar.

Najznačajniji zdravstveni projekt u prethodnom razdoblju u kojem sudjeluje Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega na području Istarske županije je izgradnja i opremanje nove Opće bolnice Pula kao županijske gdje je općina kao aktivan dionik lokalne samouprave preuzela obvezu sufinanciranja ovog projekta zajedno s ostalim gradovima i općinama na području Istarske županije. Financijska konstrukcija projekta izgradnje i opremanja nove bolnice u Puli formirana je udjelom Istarske županije u 25% ukupnog iznosa realizacije ovog projekta.

U nastojanju da osigura kvalitetnu zdravstvenu skrb, Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega pruža dodatnu podršku djelatnicima hitne medicinske pomoći kroz subvencioniranje najma stanova. Mjera osigurava stabilan i pristupačan smještaj za medicinsko osoblje, što im omogućuje da se fokusiraju na svoj rad i poboljšava njihovu kvalitetu života. Programom javnih potreba u zdravstvu za 2024. godinu predviđeni su troškovi za jednu djelatnicu.

Redovno financiranje iz proračuna Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega osigurava stabilnost i kvalitetu rada Ordinacije Opće medicine Tar te omogućuje ordinaciji podmirivanje operativnih troškova, zadržavanje i zapošljavanje kvalificiranog osoblja te kontinuirano unapređenje usluga. Na ovaj način osigurava se visoka razina zdravstvene skrbi za sve stanovnike Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega. Planirana sredstva za ordinaciju se isplaćuju u okviru redovnih izdataka iz proračuna Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega.

Programom zdravstvene zaštite Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega je proširila svoje aktivnosti u 2024. godini. Aktivnost Istarska županija - Hitna medicinska pomoć iznad standarda ima za cilj osigurati nad standard u sustavu hitne medicine na području Poreštine iznad normativa određenih Ugovorom o provođenju djelatnosti hitne medicine od strane Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje. Na području cijele Poreštine tijekom cijele godine osigurana je dostupnost zdravstvenih timova kako bi se pružila hitna i osnovna medicinska skrb. Organizacija zdravstvene zaštite obuhvaća:

- Tim T1 koji se sastoji od liječnika, medicinske sestre/tehničara i vozača, a isti osigurava zdravstvenu zaštitu tijekom cijele godine;
- Tim T2 koji se sastoji od medicinske sestre/tehničara i vozača dostupan je prije ljetne sezone i tijekom ljeta;
- 1 liječnik je dostupan tijekom godine radnim danom u dnevnoj smjeni;
- 2 tima T1 tijekom ljeta (01.06.- 30.09.) zbog povećanog broja turista i veće potražnje za zdravstvenim uslugama tijekom ljetne sezone, dva tima T1 su aktivna istovremeno.

Ova struktura osigurava da stanovnici i posjetitelji Poreštine imaju pristup medicinskoj skrbi tijekom cijele godine, s posebnim naglaskom na povećanu potražnju tijekom ljetne turističke sezone.

Druga aktivnost koja također pripada nad standardu zdravstvene zaštite je financiranje usluga tvrtke Eleonora kojim osigurava zdravstvenu njegu i sanitetski prijevoz stanovnicima Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega. Ova inicijativa značajno poboljšava kvalitetu zdravstvene skrbi dostupne stanovnicima Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega, pružajući im dodatnu podršku i olakšavajući pristup potrebnim medicinskim uslugama.

Na području Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega djeluje jedna udruga registrirana za zaštitu zdravlja, koja igra značajnu ulogu u promicanju zdravlja i dobrobiti stanovnika Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega. Udruga za promicanje edukacije u prirodi “Drijade” kroz različite aktivnosti usmjerene na edukaciju, prevenciju i podršku, aktivno doprinosi poboljšanju zdravstvene skrbi i kvalitete života u Općini Tar-Vabriga - Torre-Abrega. Njihove aktivnosti usmjerene su prvenstveno na djecu i mlade, financirane su iz općinskog proračuna, donacija i volonterskog rada, a pružaju vrijedne usluge povećavajući svijest o važnosti zdravlja i omogućavajući bolju zdravstvenu skrb kod djece i mladih.

Socijalna zaštita

Socijalna skrb u Općini Tar-Vabriga – Torre-Abrega organizirana je u skladu s nacionalnim zakonodavstvom i regulirana od strane Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike. Uloga općinskih vlasti uključuje provedbu nacionalnih politika na lokalnoj razini te suradnju s različitim organizacijama i institucijama. Hrvatski zavod za socijalni rad - Područni ured Poreč, središnja je javna ustanova u čijoj je nadležnosti djelatnost socijalne skrbi i osiguravanje dijela usluga iz mreže socijalne skrbi, odnosno prava u sustavu socijalne skrbi na području Grada Poreča-Parenzo i općina Sveti Lovreč, Višnjan, Vižinada, Vrsar, Kaštelir-Labinci, Funtana i Tar-Vabriga.

Prava u socijalnoj skrbi koja se realiziraju u okviru Hrvatskog zavoda za socijalni rad uglavnom se odnose na naknade i doplatke te priznavanje statusa roditelja njegovatelja ili njegovatelja. U kontekstu socijalnih usluga i socijalnih prava koje se realiziraju kroz jedinicu lokalne samouprave,

Općina Tar-Vabriga – Torre-Abrega isto uređuje na godišnjoj razini u okviru Odluke o socijalnoj skrbi općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega kao krovnim dokumentom kojim se utvrđuju prava iz područja socijalne skrbi koja osigurava Općina, korisnici socijalne skrbi, te uvjeti, način i postupak za ostvarivanje tih prava. U proteklom razdoblju, s obzirom na usklađivanje s novim propisima iz sustava socijalne skrbi odnosno novim Zakonom o socijalnoj skrbi (NN br. 18/22., 46/22. i 119/22.), relevantna je Odluka o socijalnoj skrbi Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega za 2023. godinu. Temeljem odredbi nove Odluke, korisnicima zajamčene minimalne naknade osigurava se pravo na pomoć za troškove stanovanja u visini od 50% iznosa spomenute naknade dok sam zakon predviđa minimalni iznos od 30%. Razliku priznatih sredstava Općina snosi u svom proračunu. Ovim pristupom Općina Tar-Vabriga – Torre-Abrega pokazuje svoju posvećenost poboljšanju socijalne zaštite svojih građana i prilagođavanju lokalnim potrebama, osiguravajući dodatna sredstva kako bi proširila prava korisnika zajamčene minimalne naknade. Kontinuirana ulaganja u socijalnu zaštitu odražavaju predanost Općine da stvori pravednije i uključivije društvo te da odgovori na socijalne izazove koji se pojavljuju u zajednici.

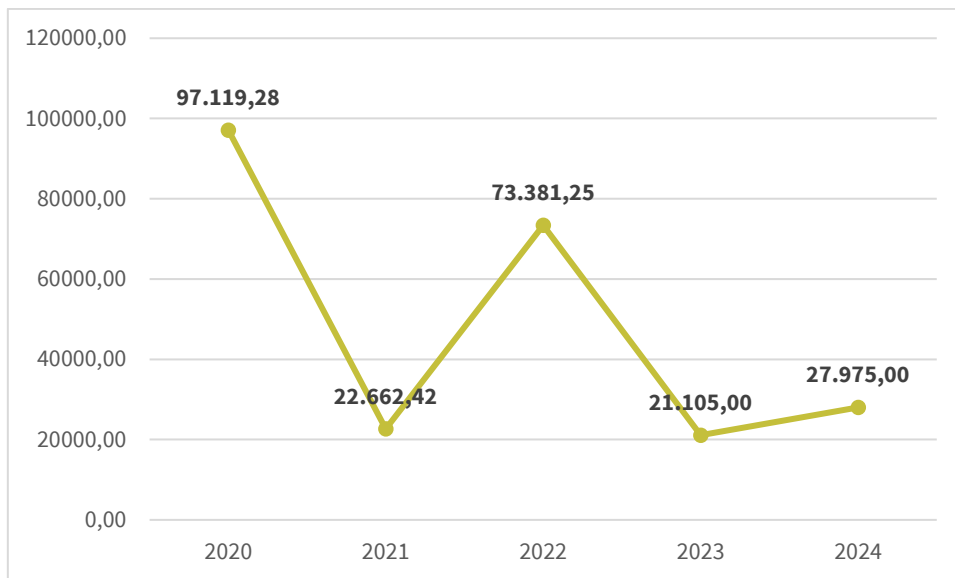
Nadalje, u okviru navedene Odluke, skupine prava koje osigurava Općina za ranjive skupine sukladno uvjetima koje je potrebno ispuniti (socijalni uvjet, uvjet prihoda i poseban uvjet) su:

- pravo na naknadu za troškove stanovanja,
- pomoć u prevladavanju posebnih teškoća,
- jednokratna novčana pomoć za novorođeno dijete,
- podmirivanje troškova boravka djeteta u jasicama i dječjem vrtiću,
- podmirivanje troškova prehrane djece u osnovnoj školi,
- podmirivanje troškova prijevoza srednjoškolaca,
- učeničke i studentske stipendije,
- pomoć za troškove prijevoza djece s teškoćama u razvoju,
- pomoć za troškove prijevoza osoba s tjelesnim oštećenjem,
- pomoć za izvanbolničko liječenje ovisnika o drogama i drugim vrstama ovisnosti,
- zdravstvena pomoć i njega u kući,
- pomoć u kući,
- mjesečna novčana pomoć socijalno ugroženim umirovljenicima i starijim osobama bez mirovine,
- jednokratna novčana pomoć umirovljenicima,
- sufinanciranje udruga, društava, ustanova i institucija koje imaju socijalni karakter,
- sufinanciranje smještaja korisnika domova za starije i nemoćne osobe,

pri čemu se prava koja se odnose na podršku obitelji ostvaruju neovisno o ispunjavanju uvjeta (socijalni uvjet, uvjet prihoda i poseban uvjet) – Pravo na jednokratnu naknadu za novorođeno dijete.

Programom socijalne zaštite na području Općine Tar-Vabriga-Torre-Abrega utvrđuju se prava i oblici pomoći iz socijalne skrbi te korisnici mjera socijalne zaštite na području Općine Tar-Vabriga-Torre-Abrega. Pravo na pomoći iz programa ostvaruju samci ili obitelji koji ispunjavaju uvjete određene u Odluci o socijalnoj skrbi Općine Tar-Vabriga-Torre - Abrega kao i u Odluci o kriterijima za sufinanciranje smještaja u Domu za starije i nemoćne osobe u Poreču.

Grafikon 14. Podaci za petogodišnje razdoblje o izdvajanju proračunskih sredstava za socijalnu zaštitu

Izvor: Godišnja izvješća o izvršenju proračuna Općine Tar – Vabriga – Torre – Abrega i Izmjene i dopune Programa socijalne zaštite 2020. - 2023., Program socijalne zaštite za 2024.

Iz priloženog grafikona vidljivo je kako je najviše sredstava za socijalnu zaštitu općina izdvojila u 2020. godini kao rezultat povećane potrebe stanovništva uslijed pandemije COVID-19, koja je utjecala na ekonomsku situaciju i povećala potrebu za socijalnim uslugama i pomoćima dok su posljednje dvije godine za promatrano razdoblje pokazatelj uzastopnog porasta sredstava koja općina izdvaja za socijalnu zaštitu.

Prema podacima za 2022. godinu¹³ ukupno je 18 korisnika obuhvaćeno programom socijalne skrbi od kojih su dvije osobe korisnici sufinanciranja troškova smještaja u domu za starije i nemoćne što je pokazatelj kako Općina ima relativno mali broj osoba koje su u potrebi te kako usprkos relativno manjem broju korisnika ulaže značajna sredstva za potrebe ovog segmenta. Povezano s tim, Općina ima visoku razinu posvećenosti pružanju podrške najranjivijim članovima zajednice.

Vezano uz pružatelje socijalnih usluga, temeljem Registra pravnih i fizičkih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi, na području Općine formalno nema evidentiranih pružatelja socijalnih usluga u mreži. Na praktičnoj razini, u području socijalne djelatnosti ključni pružatelji usluga na lokalnoj razini odnose se na organizacije civilnog društva. Na području Općine prema podacima Registra udruga Ministarstva uprave i pravosuđa, djeluju dvije udruge u području socijalne djelatnosti - Humanitarna udruga Tar Vabriga “Valsanta” i Udruga za promicanje edukacije u prirodi “Drijade”. Navedene udruge čine svojevrsnu mrežu izvaninstitucijskih usluga i službi podrške u zajednici, i ključni su dionici koji omogućuju skrb u zajednici za ranjive skupine te omogućuju njihov proces inkluzije. Financijska sredstva za rad ovih udruga osigurana su u okviru programa socijalne zaštite Općine, a moguće ih je ostvariti temeljem natječaja za financiranje programa i projekata što ih provode udruge. Osim navedenih, ključan pružatelj socijalnih usluga jest Gradsko društvo Crvenog križa Grada Poreča, koje kroz ogranak djeluje i na području Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega.

¹³ Izvješće o provedbi Provedbenog programa za 2022. godinu Općine Tar-Vabriga-Torre-Abrega

Gradsko društvo Crvenog križa Poreč djeluje sukladno Zakonu o Hrvatskom Crvenom križu i pokriva područje Grada Poreča- Parenzo te ostale općine području Poreštine - Vrsar, Funtana, Sveti Lovreč, Vižinada, Višnjan, Kaštelir – Labinci i Tar – Vabriga. Uz redovite djelatnosti (humanitarna pomoć, zdravstvena preventiva, dobrovoljno davanje krvi, Služba traženja i prva pomoć) Gradsko društvo Crvenog križa Poreč od 1994. godine pruža pomoć kroz Programe Pomoć u kući i Socijalna košarica koji se provodi od 2015. godine. Pomoć u kući socijalna je usluga koja se odobrava prema procjeni stručne osobe Hrvatskog zavoda za socijalni rad korisnicima osobe kojima je zbog tjelesnog, mentalnog, intelektualnog ili osjetilnog oštećenja ili trajnih ili privremenih zdravstvenih promjena, nužno potrebna pomoć druge osobe. Ostale usluge Gradskog društva Crvenog križa Grada Poreča odnose se na mjesečnu dostavu pakete hrane na kućne adrese, te organiziranu uslugu posudbe invalidskih pomagala te druge zdravstvene akcije, uključujući besplatna mjerenja tlaka i šećera kao i podjelu božićnih poklona za najpotrebitije.

U okviru provedene ankete ispitanici su istaknuli ključne projekte za koje smatraju da bi utjecali na povećanje kvalitete života na području Općine. Rezultati jasno ukazuju na to da je razvoj javne, socijalne i zdravstvene infrastrukture od ključne važnosti u nadolazećem razdoblju, te bi prema stavu ispitanika trebao predstavljati prioritetan smjer djelovanja za lokalnu vlast. Konkretno, prema viđenju ispitanika postoji potreba za osiguravanjem socijalne i zdravstvene skrbi za stariju populaciju, bilo u vidu smještajnih kapaciteta ili dnevnih boravaka, te povećanje dostupnosti medicinske ambulante. Prosječna ocjena dostupnosti i kvalitete zdravstvene i socijalne skrbi je 2,42, iz čega proizlazi i odabir ključnih područja ulaganja u nadolazećem razdoblju. Naime, ispitanici brigu za stare i nemoćne ističu kao jedan od prioriteta, što pokazuje rastuću svijest o važnosti socijalne skrbi i podrške ranjivim skupinama na području Općine.

Gospodarsko okruženje

Opća gospodarska kretanja

Općina Tar-Vabriga – Torre-Abrega, poznata po svojoj turističkoj ponudi, svrstava se među prosperitetnija područja Hrvatske. Prema dostupnim podacima, gospodarski pokazatelji za Općinu Tar-Vabriga – Torre-Abrega u razdoblju od 2019. do 2023. godine ukazuju na stabilan rast, unatoč izazovima pandemijskih godina 2020. i 2021. godine. Gospodarska razvijenost Općine potvrđuje se i kroz indeks razvijenosti, koji za razdoblje 2020.–2022. iznosi 112,901, što je pozicionira na 10. mjesto svih jedinica lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj. Općina Tar-Vabriga – Torre-Abrega prema vrijednosti indeksa razvijenosti pripada u razvojnu skupinu jedinica lokalne samouprave (JLS) 8, koja obuhvaća najrazvijenije jedinice lokalne samouprave u Hrvatskoj. Najviši indeks razvijenosti na nacionalnoj razini ostvaruje Općina Kostrena, s indeksom od 11,867, što je samo 3,5% više u odnosu na indeks Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega. Ova relativno mala razlika u indeksu razvijenosti pokazuje da Općina Tar-Vabriga – Torre-Abrega stoji vrlo blizu najrazvijenijih područja u Hrvatskoj, što dodatno potvrđuje njen gospodarski potencijal i stabilnost.

Ukupan broj poduzetnika na području Tara-Vabriga – Torre-Abrega varirao je u analiziranom petogodišnjem razdoblju te pokazuje pozitivan trend, povećavajući se s 140 u 2019. na 154 u 2023. godini. Rast broja poduzetnika prati i povećanje ukupnih prihoda, koji su u istom razdoblju porasli s 26.657.673 € na 28.648.917 €. Istovremeno, ukupni rashodi bilježe oscilacije, ali su u konačnici zabilježili rast do 24.936.014 € u 2023. godini. Ukupna dobit poduzetnika u 2023. godini iznosila je 2.999.438 €, što predstavlja značajan porast u odnosu na prethodne godine. Posebno je važno napomenuti kako je prihod od prodaje u inozemstvu doživio značajan pad s 7.500.374 € u 2019. na 606.696 € u 2023. godini, no ipak je vidljiv blagi oporavak u posljednjoj godini. Broj zaposlenih također je zabilježio porast, s 308 zaposlenih u 2019. na 447 zaposlenih u 2023., što odražava rastući trend zapošljavanja u općini.

Tablica 7. Osnovni gospodarski pokazatelji u razdoblju od 2019. do 2023. godine

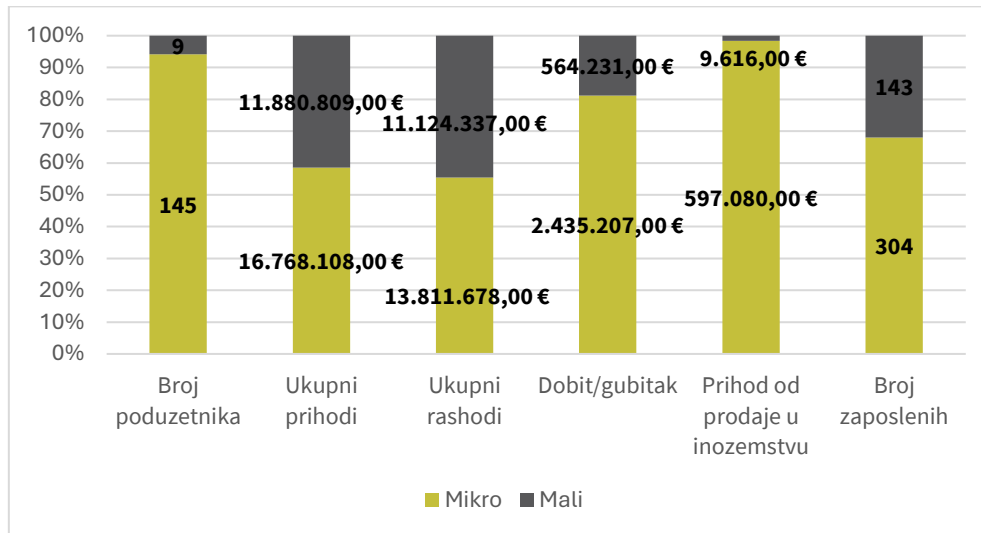
	2019	2020	2021	2022	2023
Broj poduzetnika	140	143	140	131	154
Ukupni prihodi	26,657,673 €	18,917,323 €	23,773,401 €	22,022,764 €	28,648,917 €
Ukupni rashodi	25,696,913 €	20,601,857 €	23,216,091 €	19,420,038 €	24,936,014 €
Dobit/gubitak	640,721 €	-1,807,011 €	385,759 €	2,254,967 €	2,999,438 €
Prihod od prodaje u inozemstvu	7,500,374 €	3,953,351 €	5,821,353 €	402,237 €	606,696 €
Broj zaposlenih	308	303	338	300	447

Izvor: FINA

Mikro i mala poduzeća čine ključni dio gospodarske strukture općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega, te su sva poduzeća u kategoriji subjekata malog gospodarstva. Većinu gospodarskih subjekata čine mikro poduzeća, njih 145, dok malih poduzeća ima 9. Mikro poduzeća ostvaruju značajan dio ukupnih prihoda, doprinoseći s 16.768.108 € od ukupnih 28.648.917 €, dok mala poduzeća ostvaruju 11.880.809 €. Ukupna dobit mikro poduzeća iznosi 2.435.207 €, dok mala poduzeća ostvaruju 564.231 € dobiti. Mikro poduzeća zapošljavaju 304 osobe, što čini 68% ukupno zaposlenih u privatnom

sektoru, dok mala poduzeća zapošljavaju 143 osobe (preostalih 32% ukupno zaposlenih u privatnom sektoru na području Tara-Vabrige – Torre-Abrega). S obzirom na to da u općini nema srednjih ili velikih poduzeća, sva ekonomska aktivnost usmjerena je na mikro i mala poduzeća. Prihodi od prodaje u inozemstvu također su u potpunosti generirani od strane ovih manjih poduzeća, s mikro poduzećima koja doprinose sa 597.080 € (98,41%), a malim poduzećima sa 9.616 € (1,59%).

Grafikon 15. Prikaz poslovanja poduzetnika prema veličini u 2023. godini

Izvor: FINA

Unatoč tome što mikro i mala poduzeća čine ključni dio gospodarske strukture Općine Tar-Vabrige – Torre-Abrega, stavovi građana prema prilikama za razvoj malog i srednjeg poduzetništva su podijeljeni. Naime, 38,10% ispitanika izražava zadovoljstvo ili potpuno zadovoljstvo prilikama za razvoj ovog sektora, dok je isti postotak ispitanika neutralan prema ovom pitanju. Nezadovoljstvo ili potpuno nezadovoljstvo izražava 23,81% ispitanika, što ukazuje na umjereno pozitivno mišljenje, ali i na postojanje prostora za poboljšanje u podršci razvoju malih i srednjih poduzeća u Općini.

Analiza strukture gospodarstva Općine Tar-Vabrige – Torre-Abrega u 2023. godini pokazuje dominaciju sektora I – Djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane. Sektor I koji se praktično odnosi na gospodarske subjekte koji djeluju u djelatnosti turizma, zapošljava najveći broj ljudi, točnije 106 zaposlenih, i ostvaruje najviše prihode, iznoseći 9.204.818 €, što predstavlja 32,13% ukupnih prihoda gospodarskih subjekata u Općini. Sektor I ne samo da dominira u ukupnim prihodima, već također ima ključnu ulogu u zapošljavanju lokalnog stanovništva, što potkrjepljuje orijentaciju Općine na turističku djelatnost.

Sektor turizma slijede sektori F – Građevinarstvo i G – Trgovina na veliko i malo. Sektor građevinarstva s 23 poduzetnika ostvaruje značajan udio u gospodarskom prometu u Općini, s ukupnim prihodima od 4.651.601 €, što čini 16,24% ukupnih prihoda. Ovaj sektor također zapošljava 113 ljudi, što predstavlja 25,28% ukupne zaposlenosti u privatnom sektoru u općini, a kao relevantan pokazatelj rasta sektora ističe se povećanje broja zaposlenih za više od 200% u posljednjih pet godina, odnosno s 36 zaposlenih u 2019. na 113 u 2023. Građevinarstvo je sukladno opisanim

pokazateljima poslovanja identificirana kao jedna od ključnih djelatnosti za lokalni razvoj, zahvaljujući kontinuiranim infrastrukturnim projektima i građevinskim aktivnostima. Sektor G – Trgovina na veliko i malo obuhvaća 19 poduzetnika, koji zajedno ostvaruju prihode od 3.194.187 €, što čini 11,15% ukupnih prihoda Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega. Sektor trgovine dominira u prihodu od prodaje u inozemstvo s 352.546 €, što predstavlja najveći udio u ukupnom izvozu općine (58,11%) i ukazuje na uspjeh lokalnih poduzetnika u plasmanu proizvoda na međunarodna tržišta, povećavajući prepoznatljivost i konkurentnost Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega na međunarodnoj razini.

Tablica 8. Analiza strukture gospodarstva u 2023. godini

	Broj poduzetnika	Broj poduzetnika (%)	Ukupni prihodi	Ukupni prihodi (%)	Prihod od prodaje u inozemstvu	Broj zaposlenih
A - poljoprivreda i šumarstvo	10	6.49%	3,277,315 €	11.44%	0 €	17
C - Prerađivačka industrija	6	3.90%	484,106 €	1.69%	17,455 €	11
F - Građevinarstvo	23	14.94%	4,651,601 €	16.24%	0 €	113
G - Trgovina na veliko i malo	19	12.34%	3,194,187 €	11.15%	352,546 €	55
H - prijevoz i skladištenje	3	1.95%	251,650 €	0.88%	162,524 €	3
I - Djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	34	22.08%	9,204,818 €	32.13%	0 €	106
J - Informacije i komunikacije	1	0.65%	17,420 €	0.06%	0 €	1
L - poslovanje nekretninama	25	16.23%	2,489,218 €	8.69%	64,554 €	13
M - Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	6	3.90%	403,126 €	1.41%	0 €	3
N - administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	13	8.44%	2,776,171 €	9.69%	0 €	94
Q - djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	2	1.30%	268,925 €	0.94%	0 €	4
R - Umjetnost, zabava i rekreacija	4	2.60%	1,288,917 €	4.50%	9,616 €	19
S - Ostale uslužne djelatnosti	8	5.19%	341,463 €	1.19%	0 €	8
Ukupno:	154	100.00%	28,648,917 €	100.00%	606,696 €	447

Izvor: FINA

U analizi strukture lokalnog gospodarstva prema djelatnostima ističe se sektor L – Poslovanje nekretninama, koji s 25 poduzetnika ostvaruje prihode od 2.489,218 €, što čini 8,69% ukupnih prihoda gospodarskih subjekata u Općini Tar-Vabriga - Torre-Abrega. Iako zapošljava manji broj radnika (13 zaposlenih), sektor nekretnina igra ključnu ulogu u privlačenju investicija i razvoju turističke infrastrukture, što je posebno važno u destinacijama s jakim turizmom kao što je Tar-Vabriga Torre-Abrega. Nekretninski sektor također doprinosi stabilnosti lokalnog gospodarstva kroz pružanje usluga vezanih uz nekretnine, uključujući najam i upravljanje imovinom.

Nasuprot tome, sektori poput J – Informacije i komunikacije te Q – Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi, iako prisutni, nemaju značajan utjecaj na ukupne gospodarske aktivnosti Općine. Sektor J obuhvaća samo jednog poduzetnika s prihodima od 17,420 €, dok sektor Q, iako bitan za društvenu infrastrukturu, ostvaruje skromne prihode od 268,925 €. Ove razlike u doprinosima različitih sektora odražavaju specifičnosti lokalne ekonomije, koja je snažno orijentirana prema turizmu i povezanim uslužnim djelatnostima.

Osim navedenih sektora, kao jedna od ključnih i tradicionalno važnih gospodarskih djelatnosti na lokalnoj razini ističe se poljoprivreda, obuhvaćajući i područje ribarstva. Detaljniji prikaz dinamike i poslovnih pokazatelja vezanih uz poljoprivredu, razrađen je kasnije u tekstu.

Završno, u pogledu općih gospodarskih kretanja, većina vodećih poduzeća u Općini Tar-Vabriga – Torre-Abrega prema ostvarenim prihodima orijentirana je na djelatnosti vezane uz graditeljstvo, ribarstvo i nekretnine. Najveći prihod ostvarilo je ISTRA d.o.o., specijalizirano za graditeljstvo, s ukupnim prihodom od 2.866.566 €, što predstavlja 9,14% udjela u ukupnim prihodima svih subjekata registriranih na području Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega. Na drugom mjestu nalazi se Ribarska zadruha PUNTA ZUB s prihodom od 2.398.255 € (7,64%), čime ističe važnost ribarstva u lokalnoj ekonomiji, a treće mjesto drži ISTRADRVO, obrt za stolarske i završne radove u građevinarstvu, s prihodom od 1.686.294 € (5,37%). Nadalje, tvrtka DETTAGLI d.o.o., specijalizirano za poslovanje nekretninama, zauzima četvrto mjesto s prihodom od 1.683.530 € (5,36%), potvrđujući važnost tržišta nekretnina za općinsko gospodarstvo. Značajnu ulogu igraju i FELES USLUGE d.o.o. (1.344.955 €, 4,29%), kao i BAREDINE d.o.o., koje se bavi trgovinom, ugostiteljstvom i turizmom, s prihodom od 1.049.660 € (3,34%). U područjima ugostiteljstva i trgovine ističu se SANTA MARINA, obrt za ugostiteljstvo, s prihodom od 853.165 € (2,72%), i ZIRDUM USLUGE d.o.o. s 794.167 € (2,53%), potvrđujući ranije opisanu strukturu gospodarskih aktivnosti u Općini Tar-Vabriga – Torre-Abrega.

Glavno obilježje gospodarstva Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega je turizam. Prema rezultatima istraživanja, 42,86% ispitanika izražava zadovoljstvo ili potpuno zadovoljstvo općom gospodarskom situacijom na području općine. Istovremeno, 33,33% ispitanika ima neutralan stav po tom pitanju, dok je 23,81% ispitanika izrazilo nezadovoljstvo ili potpuno nezadovoljstvo trenutnom gospodarskom situacijom. Iako stav ispitanika odražava svijest o važnosti turizma u lokalnom gospodarstvu, građani ističu poticanjem poljoprivrede, osobito ekološke poljoprivrede te ribarstva kao sektora kojima je potrebno povratiti relevantnost.

Turizam

Krovni dokument razvoja turizma u Općini Tar-Vabriga – Torre-Abrega je "Strategija održivog razvoja destinacije Tar-Vabriga 2017.-2025." Strategija identificira ključne resurse i atrakcije, uključujući kulturnu i prirodnu baštinu, s posebnim naglaskom na održivi turizam. Općina Tar-Vabriga – Torre-Abrega je poznata po proizvodnji maslinovog ulja, što je temelj za razvoj turizma s prepoznatljivom i autohtonom gastronomskom ponudom. Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega nudi raznolike oblike turizma, uključujući kulturni, gastronomski, sportski i ekoturizam. Poseban naglasak stavljen je na interpretaciju baštine kroz posjetiteljske i interpretacijske centre, poput "Kuće tradicijske gastronomije" i "Arheološkog parka Loron". U segmentu ponude sportskog i aktivnog turizma, posebnu atrakciju predstavlja Jama Baredine, speleološki lokalitet koji posjetiteljima pruža uvid u bogat podzemni svijet te značajno doprinosi turističkoj ponudi destinacije. Pored toga, infrastruktura obuhvaća pješačko-biciklističke staze, enduro i motokros staze, golf terene u nastajanju u Loronu i Špinu, tenis terene, polivalentnu sportsku dvoranu i streljanu. Nadalje, u segmentu smještajnih kapaciteta, turistička ponuda obuhvaća razne vrste smještaja, no prema smještajnom kapacitetu ističu se kampovi, te potom hotelski i rastući privatni smještaj.

Strategija održivog razvoja destinacije usmjerena je na produljenje turističke sezone, ravnomjerniji razvoj destinacije, unapređenje turističke infrastrukture i marketinških aktivnosti. Ciljevi strategije uključuju opće i posebne ciljeve.

Opći ciljevi:

- Unapređenje kvalitete kulturno-turističkog proizvoda i ponude destinacije u skladu s održivim razvojem.
- Osvještavanje vlastitih vrijednosti i jedinstvenosti te poticanje osjećaja ponosa kod lokalne zajednice, uz edukaciju posjetitelja o očuvanju baštinskih vrijednosti.
- Poticaj lokalnom stanovništvu na aktivno sudjelovanje u programima i aktivnostima u destinaciji te unapređenje poduzetničkog duha.

Posebni ciljevi:

- Razvoj interpretacijske infrastrukture i prezentacije destinacije.
- Poticanje održivog turizma koji će donijeti ekonomske, socijalne i kulturne benefite za lokalnu zajednicu.
- Unaprjeđenje marketinških aktivnosti vezanih uz turizam Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega.

Općina Tar-Vabriga – Torre-Abrega, Strategijom je brendirana kao "Zemlja od ulika©" i predstavlja destinaciju s bogatom ponudom kulturnih i prirodnih resursa, privlačnu za turiste svih dobnih skupina i različitih interesa.

Turizam se ističe kao ključni sektor gospodarstva u Općini, predstavljajući temelj rasta i razvoja. Ispitanici su najzadovoljniji razinom razvijenosti turističkog sektora, s 52,38% njih koji su izrazili zadovoljstvo ili potpuno zadovoljstvo u ovoj podkategoriji. Neutralan stav ima 33,33% ispitanika, dok je samo 14,29% nezadovoljno trenutnim stanjem u turističkom sektoru. Zadovoljstvo razvojem turističkog sektora prati i zadovoljstvo razinom razvijenosti lokalne gastro i eno ponude. U toj kategoriji, 42,86% ispitanika izražava zadovoljstvo ili potpuno zadovoljstvo, dok 38,10% zauzima neutralan stav. Nezadovoljstvo ili potpuno nezadovoljstvo izrazilo je 19,04% ispitanika.

Iz perspektive turista, anketa je pokazala kako je glavni motiv odabira Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega kao turističke destinacije odmor i relaksacija. Ovaj motiv navelo je 92,86% ispitanih turista, što jasno pokazuje da je općina prvenstveno privlačna kao mjesto za opuštanje. Ostali motivi, poput sportskih aktivnosti, posjeta obitelji i prijateljima, kulturnih manifestacija i drugih oblika turizma, bili su neznatno ili potpuno nezastupljeni među ispitanicima.

Većina je turista došla putem preporuke kao način saznanja za destinaciju, njih 53,57% se izjasnilo da su informacije o općini dobili na ovaj način. Ostali oblici saznanja, poput društvenih mreža, sajmova turizma, turističkih agencija, interneta ili drugih izvora, bili su manje zastupljeni.

Nadalje, ispitanici koji su bili obuhvaćeni anketom u kategoriji turista lokalnu gastro-eno ponudu uz omjer cijene i kvalitete ocjenjuju kao zadovoljavajuću ili iznimno zadovoljavajuću, što je jasan pokazatelj kako turisti percipiraju Općinu kao kvalitetnu i raznoliku. Visoka razina zadovoljstva ovim aspektom ukazuje na to da su turisti zadovoljni autentičnošću, prezentacijom i ukupnim iskustvom koje lokalna gastronomija i enologija pružaju. Gastro-eno ponuda ispunjava očekivanja turista, pruža i poseban doživljaj koji doprinosi njihovom pozitivnom iskustvu i ukupnom zadovoljstvu boravkom u destinaciji. Zaključno, ovo može biti jedan od ključnih faktora koji privlače posjetitelje i potiču ih da se vrate ili preporučite destinaciju drugima.

U nastavku poglavlja prikazane su osnovne odrednice turističkog prometa s ciljem identifikacije razvojnih potreba i potencijala u specifičnom sektoru koji predstavlja generator gospodarskog razvoja na lokalnoj razini.

Opća kretanja

Turizam zauzima ključnu poziciju unutar gospodarskog okvira Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega, što je vidljivo iz pokazatelja poslovanja gospodarskih subjekata, iako je stvarni značaj turističkog sektora na lokalnu zajednicu proizlazi iz sveukupnosti svih vrsta poslovnih i privatnih subjekata izravno ili neizravno povezanih s djelatnosti turizma. Prema posljednjim podacima, u 2023. godini, ovaj sektor činio je 22,08% od ukupnog broja poduzetnika u Općini Tar-Vabriga - Torre-Abrega, sa 34 registrirana subjekta. Njihova ukupna aktivnost generirala je 9.204.818 eura prihoda, što predstavlja 32,13%, odnosno gotovo trećinu ukupnih prihoda svih gospodarskih subjekata na razini Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega.

Osim prihoda, sektor turizma značajno doprinosi zapošljavanju, s ukupno 106 zaposlenih, odnosno oko četvrtine ukupnog broja zaposlenih u privatnom sektoru. Pokazatelj zaposlenosti naglašava ulogu turizma kao jednog od glavnih pokretača zapošljavanja, te istovremeno ukazuje na specifičnosti lokalnog tržišta rada. Analiza šire strukturu gospodarstva, pokazuje kako sektor I ima dominantan udio u usporedbi s drugim sektorima. Primjerice, sektor F - Građevinarstvo, koji ima 16,24% udjela u ukupnim prihodima, ostvario je 4.651.601 eura, dok sektor A - Poljoprivreda i šumarstvo, sa 11,44% udjela, ostvaruje ukupne prihode od 3.277.315 eura. Iz navedenog proizlazi da unatoč relevantnosti drugih sektora, turizam ima ključnu ulogu u generiranju prihoda i održavanju gospodarske aktivnosti Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega.

Turistički sektor Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega bilježi značajan rast i razvoj u razdoblju od 2019. do 2023. godine. Dostupni statistički podaci Turističke zajednice ukazuju na kontinuirano povećanje turističkog prometa, odnosno broja ostvarenih noćenja i dolazaka turista, što se pozitivno odrazilo

na prihode i druge financijske pokazatelje. U proteklom petogodišnjem razdoblju od 2019. do 2023. godine, zabilježen je značajan porast turističkog prometa, unatoč izazovima pandemijske 2020. godine. Uspoređujući podatke iz 2019. i 2023. godine, vidljiv je rast u broju noćenja i dolazaka turista. U 2019. godini zabilježeno je ukupno 1.973.775 noćenja, dok je 2023. godine broj noćenja porastao na 2.103.659, što predstavlja porast od 6,6%, a trend rasta ukazuje na stabilan interes posjetitelja za destinaciju, unatoč globalnim izazovima koji su obilježili pandemijsku 2020. godinu, kada je broj noćenja pao na 804,000.

Broj dolazaka također je pokazao sličan trend. U 2019. godini zabilježeno je 256.208 dolazaka, dok je 2023. godine broj dolazaka dosegao 234.672. Iako je ovaj broj nešto manji u usporedbi s 2019. godinom (razlika od 8,4%), pozitivan pokazatelj predstavlja povećanje broja ostvarenih noćenja, što ukazuje na produljenje prosječnog trajanja boravka turista. Oporavak i stabilizacija turističkog prometa nakon pandemije ukazuju na uspješne marketinške strategije i obnovljeno povjerenje turista.

Tablica 9. Pregled dolazaka i noćenja turista u periodu od 2020. do 2023. godine

Godina	Broj noćenja	Broj dolazaka	Prihodi (EUR)	Boravišna pristojba (EUR)	Članarina (EUR)
2020	804,000	90,000	324,355.56	265,797.33	-
2021	1,552,068	185,853	947,290.73	548,752.27	31,986.86
2022	1,876,549	210,478	1,059,819.76	598,887.12	35,172.08
2023	2,103,659	234,672	1,161,650.54	648,699.18	37,588.29

Izvor: Turistička zajednica Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega

Prosječno trajanje boravka turista u Općini Tar-Vabriga – Torre-Abrega od 2019. do 2023. godine pokazuje zanimljiv trend rasta, osobito u kampovima, gdje je trajanje boravka uvijek dulje u usporedbi s ostalim vrstama smještaja. Na primjer, 2019. godine kampovi su zabilježili 8,46 noćenja po dolasku, dok su hoteli imali značajno kraće boravke, prosječno 5,57 noćenja. Kampovi su kontinuirano privlačili turiste na dulje boravke, i taj trend se nastavio kroz sve godine, dok su hoteli bilježili kraće boravke, što je tipično za ovu vrstu smještaja.

Pandemija 2020. godine donijela je smanjenje broja dolazaka, ali nije značajno utjecala na prosječno trajanje boravka u kampovima, koje je iznosilo 8,59 noćenja. Hoteli su, unatoč smanjenju broja gostiju, također zadržali stabilnost u trajanju boravka, s prosjekom od 6,96 noćenja. Privatni smještaji, poput objekata u domaćinstvu, pokazali su sličnu stabilnost, s prosjekom od 7,93 noćenja po dolasku.

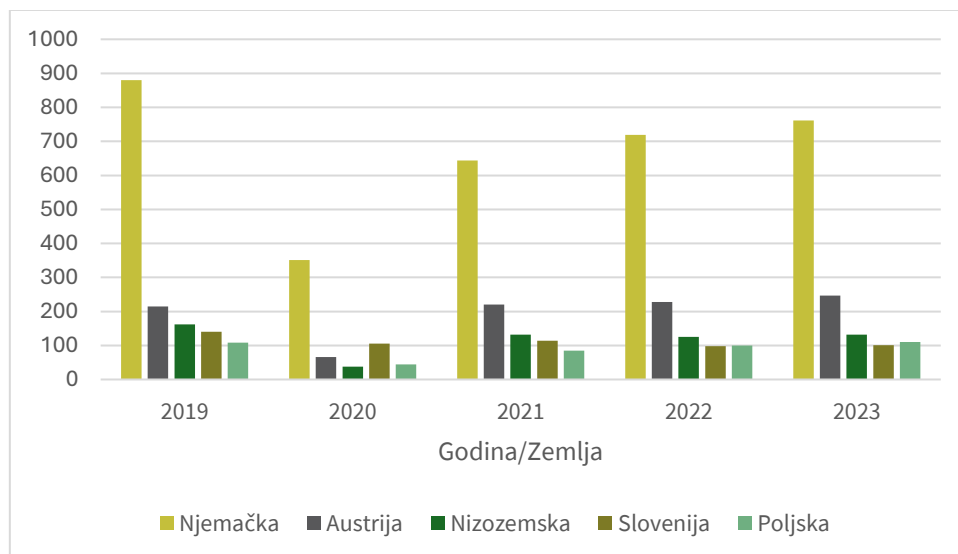
U 2023. godini kampovi su ponovno dominirali s najduljim boravkom od 7,76 noćenja, dok su hoteli imali kraći prosjek od 5,31 noćenja. U privatnim smještajima prosječno trajanje boravka iznosilo je 7,21 noćenja. Ovaj trend pokazuje kako su kampovi, koji nude više prostora i prirodni ambijent, privlačni za dulje boravke, dok hoteli, s kraćim, ali učestalijim posjetima, ostaju primarni izbor za kraće boravke.

Što se tiče nekomercijalnog smještaja, koji obuhvaća vikendice i kuće za odmor, prosječno trajanje boravka bilo je najduže u 2019. godini, s 42,37 noćenja po dolasku, a u 2020. godini smanjilo se na 38,75 noćenja. Taj se trend smanjenja nastavio sve do 2023. godine, kada je prosjek iznosio 31,9 noćenja. Ostali ugostiteljski objekti, poput hostela i sličnih kapaciteta, zabilježili su relativno stabilan prosjek od oko 7,72 noćenja u 2019. godini, dok je u 2020. godini blago porastao na 8,45 noćenja, ali se do 2023. stabilizirao na 7,48 noćenja.

Općenito, Općina Tar-Vabriga – Torre-Abrega bilježi dulji prosječni boravak u usporedbi s prosjekom Istarske županije, gdje se prosjek kreće oko 7,3 noćenja. Kampovi su neosporno najdulje zadržavali turiste, dok su hoteli i ostali smještaji zabilježili kraće, ali stabilne boravke.

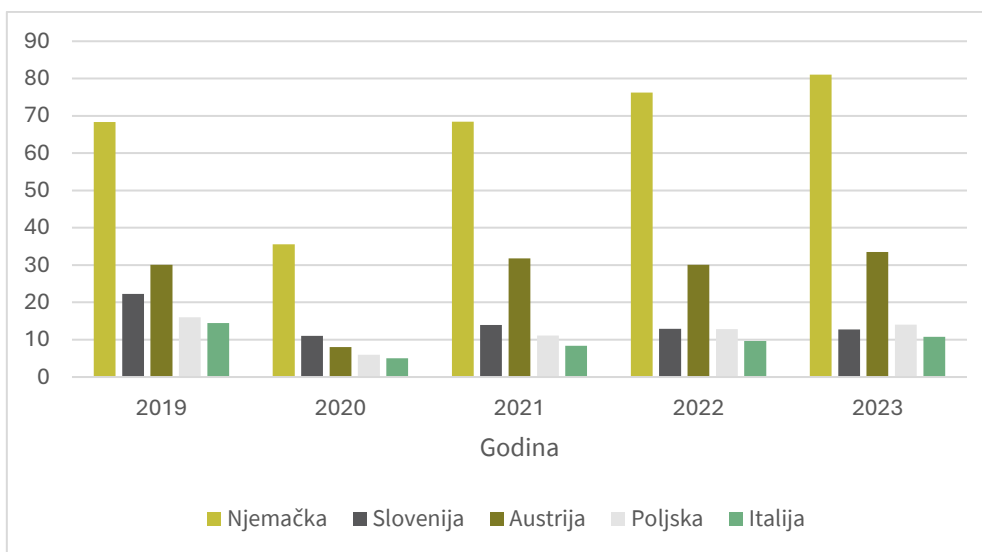
Struktura turističkog prometa prema tržištu dolaska turista pokazuje kako su glavna tržišta Njemačka i Austrija, nakon čega slijede Nizozemska, Slovenija i Poljska. Podaci u tablici niže pružaju uvid u dinamiku turističke potražnje i preferencije posjetitelja iz različitih tržišta, što je ključno za ciljanje promotivnih aktivnosti i prilagodbu turističke ponude. Uz kontinuirano izraženu naklonost gostiju iz Njemačke i Austrije tijekom cijelog petogodišnjeg razdoblja, dinamika je tijekom pandemijske 2020. bila izmijenjena i podrazumijevala veći značaj turističkog prometa gostiju iz Slovenije, kao geografski najbližeg, susjednog tržišta.

Grafikon 16. Noćenja turista po zemljama u razdoblju od 2019. do 2023. godine

Izvor: Turistička zajednica Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega

Grafikon 17. Dolasci turista po zemljama razdoblju od 2019. do 2023. godine

Izvor: Turistička zajednica Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega

Pokazatelji za posljednju dostupnu godinu pokazuju da Njemački turisti i dalje ostvaruju najveći udio noćenja u Općini Tar-Vabriga – Torre-Abrega, iako je u 2023. godini zabilježeno 761,234 noćenja, što je pad od 13,5% u usporedbi s 2019. godinom, kada je bilo 879,866 noćenja. S druge strane, austrijski turisti zabilježili su rast, na 246,928 noćenja u 2023. godini, što je porast od 14,8% u odnosu na 2019. godinu (215.067 noćenja). Ovi podaci sugeriraju blage promjene u strukturi dolazaka, s rastom određenih tržišta, poput Austrije, dok neka tržišta, poput Njemačke, bilježe blagi pad.

Smještajni kapaciteti

Struktura smještajnih kapaciteta na području Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega pokazuje izrazitu diversifikaciju, koja omogućava prilagodbu različitim profilima turista i njihovim preferencijama. Kampovi su najzastupljeniji oblik smještaja u smislu prijemnih kapaciteta, što potvrđuje njihov najveći udio u ukupnom broju noćenja. U 2019. godini, kampovi su zabilježili 1.291.924 noćenja, dok je taj broj u 2023. godini porastao na 1.754.860, što predstavlja rast od 35,9%. Unatoč izazovima pandemijske 2020. godine, kada su kampovi zabilježili pad na 586.577 noćenja, ponovno povećanje potražnje ukazuje na stabilan interes turista za ovaj oblik smještaja Općenito, relevantnost ovog oblika smještaja u turističkoj ponudi Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega razvidna je i u relativnim pokazateljima, prema kojima je više od 64% dolazaka turista i 69% noćenja ostvareno u kampovima. Povezano s tim, smještaj u kampovima utječe i na dulje trajanje boravka turista u odnosu na ostatak Istarske županije. U posljednjem petogodišnjem razdoblju prosječno trajanje boravka gostiju u kampovima bilo je veće od 8 dana, a najdulje prosječno trajanje boravka ostvareno je u 2023. (7,76 dan). Analizirajući širi kontekst, također prema posljednjim pokazateljima za 2023., prosječno trajanje boravka u privatnom smještaju bilo je 7,20 dana, a u hotelskom smještaju 5,31 dan.

Tablica 10. Usporedni prikaz dolazaka prema vrsti smještaja u razdoblju od 2019. do 2023. godine

Vrsta smještaja	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Hoteli	88.286	12.912	46.190	77.074	79.502
Kampovi	152.699	68.250	126.652	161.533	175.860
Nekomercijalni smještaj	2.151	1.853	1.806	1.700	1.674
Objekti u domaćinstvu	10.174	6.003	9.269	11.580	12.828
Ostali ugostiteljski objekti	2215	1.064	1.936	3.300	3.029
Ukupno	256.208	90.082	185.853	255.091	272.900

Izvor: Turistička zajednica Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega

Tablica 11. Usporedni prikaz noćenja prema vrsti smještaja u razdoblju od 2019. do 2023. godine

Vrsta smještaja	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Hoteli	491.802	89.849	300.957	431.233	422.211
Kampovi	1.291.924	586.577	1.103.249	1.326.926	1.364.548
Nekomercijalni smještaj	91.148	71.827	59.125	59.712	53.417
Objekti u domaćinstvu	81.800	47.579	71.853	89.449	92.438
Ostali ugostiteljski objekti	17.101	8.994	16.902	26.690	22.655
Ukupno	1.973.775	804.826	1.552.068	1.934.010	1.955.269

Izvor: Turistička zajednica Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega

U posljednjem petogodišnjem razdoblju, u hotelskom smještaju došlo do pada broja noćenja od 14,2%. U 2019. godini zabilježeno je 491.802 noćenja, dok je u 2023. godini ostvareno 422.211 n. Ovaj pad u odnosu na 2019. godinu može se objasniti rastućom popularnošću kampova i drugih oblika smještaja, te specifičnim uvjetima na tržištu. Ostali oblici smještaja, poput objekata u domaćinstvu i nekomercijalnih smještaja, također bilježe stabilan rast. U 2023. godini, objekti u domaćinstvu zabilježili su 92.438 noćenja, u usporedbi s 81.800 noćenja u 2019. godini, što čini rast od 13%.

Završno, opisana struktura smještajnih kapaciteta omogućava Općini Tar-Vabriga – Torre-Abrega da zadovolji različite potrebe i očekivanja turista u pogledu vrste smještaja, čime se osigurava privlačnost destinacije za širok spektar posjetitelja, što doprinosi ukupnom rastu turističkog sektora.

Provedena anketa turista pokazala je kako većina ispitanika organizira odmor samostalno, bez posredovanja turističkih agencija, što može upućivati kako cijene fleksibilnost koju pruža vlastito planiranje. Prema rezultatima ankete, 85,71% ispitanika izjasnilo se kao stalni povratnici u destinaciju Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega što dodatno povećava vrijednost prikupljenih podataka, jer su njihova mišljenja utemeljena na dugogodišnjem iskustvu i ponovljenim posjetima. Više od polovice ispitanika, zadržava se u destinaciji više od 7 dana, dok najveći postotak 57,14% troši između 30 i 50 eura dnevno. Tijekom boravka većina ispitanika, njih 67,85% koristi web stranicu Turističke agencije Tar-Vabriga – Torre-Abrega za dobivanje informacija. Međutim, zadovoljstvo dobivenim informacijama s web stranice ocijenjeno je kao srednje, te je podjednaki udio turista koji informacije na mrežnim stranicama Turističke zajednice smatraju korisnima, onih koji ih ne smatraju korisnima i onih koji ne mogu procijeniti.

Nadalje, u segmentu analize boravka, najzastupljenije aktivnosti na destinaciji su plivanje i odlazak u restorane dok su u manjoj mjeri zastupljeni razgledavanje, pješačenje, biciklizam, kao i sudjelovanje na raznim događanjima i posjete vinskim rutama.

Kada je u pitanju prijevoz, svi ispitanici (100%) koriste osobni automobil za dolazak u destinaciju, što svakako sugerira važnost dostupnosti parkirnih mjesta i cestovne infrastrukture u planiranju turističkog razvoja.

Turisti su općenito zadovoljni ključnim aspektima, 60,71% ispitanika zadovoljno je gostoljubivošću građana. Dostupnost informacija za turiste prije dolaska na destinaciju i kvaliteta smještaja na zadovoljavajućoj je razini kao i urednost Općine u pogledu čistoće plaže, čistoće mora te čistoće samog mjesta. Prema provedenom istraživanju, 64,29% turista ima mišljenje kako je Općina održiva destinacija.

Poljoprivreda i ribarstvo

Geografski položaj i prirodni resursi osnovne su odrednice na kojima je utemeljen razvoj poljoprivrede i ribarstva, tradicionalno važnih gospodarskih djelatnosti na području Tara-Vabrige – Torre-Abrega. Iako kroz ranije prikazanu analizu strukture gospodarstva, poljoprivreda i ribarstvo prema ostvarenim poslovnim pokazateljima ne prevladavaju u lokalnom gospodarstvu, isti su uzevši u obzir širi kontekst jedne od ključnih gospodarskih djelatnosti.

Analiza poslovnih pokazatelja

U periodu od 2019. do 2023. godine, broj poduzetnika u Općini Tar-Vabriga – Torre-Abrega u djelatnostima poljoprivrede i ribarstva pokazivao je varijacije. Najveći broj zabilježen je 2021. godine s 11 poduzetnika, dok je 2022. taj broj pao na 7, da bi se 2023. ponovno povećao na 10. Ukupni prihodi poduzetnika u 2023. godini iznosili su 3.277.315 €, što je porast od gotovo 400.000 € u odnosu na prethodnu godinu. Ukupni rashodi iznosili su 3.113.890 €, rezultirajući dobiti od 144.549 €, što je najveći iznos u promatranom razdoblju. Značajno je napomenuti da subjekti s područja Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega nisu ostvarili prihode od prodaje u inozemstvu, a broj zaposlenih varirao je, dosegnuvši 17 zaposlenih u 2023. godini.

U 2023. godini subjekti u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva činili su 6,49% ukupnog broja poduzetnika, ali su ostvarili 11,44% ukupnih prihoda svih subjekata u Općini Tar-Vabriga - Torre-Abrega, što ukazuje na njihovu važnost u lokalnoj ekonomiji. Unatoč izostanku prihoda od prodaje u inozemstvu, ovaj sektor zapošljava 17 osoba, što dodatno naglašava njegov značaj.

Prema ukupno ostvarenim приходima, kao ključni dionicima lokalnog gospodarstva u sektoru poljoprivrede, šumarstva i ribarstva ističu se, Ribarska zadruha PUNTA ZUB s poslovnim приходima od 2.398.255 €, te tvrtka S. K. A. T. ribarstvo i trgovina d.o.o. koja je prema posljednjim pokazateljima za 2023. ostvarila prihode od 425.677 €.

Poljoprivreda

Poljoprivredni sektor Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega obilježen je raznolikim vrstama gospodarstava, koja se prilagođavaju lokalnim uvjetima i tržišnim prilikama. U 2023. godini ukupno je registrirano 42 poljoprivrednih gospodarstava, što predstavlja stabilan broj u odnosu na prethodne godine, ali i značajan porast u odnosu na 2019. godinu, kada ih je bilo 28. Najbrojnija su obiteljska gospodarstva, kojih ima 31, a karakterizira ih raznolikost u proizvodnim aktivnostima, uključujući uzgoj maslina, vinogradarstvo i mješovite višegodišnje nasade.

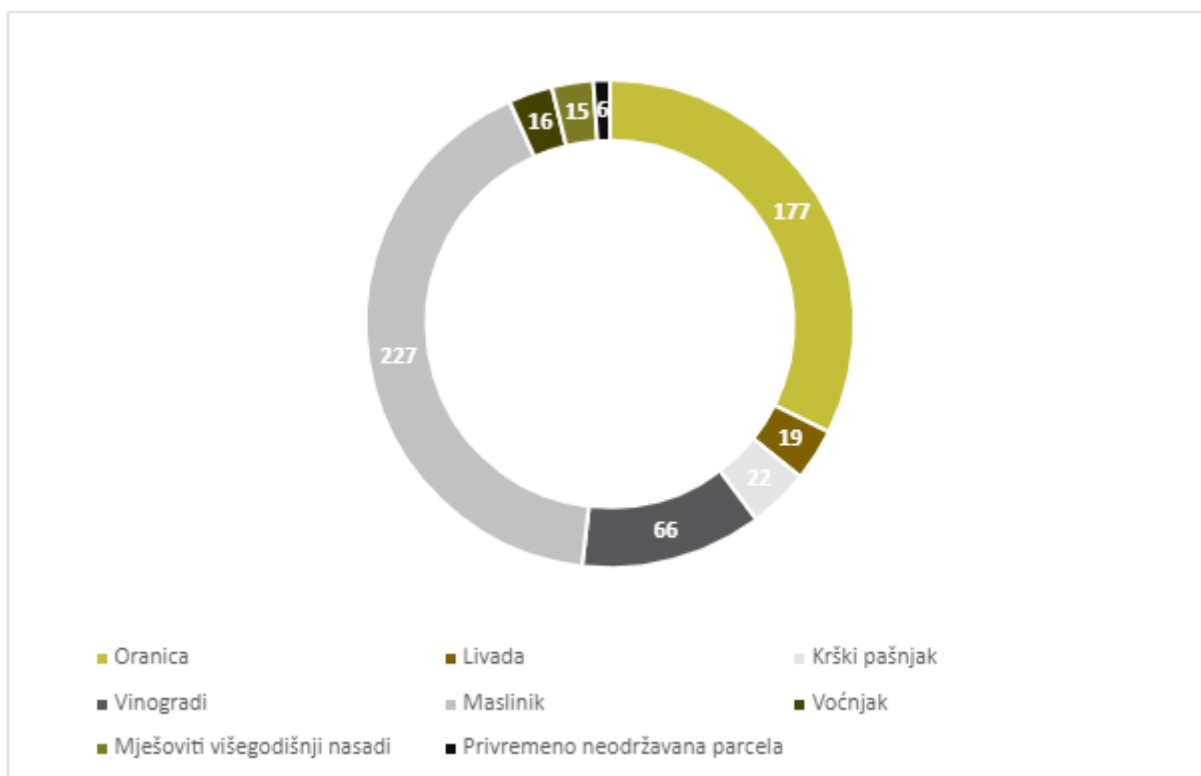
Tablica 12. Prikaz poljoprivrednih gospodarstava prema tipu u periodu od 2019.-2023.

Vrsta poljoprivrednog gospodarstva/godina	2019	2020	2021	2022	2023
Obiteljsko gospodarstvo	28	27	31	29	31
Obrt	0	1	1	1	1
Samoopkrbno poljoprivredno gospodarstvo (SOPG)	0	2	5	11	10
Trgovačko društvo	0	0	0	0	0
Zadruga	0	0	0	0	0
Druge pravne osobe	0	0	0	0	0
UKUPNO	28	30	37	41	42

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoj, *Upisnik poljoprivrednika*, preuzeto 2023.

Zabilježen je porast samoopkrbnih poljoprivrednih gospodarstava, kojih u 2019. godini nije bilo registriranih, dok ih je u 2023. godini zabilježeno čak 10. Ovaj rast dijelom je povezan s izmjenama zakonske regulative, koja je obiteljska poljoprivredna gospodarstva podijelila na tržišno orijentirana, odnosno OPG-ove koji se bave komercijalnom poljoprivrednom proizvodnjom, te na ona koja poljoprivredne aktivnosti provode isključivo za osobne potrebe (SOPG). Ostale vrste gospodarstava, uključujući obrte i trgovačka društva, nisu zabilježile značajan broj. Tek jedno gospodarstvo posluje kao obrt, dok nema registriranih trgovačkih društava koja su ujedno i poljoprivredna gospodarstva. Ova struktura ukazuje na prevladavajući tradicionalni pristup poljoprivredi u Općini Tar-Vabriga - Torre-Abrega, gdje se većina aktivnosti odvija unutar obiteljskih gospodarstava, dok primjerice okrupnjavanje poslovanja kroz zadruge nije evidentirano.

Grafikon 18. Prikaz poljoprivrednih površina na području Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega prema vrsti uporabe

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Ukupna površina korištenog poljoprivrednog zemljišta u Općini Tar-Vabriga – Torre-Abrega obuhvaća 410,9 hektara, od čega najveći dio zauzimaju maslinici i oranice. Maslinici čine 34,32% ukupnih poljoprivrednih površina u teritoriju Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega, a prostiru na 141,04 hektara, što ukazuje na važnost maslinarstva u lokalnoj poljoprivrednoj produkciji. Oranice, koje se prostiru na 142,07 hektara, čine drugu najzastupljeniju kategoriju, naglašavajući važnost ratarske proizvodnje, a prostiru se na 34,58% ukupnih poljoprivrednih površina Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega. Vinogradi, s površinom od 30,67 hektara, predstavljaju treću po veličini kategoriju poljoprivrednih površina s udjelom od 7,46% ukupnih površina. Uz maslinarstvo, vinogradarstvo i vinarstvo također su djelatnosti s dugogodišnjom tradicijom u regiji, koje su osim što predstavljaju važan segment lokalne ekonomije prepoznate kao čimbenici brendiranja lokalne zajednice i razvoj posebnih oblika turizma. Krški pašnjaci, koji zauzimaju 81,84 hektara, predstavljaju specifičan oblik poljoprivredne uporabe zemljišta, omogućujući ekstenzivno stočarstvo i očuvanje tradicionalnih oblika ispaše, a važnost istih očituje se i u ekološkom smislu, pridonoseći očuvanju biološke raznolikosti i održavanju kulturnog krajobraza. Ostale poljoprivredne površine uključuju livade (7,39 ha), voćnjake (2,5 ha), mješovite višegodišnje nasade (4,5 ha) te privremeno neodržavane parcele (0,89 ha).

U segmentu poljoprivredne infrastrukture, 2020. godine otvorena je nova uljara koja predstavlja vrijednu investiciju od skoro 160.000,00 EUR. Nalazi se u poslovnoj zoni Paparnica i radi po načelu javno-privatnog partnerstva. Uljara je opremljena modernom opremom, a kapacitet prerade iznosi dvije tone maslina na sat, s mogućnošću udvostručenja. Uljara također doprinosi lokalnoj zajednici kroz niže cijene prerade za mještane.

Završno, Općina Tar-Vabriga – Torre-Abrega sudjeluje kao član Lokalne akcijske grupe (LAG) Sjeverna Istra, gdje djeluje kao javna interesna skupina. Članstvo u LAG-u Sjeverna Istra omogućuje općini aktivnu ulogu u širem regionalnom razvoju, ne samo kroz ribarstvo već i kroz ruralni razvoj, čime se osigurava dodatna podrška lokalnim gospodarstvenim subjektima te unapređenje infrastrukture i korištenja prirodnih resursa.

Ribarstvo

Djelatnost ribarstva, uz poljoprivrednu proizvodnju, specifično maslinarstvo tradicionalno je obilježje lokalnog gospodarstva. Ribolovno područje Tara-Vabriga – Torre-Abrega dio je akvatorija zapadne obale Istre, koje se proteže od Linskog kanala do Tarske uvale i predstavlja jedinstvenu geografsku cjelinu.

Općina Tar-Vabriga – Torre-Abrega raspolaže s dva glavna iskrcajna mjesta za ribarska plovila, koja su ključna za upravljanje ribarskim aktivnostima. Santa Marina služi kao glavna iskrcajna točka za plovila duljine iznad 15 metara, dok Tarska Uvala prihvaća plovila duljine ispod 15 metara. Prema posljednjim podacima, u 2023. godini, na području Općine registrirano je 20 obrta za djelatnost ribarstva, što prema evidenciji Lokalne akcijske grupe u ribarstvu – FLAG Istarski švoj predstavlja smanjenje od 6 subjekata. Specifičnost Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega je uz važnost ribarstva, orijentacija na uzgoj školjaka kojim se bavi ukupno 5 subjekata. Subjekti s područja Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega raspolažu s ukupno 22 plovila za gospodarski ribolov, za koja su izdane povlastice Ministarstva poljoprivrede. Ova infrastruktura omogućuje efikasno upravljanje ribarskom flotom, prilagođeno veličini plovila i specifičnostima ribolova, čime se osigurava optimalna iskorištenost resursa i brza distribucija ulova.

Jedan od istaknutih gospodarskih subjekata, Ribarska zadruga „Istra“, ima ključnu ulogu u razvoju ribarskog sektora u Općini Tar-Vabriga - Torre-Abrega. Zadruga upravlja funkcionalnim prostorom veletržnice i nalazi se u procesu dobivanja izvoznog broja od strane Europske komisije, što će omogućiti započinjanje izvoza. Kao koncesionar, zadruga upravlja ribarskim lukama Sv. Marina i Tarska Uvala te ima koncesiju za gospodarenje unutar Tarske vale. Pored toga, posjeduje zemljište u proizvodnoj zoni Kaštelir-Labinci, gdje je u tijeku izrada projektne dokumentacije za izgradnju prerađivačkog pogona. Vlastiti vozni park zadruge dodatno omogućuje efikasnu distribuciju ulova, čime se podupire cjelokupan lanac ribarske industrije.

Sukladno evidenciji Ministarstva poljoprivrede, Uprave ribarstva, u 2022. godini, ukupni iskrcaj ribe i drugih morskih organizama iznosio je 96.910,05 kg, s dominacijom ulova male plave ribe koja je činila najveći udio, odnosno 88.698,00 kg. Osim male plave ribe, značajan dio ulova čine bijela riba s 3.703,55 kg, glavonošci s 2.675,40 kg, rakovi s 1.128,70 kg, te školjkaši s 393,9 kg. Ovi podaci odražavaju raznolikost ribarskih aktivnosti i bogatstvo morskih resursa. Posebno je značajan ulov

glavonožaca, koji su često traženi u lokalnoj gastronomiji i predstavljaju vrijednu komercijalnu kategoriju.

Tablica 13. Iskrcaj po grupama morskih organizama u Općini Tar-Vabriga - Torre-Abrega u 2022. godini

Grupa morskih organizama	Iskrcaj (Tar-Vabriga) (kg)
Bijela riba	3,703.55
Glavonošci	2,675.40
Hrskavična riba	307.9
Mala plava riba	88,698.00
Ostalo	0
Rakovi	1,128.70
Školjkaši	393.9
Velika plava riba	2.6
Ukupno	96,910.05

Izvor: Lokalna akcijska grupa u ribarstvu "Istarski švoj"

Tablica 14. Iskrcaj prema ribolovnim alatima na području Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega

Ribolovni alat	Santa Marina	Tarska Uvala
Plivarica-srdelara	2.097.861,60	0,00
Pridnena povlačna mreža - koća	3.191,60	8.080,31
Jednostruke mreže stajačice	3.787,65	816,50
Dredža	86,70	17.166,15
Rampon	0,00	0,00
Priručna oprema za sakupljanje	0,00	0,00
Ostalo	0,00	0,00
Ukupno	2.104.927,55	26.062,96

Izvor: Lokalna akcijska grupa u ribarstvu "Istarski švoj"

Dodatno, Općina Tar-Vabriga – Torre-Abrega je jedno od rijetkih područja gdje se aktivno uzgajaju školjkaši, s dozvoljenom godišnjom količinom uzgoja od 484 tone dagnji i kamenica. Ovaj segment ribarstva dodaje dodatnu vrijednost lokalnoj ponudi morskih proizvoda, pružajući dodatne mogućnosti za gospodarski rast i diversifikaciju.

U stavovima građana vidljiva je srednja razina zadovoljstva razvojem poljoprivrede i ribarstva na lokalnoj razini. Oba sektora ocijenjena su prosječnim ocjenama od 2,76, što ukazuje da razinom razvijenosti istih nisu niti zadovoljni niti nezadovoljni. Ipak, unatoč srednjim ocjenama postojećeg stanja, ispitanici sektore poljoprivrede i ribarstva vide kao jedne od nositelja budućeg razvoja te ističu važnost njihove afirmacije.

Urbano okruženje

Komunalna infrastruktura i uređenje

Djelatnost javne vodoopskrbe na području Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega obavlja društvo Istarski vodovod d.o.o. Buzet, dok je djelatnost javne odvodnje u nadležnosti trgovačkog društva Odvodnja Poreč d.o.o. S obzirom na definirana uslužna područja u oba segmenta komunalne infrastrukture, koja obuhvaćaju područje cijele Poreštine, analiza u nastavku u najvećoj mjeri obuhvatiti će cijelo područje, uz istaknute ključne elemente na razini Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega za segmente za koje je moguće.

Na području Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega 100% stanovništva priključeno je na sustav vodoopskrbe. U vodoopskrbni sustav Istarskog vodovoda d.o.o. Buzet uključena su tri glavna izvora u dolini Mirne te akumulacija Butoniga, a područje Poreštine konkretno se opskrbljuje iz izvora Sv. Ivan i izvora Gradole te akumulacije Butoniga. Distribucijsko područje organizirano je kroz 5 poslovnih jedinica, a Općina Tar-Vabriga – Torre-Abrega pripada Poslovnoj jedinici Poreč. Osnovnu vodoopskrbnu infrastrukturu na užem regionalnom području čine tri čvora magistralnih cjevovoda na smjeru *Poreč-Rovinj-Pula*,

- čvor Rogovići – čvor Tar (1.745 m),
- čvor Tar – VS Lanterna (2.188 m),
- čvor Tar – čvor Kukci (3.823),

izvedeni od različitih materijala – čelika (čvor Rogovići-Tar, Tar-Kukci), odnosno od azbest cementa (AC) i kao nodularni lijev (čvor Tar-VS Lanterna). Ostala infrastruktura na lokalnoj razini odnosi se na mrežu ostalih cjevovoda nižeg ranga, odnosno kategorije „ostali vodoopskrbni cjevovodi“, dvije vodospreme - vodosprema Lanterna 1 i vodosprema Lanterna 2, obje korisnog kapaciteta 1.300 m³, akumulacija za navodnjavanje Perci te prekidna komora Tarska vala, korisnog volumena 10,00 m³.

Sustav odvodnje otpadnih voda na području Poreštine organiziran je i dimenzioniran sukladno lokalnim socio-ekonomskim prilikama, odnosno prema potrebama građana te potrebama turističkih kapaciteta. Kanalizacijski sustav čine 4 veća sustava (Lanterna, Poreč Sjever, Poreč Jug i Vrsar) te 4 manja sustava (Otok Sv. Nikola, Otok Koversada, Červar Porat i Višnjani) sa ukupno 56 crpnih stanica, 165 km kanalizacijske mreže, 8 uređaja za pročišćavanje otpadnih voda te 32 km oborinske kanalizacije. Za područje Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega relevantan je uređaj za pročišćavanje otpadnih voda (UPOV) Lanterna, kapaciteta 30.000 ES¹⁴ koji u kontekstu tehnoloških standarda podrazumijeva mehaničko pročišćavanje s podmorskim ispustom. Uređaj za pročišćavanje otpadnih voda infrastrukturno se sastoji od objekta predtretmana otpadne vode, zgrade za membransku ultrafiltraciju, upravne zgrade, bazena za biološku obradu otpadne vode, spremnika za pročišćenu vodu, zgrade za smještaj automatike, elektroinstalacije, aeracijskih puhalo, dizel agregata, garaže za specijalna vozila, te nadstrešnice za vozila i opremu. Na području Općine u sustavu odvodnje otpadnih voda još je ukupno 15 crpnih stanica. Sustav odvodnje oborinskih otpadnih voda izveden je s dva podmorska ispusta, na lokaciji Santa Marina i u Tarskoj vali.

¹⁴ Ekvivalent stanovništva.

Kvaliteta komunalne infrastrukture ocijenjena je s 42,86% ispitanika koji su zadovoljni ili potpuno zadovoljni. Ipak, značajan dio ispitanika, njih 47,62%, izražava nezadovoljstvo, dok je udio neutralnih odgovora nizak, svega 9,52%. Građani kao izazove ističu nedostatnost sustava oborinske odvodnje uslijed većih količina padalina, ali i nerazvijen sustav odvodnje otpadnih voda u naselju Gedići.

Energetska infrastruktura i obnovljivi izvori energije

Opskrba i distribucija električne energije na području Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega u nadležnosti je HEP Operater distribucijskog sustava d.o.o., Elektroistra Pula, Terenske jedinice Poreč. Područje Općine u potpunosti je premreženo elektroenergetskim razvodom. Distribucija električne energije odvija se kroz dvonaponski sustav u kojem se u napojnim trafostanicama vrši direktna transformacija 110/20kV, što osigurava dugoročno stabilno elektroenergetsko napajanje korisnika.

U ostalim segmentima vezanih uz energetske sustave, područje Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega nije priključeno na plinoopskrbnu mrežu, te opskrba plinom javnog karaktera ne postoji.

Analiza energetske potrošnje, odnosno potrošnje električne energije izrađena je za potrebe Akcijskog plana energetske održivosti i prilagodbe klimatskim promjenama¹⁵ i s obzirom na nedostupnost podataka, utemeljena je na podacima za šire područje, a proporcionalno broju kućanstava i stanovnika. U analiziranom razdoblju, između 2015. i 2022. godine, ukupna potrošnja električne energije na području Općine porasla je za 30%, a što podrazumijeva sve zatvorene objekte na području Općine te mrežu javne rasvjete. Prema kategoriji, odnosno vrsti potrošača, najveći porast potrošnje električne energije evidentiran je u kategoriji gospodarskih subjekata (36,40%).

Tablica 15. Potrošnja električne energije na području Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega

Kategorija	Potrošnja u kWh/god. u	
	2015.	2022.
Gospodarski i ostali subjekti	2.795.315	3.812.680
Stambeni objekti	4.064.033	5.141.124
Javna rasvjeta	379.557	454.261
Ukupno	7.238.905	9.408.065

Izvor: Akcijski plan energetske održivosti i prilagodbe klimatskim promjenama

Rezultati ankete ukazuju na relativno visoko zadovoljstvo građana u pogledu pouzdanosti opskrbe električnom energijom. Najveća razina zadovoljstva ili potpunog zadovoljstva zabilježena je u kvaliteti opskrbe električnom energijom, odnosno na ostale aspekte javne infrastrukture U ovoj podkategoriji, tek 14,29% ispitanika izražava nezadovoljstvo ili potpuno nezadovoljstvo. S druge strane, velika razina nezadovoljstva vidljiva je u odnosu na tranziciju na obnovljive izvore energije. Samo 9,52% ispitanika zadovoljno je ili potpuno zadovoljno napretkom u ovom području, dok je 52,38% nezadovoljno ili potpuno nezadovoljno.

¹⁵ <https://tar-vabriga.hr/savjetovanje/71>

Prometna infrastruktura i povezanost

Analiza prometne infrastrukture osvrće se na postojeće stanje prometa te postojeću prometnu infrastrukturu u dva ključna segmenta, cestovni i pomorski promet, s obzirom da ostali aspekti prometa na području Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega nisu zastupljeni.

Cestovni promet

Cestovna mreža na području Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega sastoji se od mreže županijskih, lokalnih i nerazvrstanih cesta, dok su za područje Općine još relevantne i državne ceste te autoceste. U pogledu povezivanja prostora Općine sa širim okruženjem ključne su tri županijske ceste:

- Ž5037 T.N. Lanterna – D75;
- Ž5040 Tar (D75) – Labinci – Višnjan (Ž5042);
- Ž5041 Kufci (Ž5042) – Brnobići – Vižinada (Ž5209).

Osim koridora županijskih cesta, na području Općine još dvije lokalne ceste:

- L-50045 (Ž-5040 – Rogovići);
- L 50046 (D75 Tar- Gedići-Antonci - Ž 5198 St. Portun),

dok je mreža ostalih prometnica u kategoriji nerazvrstanih cesta, koje su u najvećoj mjeri asfaltirane prometnice. Ukupna duljina nerazvrstanih cesta je 76.837 metara¹⁶. Ostale relevantne cestovne građevine, važne za povezivanje s ostatkom Istarske županije, Republike Hrvatske i susjednim zemljama je državna cesta D75 D200 Savudrija – Umag – Novigrad – Poreč – Vrsar – Vrh Lima – Bale – Pula (D400) te autocesta A9 Čvorište Umag (D510) – Kanfanar – čvorište Pula (D66), te spoja cesta A9: Čvorište Kaštelir (Rogovići kod Tara) – Ž5040 (obilaznica Tar).

U kontekstu razvoja mikromobilnosti, ali i održivih oblika prijevoza, isti se na razini Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega odnose na biciklistički promet. Biciklistički promet u najvećoj se mjeri odnosi na definirane rute različitih duljina, a kojima je obuhvaćeno šire područje Poreštine, dok je označena biciklistička infrastruktura samo na jednoj dionici.

Tablica 15. Prikaz biciklističkih ruta na području Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega

Naziv	Ruta	Duljina
113 Staza šparoga	Kaštelir - Rogovići - Cuki - Ohnići - Kaštelir	24 km
156 Staza istarskog vina	Poreč - Bačva - Višnjan - Vižinada - Kaštelir – Tar - Poreč	54 km
158 Dolina divova	Poreč - Bačva - Višnjan - Karojba - Motovun - Oprtalj - Grožnjan - Vižinada - Kaštelir - Tar - Poreč	96 km
145 Od mora do Baredina i natrag	Poreč - Nova Vas - Baredine - Červar Porat - Poreč	31 km
114 Staza kampanila	Poreč - Nova Vas - Višnjan - Kaštelir - Vabriga - Červar Porat - Poreč	57 km
150 Porto Bussola	Červar	10,6 km
121 Staza maslina	Tar/Vabriga – Santa Marina – St.Blek – Vabriga	14,6 km

¹⁶ Odluka o izmjeni i dopuni Odluke o nerazvrstanim cestama na području Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega (2016.)

155 Giro di Parenzo	Poreč - Tar - Bačva - Funtana - Poreč	51 km
UKUPNO		338,2 km

Izvor: <https://www.tar-vabriga.com/hr/dozivljaji-i-susreti/bike-staze?page=1>

Osim navedenih cestovnih dionica, na području Općine uspostavljena je i MTB ruta duljine 20 km u okviru koje se održavaju i besplatne turističke ture s pratećom vodičom. Od ostalih aspekata održive mobilnosti, sustav punionica za električna vozila odnosi se na dvije punionice, jednu na području naselja Tar, u okviru javnog parkirališta, te drugu na poluotoku Lanterna, u okviru kampa - *Valamar Camping Lanterna*¹⁷.

Kvaliteta prometne infrastrukture u Općini također bilježi nisku razinu zadovoljstva, s tek 14,29% ispitanika koji su zadovoljni ili potpuno zadovoljni, dok je nezadovoljnih čak 57,14%. Prema provedenoj anketi, najveće nezadovoljstvo među ispitanicima odnosi se na dostatnost javnih parkirališta, gdje je čak 61,90% ispitanika izrazilo nezadovoljstvo. Prometna povezanost s okolnim jedinicama lokalne samouprave pokazuje podijeljena mišljenja među građanima Općine. Naime, 52,38% ispitanika izražava zadovoljstvo ili potpuno zadovoljstvo prometnom povezanosti, dok je 42,86% nezadovoljno ili potpuno nezadovoljno. Općenito, nedostatnu kvalitetu prometne infrastrukture stanovnici ističu kao jedan od ključnih izazova s kojim se suočavaju na dnevnoj razini, a kao konkretne probleme navode uske prometnice, nedostatak parkirnih mjesta i neadekvatno prometno rješenje naselja u cjelini.

Stav turista u pogledu prometne infrastrukture ukazuje na to kako i građani i turisti primjećuju slične izazove. Turisti promet ističu kao kritično područje koje je potrebno unaprijediti, te dostupnost prijevoza i parkirališnih mjesta ocjenjuju s niskim ocjenama, odnosno procjenjuju kako istima nisu zadovoljni.

Pomorski promet

Pomorski promet, uz cestovni promet predstavlja najvažniji aspekt kojim se osigurava povezanost prostora Općine s okruženjem. Ključne točke pomorskog prometnog sustava predstavljaju:

- luka nautičkog turizma državnog značaja – Červar Porat II
- ribarska/sportska luka županijskog značaja St. Marina – Vabriga;
- ribarska/sportska luka županijskog značaja Tarska vala,

a luka Santa Marina ujedno je luka otvorena za javni promet lokalnog značaja.

U pogledu kvalitete navedene infrastrukture, ključno unaprjeđenje odnosi se na projekt unaprjeđenja ribarske infrastrukture u luci Santa Marina, koji je obuhvatio izgradnju lukobrana i obalnog zida, uređenje 37 vezova za brodove različitih duljina, formiranje manipulativne površine na kopnenom dijelu, uređenje opskrbe ribarskih plovila vodom i energijom i opreme za skladištenje ulova te ostale popratne komunalne infrastrukture. Realizacija projekta, osim u aspektu povećanja kvalitete prometne pomorske infrastrukture ključna je u pogledu stvaranja odgovarajućih

¹⁷ <https://www.plugshare.com/location/238739>

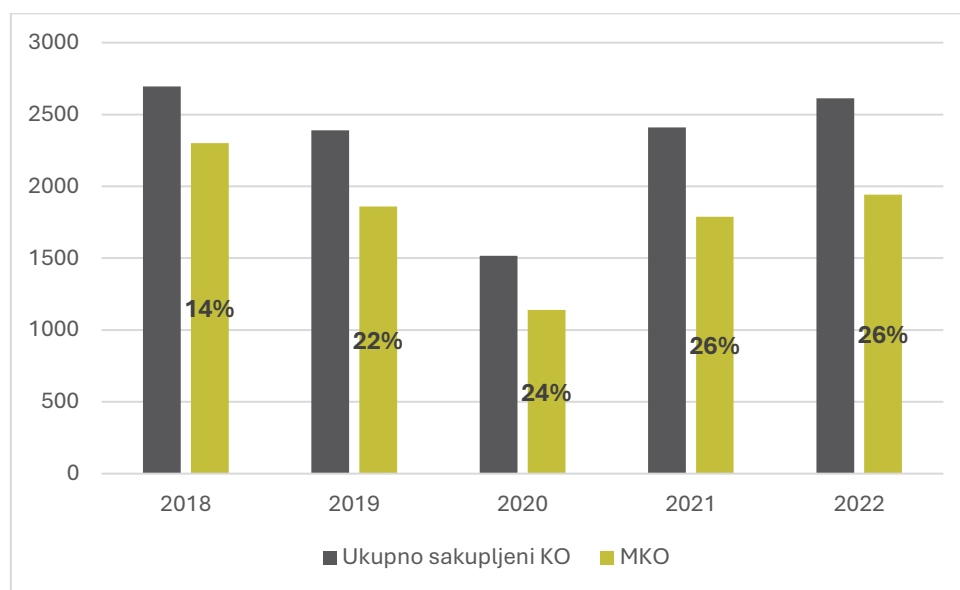
infrastrukturnih preduvjeta za potrebe ribarstva, odnosno u povećanju efikasnosti ribara te jačanju transportnog i izvoznog potencijala ribarskog dijela luke Santa Marina.

Gospodarenje otpadom

Gospodarenje otpadom na području Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega u nadležnosti je zajedničkog komunalnog poduzeća Usluga Poreč d.o.o., koje na području Grada Poreča-Parenzo i sedam okolnih općina obavlja djelatnost gospodarenja otpadom i povezane komunalne poslove. Osnovnu infrastrukturu u sustavu gospodarenja otpadom predstavlja (1) reciklažno dvorište, smješteno na području Grada Poreča-Parenzo, (2) mobilno reciklažno dvorište koje je lokalnoj razini dostupno u kvartalno te nadležni (3) centar gospodarenja otpadom Istarske županije – Kaštijun.

Ukupna količina prikupljenog komunalnog otpada na području Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega u 2022. godini iznosila je 2.612 tona, odnosno 1.312 kilograma po stanovniku. Pokazatelj količine komunalnog otpada po stanovniku značajno je viši od županijskog prosjeka (807 kg) koji je najveći u Hrvatskoj, te je Općina Tar-Vabriga – Torre-Abrega nakon susjednih, Općine Vrsar-Orsera (1.374 kg) i Općine Funtana (2.054 kg) treća po količini u Istarskoj županiji. Turistički smještajni kapaciteti, odnosno veliki broj ostvarenih turističkih dolazaka i noćenja, koji značajno nadilaze broj lokalnog stanovništva primarni su generator komunalnog otpada, čija se količina za vrijeme trajanja ljetne turističke sezone povećava za 4 do 5 puta u odnosu na zimski period. Uzevši u obzir širi kontekst, slični pokazatelji obilježje su i drugih destinacija koje istovremeno imaju mali broj lokalnog stanovništva i velike turističke/smještajne kapacitete – Novalja s 1.675 kg po stanovniku, Baška s 1.700 kg te Vir s 2.041 kg po stanovniku. U kontekstu ciljeva održivog gospodarenja otpadom, primarno u pogledu odvojenog prikupljanja otpada, pokazatelji nisu na razini utvrđenih ciljeva na nacionalnoj razini. Udio odvojeno prikupljenog komunalnog otpada, u posljednjem petogodišnjem razdoblju varira između 14% i 26%, značajno manje od 60% odvojeno prikupljenog komunalnog otpada, što je kao cilj utvrđeno Planom gospodarenja otpadom Republike Hrvatske.

Grafikon 19. Prikaz količina komunalnog otpada s udjelom odvojeno prikupljenog otpada na području Općine Tar-Vabriga u razdoblju 2018.-2022.

Izvor: Izvješće o komunalnom otpadu 2018.-2022., HAOP

Unatoč relativno niskom udjelu odvojeno prikupljenog otpada za tumačenje pokazatelja potrebno je uzeti u obzir nedosljednosti u regulativi koja podrazumijeva da u izračun stope odvojenog prikupljanja otpada ulazi samo otpad prikupljen kod fizičkih osoba, dok se otpad preuzet kod pravnih osoba klasificira kao miješani komunalni otpad. Uzevši u obzir značaj turizma u lokalnom gospodarstvu, a koji predstavlja glavni generator količina otpada, realan pokazatelj prema procjeni pružatelja usluge iznosi oko 40%, s obzirom da se i otpad proizveden od strane pravnih osoba prikuplja odvojeno.

Sustav i dinamika prikupljanja otpada organizirani su sukladno podijeli na (1) miješani komunalni otpad, (2) papir, (3) plastiku i (4) staklenu ambalažu, tako da se za najveći dio Općine vrši odvoz otpada po principu od vrata do vrata, dok su za manji dio općine u blizini stambenih zgrada postavljena dva seta podzemnih spremnika. Sukladno tome, za optimizaciju prikupljanja otpada i povezanih procesa evidencije i naplate uvedene su digitalne tehnologije, odnosno digitalna rješenja. Kućanstva koja su obuhvaćena uslugom prikupljanja prema principu od vrata do vrata imaju čipirane spremnike, što omogućava identifikaciju krajnjeg korisnika, odnosno vođenje evidencije te naplate sukladno volumenu spremnika, odnosno broju pražnjenja istog. Osim toga, za kućanstva koja otpad odlažu u podzemne spremnike uveden je sustav evidencije putem kartica, što također omogućava evidenciju prikupljanja otpada.

Građani obuhvaćeni anketom izrazili su srednju razinu zadovoljstva sustavom gospodarenja otpadom, te isti ocijenili prosječnom ocjenom od 2,9. Ispitanici posebno nezadovoljstvo izražavaju u pogledu velike količine otpada koja se odlaže uz spremnike, prvenstveno u neposrednoj blizini podzemnih spremnika, a isti izazov istaknut je i iz perspektive pružatelja usluge gospodarenja otpadom.

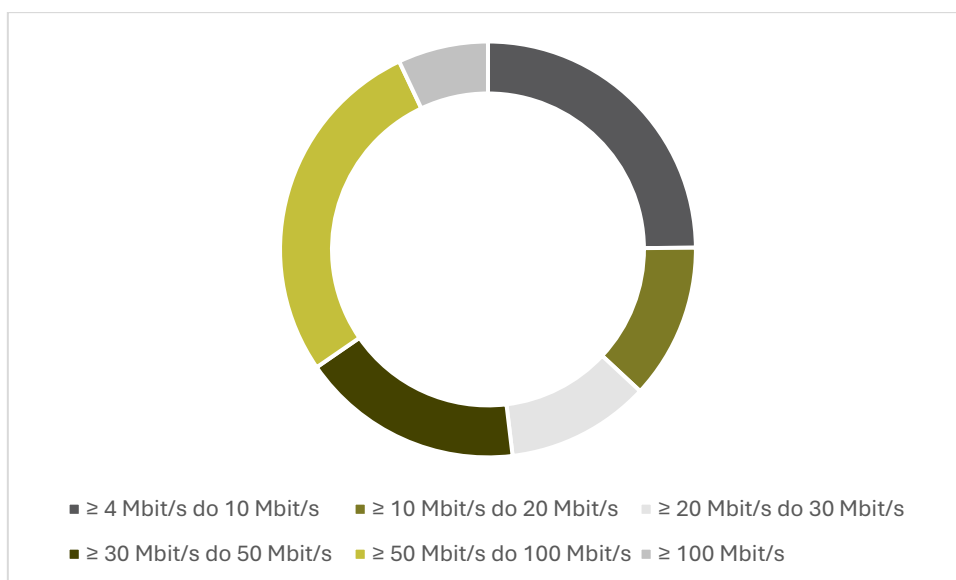
IT infrastruktura

Analiza infrastrukture za internetsku povezanost obuhvaća pregled kvalitete i dostupnosti fiksnog te pokretnog pristupa širokopojasnom internetu, te pokrivenost besplatnim internetom na javnim površinama putem WiFi pristupnih točaka.

Fiksni širokopojasni internet

Priključenost kućanstava na fiksni širokopojasni pristup na području Općine Tar-Vabriga iznosi 70,34%, pri čemu najveći broj kućanstava ima priključak brzog interneta brzine ≥ 50 Mbit/s do 100 Mbit/s, dok ultra brzi pristup ima oko 5% kućanstava. U odnosu na Istarsku županiju u cjelini, gdje postotak priključenosti iznosi 64%, na području Općine Tar-Vabriga veći je postotak priključenih kućanstava, ali uz značajno niži udio kućanstava s ultra brzim pristupom, s obzirom da na području Istarske županije oko 15% kućanstava ima fiksni širokopojasni pristup brzine veće od 100 Mbit/s. S druge strane, u odnosu na susjedne jedinice lokalne samouprave, Općina Tar-Vabriga - Torre-Abrega prednjači u odnosu na Grad Poreč-Parenzo gdje postotak priključenosti stanovništva na fiksni širokopojasni pristup iznosi 67,84%, ali zaostaje za Gradom Novigradom-Cittanova i Općinom Funtana-Fontone, gdje postotak priključenosti iznosi 94,96%, odnosno 93,51%.

Grafikon 20. Prikaz brzina korištenja širokopojasnog pristupa na području Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega

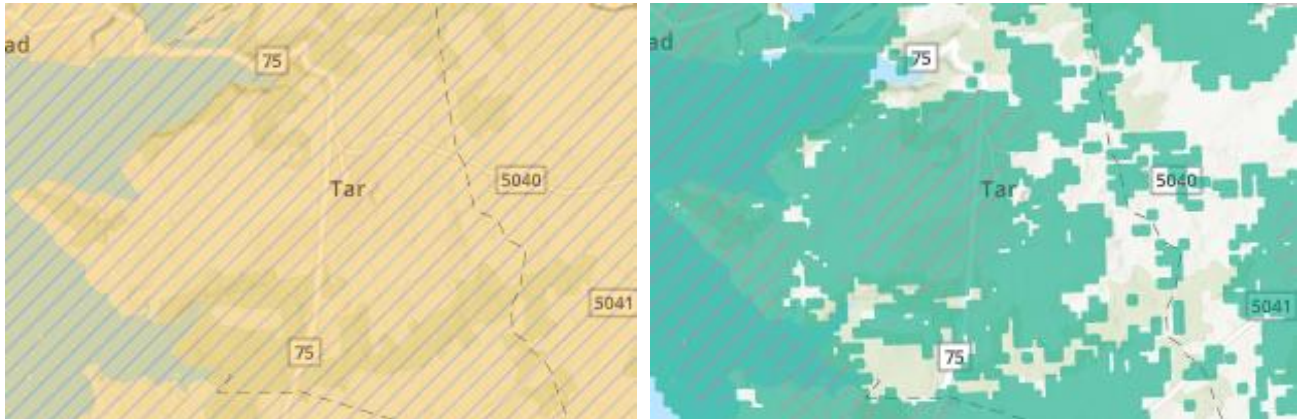

Izvor: HAKOM

Pokretni širokopojasni internet

Analiza dostupnosti i kvalitete pokretnog širokopojasnog pristupa, sukladno podacima Hrvatske regulatorne agencije za mrežne djelatnosti (HAKOM) pokazuje kako je cjelokupna površina Općine pokrivena bežičnim internetom brzine od 2 do 30 mBit/s uslugama više operatera (prikaz desno). Veći dio Općine pokriven je i bežičnim internetom brzine od 30 do 100 mBit/s, iako u najvećoj mjeri od strane jednog operatera, dok određene mikrolokacije poput ribarske luke Santa Marina i dio naselja Lanterna nisu pokriveni pokretnim širokopojasnim pristupom.

Slika X. Dostupnost širokopojasne mreže na području na području Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega

Izvor: HAKOM

U kontekstu dostupnosti besplatnog interneta na javnim površinama putem otvorenih pristupnih točaka, Općina Tar-Vabriga – Torre-Abrega putem inicijative Europske unije *WiFi4EU* na ukupno 10 vanjskih i 2 unutarnje pristupne točke osigurala je visokokvalitetan besplatan pristup internetu. Vanjske pristupne točke pozicionirane su na najfrekventnijim lokacijama – zgradi Općine, zvoniku Tar, Osnovnoj školi Tar, dopolavoru Vabriga, Društvenom domu Rošini, nogometnom igralištu Tar, zvoniku Frata i Talijanskoj zajednici, dok su unutarnje točke pozicionirane u vijećnici Općine te ugostiteljskom objektu Degustazione. Pristup besplatnom internetu putem otvorenih točaka uspostavljen je na način da korisnike primarno upućuje na službenu mrežnu stranicu Općine, nakon čega mogu slobodno pristupiti ostalim sadržajima.

Brzinu i dostupnost interneta građani ocjenjuju s prosječnom ocjenom 3 i ne izražavaju nikakve specifične problematike, dok je iz perspektive turista nedostatna brzina i dostupnost interneta jedan od ključnih izazova koje su primijetili tijekom boravka.

Okvir upravljanja razvojem

Zakonodavni okvir sustava strateškog upravljanja

Zakon o sustavu strateškog planiranja i upravljanja regionalnim razvojem Republike Hrvatske (NN br. 123/2017, 151/2022) (dalje u tekstu, ZSSPURR) za jedinice lokalne samouprave predstavlja ključnu zakonodavnu osnovu za planiranje i upravljanje razvojem. Donošenju samog Zakona prethodili su problemi poput nedostatka koordinacije, neusklađenosti ciljeva i nemogućnosti mjerenja učinaka, a koje je Vlada RH prepoznala i istaknula 2017. godine u ocjeni stanja prilikom njegovog donošenja.

“Višestruke negativne posljedice neuređenog sustava strateškog planiranja u Republici Hrvatskoj prisutne su u svim sektorima, a vidljive na svim razinama upravljanja.”

Naime, iako su svojevrsni temelji pravnog okvira strateškog planiranja u Republici Hrvatskoj postavljeni već 2008. godine u odnosu na **nacionalnu** razinu (donošenjem Zakona o proračunu) i 2009. godine u odnosu na **županijsku** razinu (donošenjem Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske), početkom sustavnog pristupa tematici koji obuhvaća i **lokalnu** razinu smatra se upravo godina 2017. i usvajanje ZSSPURR-a koji uvodi sustavnu obvezu strateškog planiranja i za tijela središnje i za tijela lokalne razine.

Uz ZSSPURR, okosnicu sustava strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske čine i:

- *Uredba o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN br. 37/2023)*
- *Pravilnik o rokovima i postupcima praćenja i izvješćivanja o provedbi akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN br. 44/2023)*
- *Pravilnik o provedbi postupka vrednovanja akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN br. 44/2023)*
- *te najnoviji (na snazi od 01.01.2024.) Pravilnik o izobrazbi u području strateškog planiranja i upravljanja razvojem (NN br. 44/2023).*

Navedeni zakonodavni okvir u svojoj se osnovi temelji na primjerima dobre prakse europskih država kao što su Austrija, Litva, Latvija, Slovenija i Irska. Tijekom godina, isti je prolazio kroz razne izmjene i dopune, prvenstveno kako bi se postigla komplementarnost sa zakonodavnim okvirom za proračunsko planiranje i sustavom upravljanja i kontrole u javnom sektoru te osigurala djelotvorna provedba na svim razinama javne vlasti.

Akti strateškog planiranja relevantni za Općinu Tar-Vabriga – Torre-Abrega

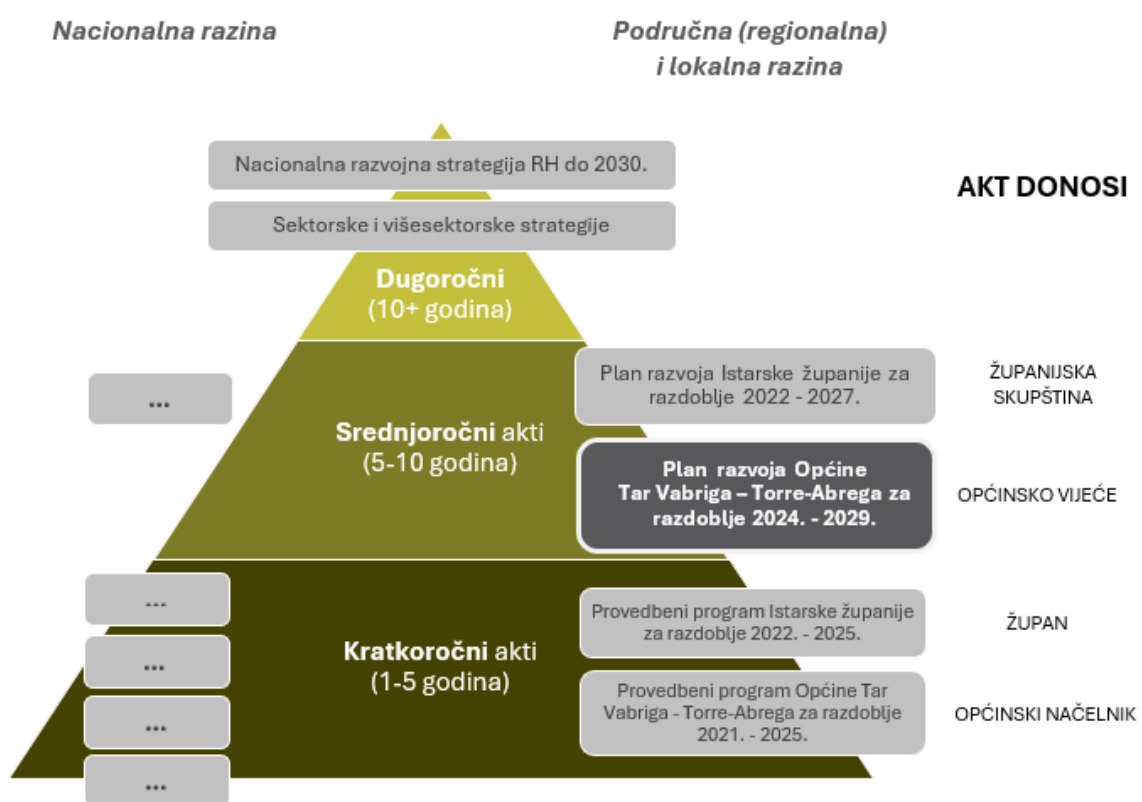
Zakon o sustavu strateškog planiranja i upravljanja regionalnim razvojem Republike Hrvatske razlikuje više vrsta strateških dokumenata koje dijeli:

- prema roku važenja na dugoročne, srednjoročne i kratkoročne; te
- prema sadržajnom obuhvatu na akte od nacionalnog značaja, akte od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave te akte povezane s okvirom za gospodarsko upravljanje EU-a.

Kako bi se osigurala koherentnost sadržaja na svim razinama upravljanja, svi akti strateškog planiranja moraju se temeljiti na propisanim temeljnim načelima - točnosti i cjelovitosti, učinkovitosti i djelotvornosti, odgovornosti i usmjerenost na rezultat, održivosti, partnerstva i transparentnosti.

Planovi razvoja JLS (pa tako i ovaj plan) prema roku važenja spadaju u kategoriju tzv. srednjoročnih akata koji se izrađuju i donose za razdoblje od pet do deset godina pri čemu se, sukladno načelu točnosti i cjelovitosti, mora osigurati njegova usklađenost sa svim hijerarhijski višim aktima, prvenstveno strateškim okvirom *Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske za razdoblje do 2030. godine* (dalje kratko: NRS), a kako je prikazano na shemi ispod:

Slika 1 Shema sustava strateškog planiranja iz perspektive Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega

Izvor: Priručnik o strateškom planiranju, MRRFEU

Sadržajno, a uzimajući u obzir položaj u hijerarhiji propisa, planovi razvoja JLS služe definiranju posebnih ciljeva za provedbu općenitijih ciljeva hijerarhijski viših akata strateškog planiranja. Sukladno tome, Plan razvoja Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega mora doprinositi i biti usklađen s razvojnim smjerovima Plana razvoja Istarske županije za razdoblje 2022.-2027., kao i biti usklađen sa Nacionalnom razvojnom strategijom, odnosno doprinositi ostvarivanju strateških ciljeva NRS-a.

Općinska uprava

Općina Tar-Vabriga – Torre-Abrega ustrojena je 12. prosinca 2006. godine kada se izdvojila iz sastava Grada Poreča, postavši samostalna jedinica lokalne samouprave. Općina se sastoji od šest naselja: Frata (Fratta), Gedići (Ghedda), Perci (Perzi), Rošini (Villa Rossa), Tar (Torre) i Vabriga (Abrega) koja, uz očuvanje vlastite posebnosti, danas predstavljaju prirodnu, gospodarsku, povijesnu i društvenu cjelinu.

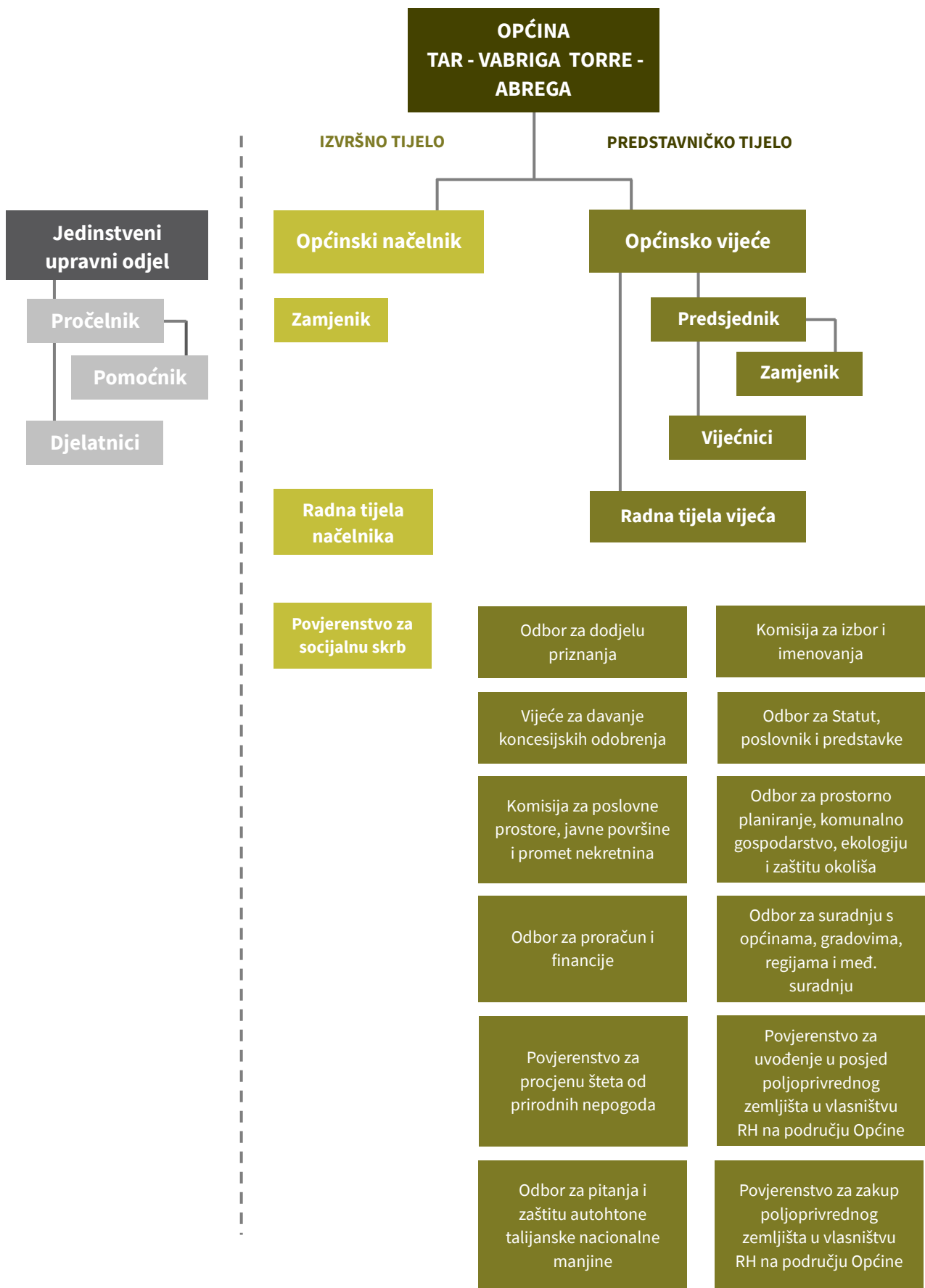
Općina je prilikom odlučivanja u poslovima iz svog samoupravnog djelokruga samostalna te obavlja osobito poslove lokalnog značaja koji se odnose na:

1. uređenje naselja i stanovanje
2. prostorno i urbanističko planiranje
3. komunalno gospodarstvo
4. brigu o djeci
5. socijalnu skrb
6. primarnu zdravstvenu zaštitu
7. odgoj i osnovno obrazovanje
8. kulturu, tjelesnu kulturu i šport
9. zaštitu potrošača
10. zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša
11. protupožarnu i civilnu zaštitu
12. promet na svom području
13. ostale poslove sukladno posebnim zakonima

a sve u skladu sa Statutom općine.

U kontekstu izrade, donošenja, provedbe i praćenja plana razvoja kao strateškog dokumenta Općine, ključne komponente institucionalnog okvira čine Općinski načelnik i Općinsko vijeće koji predstavljaju i upravljačku strukturu lokalne zajednice. Uz njih je, u svrhu obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga Općine te poslova državne uprave koji su zakonom prenijeti na Općinu, ustrojen i Jedinstveni upravi odjel kao upravno tijelo Općine. Nadležnost, djelokrug i međusobni odnosi ovih tijela detaljno su propisani Statutom Općine koji ne predstavlja samo temeljni pravni dokument već i strateški vodič čija je svrha osigurati da procesi donošenja odluka budu transparentni te da općina funkcionira učinkovito, štiteći interese svojih stanovnika i osiguravajući održiv razvoj zajednice.

Općinski načelnik, kao nositelj izvršne vlasti, odgovoran je za provedbu odluka koje donosi Općinsko vijeće, upravljanje svakodnevnim poslovima Općine te zastupanje Općine prema vanjskim subjektima. Načelnik ima zamjenika, koji se, sukladno Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina, Zakonu o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi te Statutu Općine, bira iz redova pripadnika talijanske nacionalne manjine na području Općine. S druge strane, Općinsko vijeće, kao predstavničko tijelo građana, donosi odluke, kreira politiku općine i nadzire rad načelnika, čime Općina ostvaruje svoje ustavno pravo na lokalnu samoupravu zajamčeno člankom 128. Ustava Republike Hrvatske. Vijeće se sastoji od devet vijećnika, koji javnim glasovanjem biraju predsjednika i potpredsjednika iz svojih redova. Statut Općine pripadnicima talijanske nacionalne zajednice jamči pravo na zastupljenost s najmanje jednim vijećnikom.

Uz gore navedena tijela, a kako bi se potaknula ulaganja u razvoj lokalne zajednice te omogućilo lakše financiranje i privlačenje većih iznosa bespovratnih sredstava, Općinsko vijeće je 29. prosinca 2010. godine donijelo odluku o osnivanju trgovačkog društva MOMPERLON d.o.o. Društvo osnovano je s ciljem da bude operativni alat u rukama općine, omogućujući bržu i fleksibilniju realizaciju razvojnih projekata.

Uz MOMPERLON d.o.o. kojem je Općina Tar-Vabriga – Torre-Abrega jedini osnivač, treba naglasiti i postojanje i rad drugih društva na području Istarske županije u kojima je Općina Tar-Vabriga – Torre-Abrega jedan od suosnivača. Društvo Usluga Poreč d.o.o. sa sjedištem u Poreču na području Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega pruža uslugu gospodarenja otpadom, odvodnja otpadnih voda u nadležnosti je društva Odvodnja Poreč d.o.o., a vodoopskrba u nadležnosti zajedničkog trgovačkog društva Istarski vodovod d.o.o. Navedeno jasno govori o dugotrajnoj i neprekinutoj povezanosti područja Poreštine koja prvenstveno proizlazi iz njenog ranijeg političkog, društveno i formalno-pravnog ustrojstva.

U pogledu komunikacije s građanima potrebno je naglasiti kako je upravo transparentnost općinskih vlasti u vezi s proračunom i strateškim planiranjem ključna za stjecanje povjerenja svih stanovnika zajednice i poticanje njihovog aktivnog sudjelovanja u općinskim poslovima. Jedan od instrumenata kojima Općina Tar-Vabriga – Torre-Abrega nastoji osigurati transparentnost je putem svoje web stranice – <https://tar-vabriga.hr/>, a osobito u dijelu „otvorena općina“. Potkategorija iTransparentnost daje zainteresiranoj javnosti uvid u poslovanje Općine i omogućuje pregled financijskog djelovanja te izdanih i zaprimljenih poslovnih dokumenata. U potkategoriji „Vodič za građane“ prikazano je na koji način Općina prikuplja i investira sredstva te se navode općinski projekti planirani u tekućoj proračunskoj godini, a koji su od važnosti za razvoj Općine.

Što se tiče percepcije samih građana, iz provedene ankete proizlazi da većina građana Općine nije zadovoljna razinom transparentnosti i otvorenosti općinske uprave. Konkretno, 52,38% ispitanika izrazilo je nezadovoljstvo ili potpuno nezadovoljstvo radom uprave po tom pitanju, dok je 28,57% građana zadovoljno ili potpuno zadovoljno.

Također, rezultati ankete pokazuju nezadovoljstvo među ispitanicima u vezi s prostornim i urbanističkim planiranjem te upravljanjem pomorskim dobrom. Prostorno i urbanističko planiranje najveći je problem ispitanicima te ujedno ova potkategorija ima najveći udio nezadovoljstva. Kada je u pitanju povlačenje EU sredstava udio nezadovoljnih i potpuno nezadovoljnih te onih koji su neodređeni po tom pitanju je isti s 42,86%, zadovoljstvo ili potpuno zadovoljstvo iskazalo je 14,29% ispitanika.

Analiza financijskih kapaciteta

Analiza institucionalnog okvira upravljanja razvojem nužno podrazumijeva i analizu financijskih kapaciteta s obzirom da upravo proces strateškog planiranja daje mehanizam za identifikaciju prioritetnih područja razvoja i ciljeva pri čemu osigurava da se, kroz proračunski proces, odgovarajuća sredstva alociraju upravo prema prepoznatim prioritetima.

Tablica 16. Prikaz proračuna Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega¹⁸

	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	%
Prihodi	5.479.347,80	5.259.268,46	3.728.064,56	4.775.196,36	5.962.545,17	6.505.957,17	9.369.991,70	+ 71
Rashodi	6.461.503,75	4.907.532,02	3.326.069,41	4.374.484,04	5.479.588,96	5.796.183,00	9.736.703,97	+ 51

Izvor: Izvješća o izvršenju proračuna Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega za 2018., 2019., 2020., 2021., 2022. i 2023., Proračun Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega za 2024.

Iz dostupnih podataka možemo uočiti glavne trendove u proračunskim kretanjima u razdoblju od 2018. do 2024. godine. S obje strane, prihodovne i rashodovne evidentiran je opći trend rasta što upućuje na ekspanziju fiskalnih kapaciteta i povećanje financijske aktivnosti unutar promatranog razdoblje. Očekivano, nagli i značajan pad prihoda može se uočiti u 2020. godini što se može pripisati učincima globalne pandemije bolesti COVID-19 koja je imala značajan negativan gospodarski utjecaj na financije jedinica lokalne samouprave s obzirom na usporavanje gospodarskih aktivnosti koje je osobito bilo zamjetno u područjima koja ovise o turizmu, uz istovremeni porast izdataka za javnozdravstvene aktivnosti. Jedina promatrana godina koja potvrđeno pokazuje proračunski deficit je 2018.

Civilno društvo

“Organizacije civilnog društva igraju ključnu ulogu u promicanju aktivnog građanstva u Europi. Za participativnu demokraciju potrebna su posrednička tijela koja bi uključila građane i promicala njihove stavove u svim vrstama građanskog prostora. Postojanje snažnog, neovisnog i raznolikog civilnog društva ovisi o odgovarajućim javnim financijama.”

Kada razmatramo plan razvoja neke zajednice, ne možemo zanemariti utjecaj koji na oblikovanje i cjelovitost tog razvoja ima civilno društvo. Fokusom na potrebe, probleme i želje šarolikih društvenih skupina (i transparentnom komunikacijom prema nadležnim tijelima), organizacije civilnog društva pridonose tome da se prilikom planiranja razvoja uzmu u obzir različiti interesi i iskustva „s terena“, a što rezultira učinkovitijim i održivijim razvojnim projektima. Kroz suradnju s civilnim društvom Općina Tar-Vabriga – Torre-Abrega može preciznije identificirati prioritete, rasporediti resurse (ljudske i financijske), osigurati snažniju participaciju stanovnika općine u samom procesu planiranja kao i utjecati na širu društvenu podršku za kasniju provedbu razvojnih planova.

Kada o civilnom društvu govorimo u kontekstu Republike Hrvatske ono se prije svega poistovjećuje s djelovanjem organiziranim kroz formu udruge (uz koje su osobito relevantne i zaklade te socijalne zadruge). Prema dostupnim podacima Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, u općini Tar-Vabriga – Torre-Abrega trenutno je registrirano i aktivno 14 udruga¹⁹ (koje djeluju u raznolikim područjima – od humanitarnog rada do sporta. Što se tiče prostorne distribucije, čak 13

¹⁸ Vrijednosti za sve prikazane godine, izuzev tekuće, preuzeti su iz izvještaja o izvršenju proračuna i obuhvaćaju i eventualne izmjene i dopune proračuna koje su se događale u tijeku pojedine godine dok su brojevi za 2024. godinu preuzeti iz posljednje verzije proračuna (kolovoz 2024.) te se ne može isključiti mogućnost naknadnih izmjena i dopuna.

¹⁹ Podaci iz elektroničkog Registra udruga Republike Hrvatske na dan 12. rujna 2024. godine)

od 14 udruga svoje sjedište ima u naselju Tar, a samo jedna (MOTOCIKLISTIČKI KLUB „GEAR“) u naselju Vabriga dok u ostalim naseljima nema registriranih udruga.

Prema području djelovanja, najviše je udruga u području sporta (polovica od ukupnog broja udruga). Uz sportske, ističu se još i sektorske udruge u području gospodarstva koje okupljaju ugostitelje i poljoprivrednike od kojih je osobito aktivna i istaknuta Udruga maslinara „Olea“ Tar. Navedena udruga svojim širokim rasponom aktivnosti (od organizacije međunarodnih manifestacija do izdavanja knjiga i časopisa) kontinuirano radi na edukaciji članova kao i šire zajednice o maslinarstvu. Uz navedena područja, kao jedan od ključnih dionika lokalne zajednice općenito je prepoznata Comunità degli Italiani – Zajednica Talijana "Giovanni Palma" Torre-Tar koja je od svih trenutno aktivnih udruga i prva službeno upisana u registar, još 1997 godine. Zadnja upisana udruga na području Općine (2020. godine) je Udruga za promicanje edukacije u prirodi „Drijade“ koja se osobito fokusira na rad s djecom s kojima provodi radionice u prirodi te promiče ideju poučavanja djece na otvorenom kroz igru i iskustveno učenje.

Tablica 17. Popis udruga sa sjedištem u Općini Tar-Vabriga – Torre-Abrega

NAZIV UDRUGE
Comunità degli Italiani – Zajednica Talijana "Giovanni Palma" Torre-Tar
Humanitarna udruga Tar-Vabriga „Valsanta“
Udruga ugostitelja Općine Tar-Vabriga „Tri gušta“
Sportski klub m sport
Nogometni klub „Istra“ Tar-Torre
Triatlon klub Tar-Vabriga
Stolnoteniski klub „Tar“ Tar
Dijabetička udruga Tar-Vabriga
Streljački klub „Istra Tar-Vabriga“
Udruga za promicanje edukacije u prirodi „Drijade“
Motociklistički klub „Gear“
Boćarski klub Tar - Vabriga
Dobrovoljno vatrogasno društvo „Lampo“ Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega
Udruga maslinara „Olea“ Tar

Izvor: Registar udruga

Iako nisu jednako aktivne, sve navedene udruge uskladile su svoje statute sa *Zakonom o udrugama* (Narodne novine br. [74/2014](#), [70/2017](#), [98/2019](#), [151/2022](#)).

Što se tiče institucionalnog okvira za podršku razvoju civilnog društva na **nacionalnoj** razini, isti već desetljećima postoji i počiva na tri „stupa“ potpore civilnom društvu – Uredu za udruge kao stručnoj službi Vlade RH, Savjetu za razvoj civilnog društva kao savjetodavnom tijelu Vlade i Nacionalnoj zakladi za razvoj civilnog društva koju je osnovao Hrvatski sabor. Na **županijskoj** razini relevantna je Zaklada za poticanje partnerstva i razvoja civilnog društva Istarske županije, osnovana 2006. godine od strane Istarske županije, a na **općinskoj** razini Jedinostveni upravni odjel same općine u sklopu kojeg djeluje Stručni suradnik za društvene djelatnosti i informiranje.

Kako bi organizacije civilnog društva mogle djelovati neovisno i učinkovito, kontinuirano oslušivati potrebe zajednice i na njih odgovarati adekvatnim programima, potrebno im je, uz povremene donacije, osigurati stabilne izvore prihoda. U tom je kontekstu na razini Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega važna podrška koju udrugama pruža Općina kroz redovitu objavu Javnog natječaja za udruge (za financijske potpore programima i projektima udruga koji se financiraju iz Proračuna Općine Tar-Vabriga - Torre-Abrega), a koji se objavljuje svake godine na web stranicama Općine. Objavi samog natječaja svake godine prethodi objava godišnjeg plana javnih natječaja za udruge za pojedinu godinu (objava u siječnju za tekuću godinu) iz kojeg svatko zainteresiran može vidjeti koji je ukupan raspoloživ iznos sredstava za dodjelu, koji je raspoloživ iznos sredstava po pojedinom području (npr. kultura, sport, socijalna zaštita...) kao i koji je očekivani broj programa/projekata po pojedinom području.

Tablica 18. Iznosi donacija Općine udrugama (trenutno aktivnim) sa sjedištem u Općini za razdoblje od zadnjih 5 godina.

NAZIV UDRUGE	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	UKUPNO
Comunità degli Italiani – Zajednica Talijana "Giovanni Palma" Torre- Tar	15.465,27	17.468,27	11.277,60	8.129,27	10.380,59	62.721,00
Humanitarna udruga Tar- Vabriga „Valsanta“	/	/	/	/	/	/
Udruga ugostitelja Općine Tar-Vabriga „Tri gušta“	/	/	/	/	/	/
Sportski klub m sport	1.274,14	2.906,63	1.393,59	3.012,81	2.766,04	11.353,21
Nogometni klub „Istra“ Tar-Torre	21.235,65	27.725,79	34.640,65	36.896,94	60.700,00	181.199,03
Triatlon klub Tar-Vabriga	1.327,23	331,81	/	/	/	1.649,04
Stolnoteniski klub „Tar“ Tar	3.583,52	1.990,84	2.654,46	1.061,78	3.400,00	12.690,60
Dijabetička udruga Tar- Vabriga	1.327,28	3.115,67	1.990,84	796,34	1.200,00	8.430,13
Streljački klub „Istra Tar- Vabriga“	902,52	796,34	1.526,31	796,34	4.372,90	8.394,41
Udruga za promicanje edukacije u prirodi „Drijade“	/	/	663,61	995,42	1.000,00	2.659,03
Motociklistički klub „Gear“	/	/	/	/	/	/
Boćarski klub Tar - Vabriga	2.787,18	1.791,76	2.654,46	3.185,35	4.000,00	14.418,75
Dobrovoljno vatrogasno društvo „Lampo“ Općine Tar-Vabriga – Torre- Abrega	1.990,84	1.990,84	12.475,94	12.475,94	12.400,00	41.333,56

Udruga maslinara „Olea“ Tar	8.968,08	2.680,56	8.183,69	7.777,56	9.380,00	36.989,89
UKUPNO	49.893,63	60.798,51	77.461,15	75.127,75	109.599,53	372.880,57

Izvor: Općina Tar-Vabriga – Torre-Abrega

Uz udruge navedene u tablici 18. Općina Tar Vabriga – Torre-Abrega podržava i brojne druge dionike koji nemaju sjedište na području same općine (često se radi o udrugama sa sjedištem na području Istarske županije), a koji također imaju utjecaj na kvalitetu života i raznolikost sadržaja koji se nudi u samoj Općini. Također, redovne su donacije dionicima koji također čine civilno društvo Općine, ali nisu registrirani kroz formu udruge npr. Lovačko društvo ZEC i Konjički klub VINIA.

Tablica 19. Usporedba predviđenih iznosa financijske potpore iz planova javnih natječaja po područjima

PODRUČJE	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	UKUPNO	%*
Kultura	265,45	265,45	265,45	270,00	300,00	1.366,35	+13,02
Sport	53.089,12	53.089,12	54.416,35	54.500,00	65.000,00	280.094,59	+22,44
Socijalna zaštita	14.599,51	12.608,67	11.945,05	12.000,00	7.000,00	58.153,23	-52,05
Civilno društvo, ostale javne potrebe, informatizacija i edukacija	9.290,60	6.636,14	6.636,14	6.700,00	6.700,00	57.399,02	+52,84
			6.636,14**	7.300,00**	7.500,00**		
Ekonomski razvoj	11.281,44	9.954,21	9.954,21	9.300,00	9.400,00	49.889,86	-16,68
UKUPNO	88.526,12	82.553,58	89.853,34	90.070,00	95.900,00	446.903,05	

Izvor: Općina Tar-Vabriga – Torre-Abrega

* namjenska sredstva za program Ljetni kamp

** postotna promjena – odnos prve i zadnje promatrane promjene

Iz podataka navedenih u tablici 19 proizlazi da je Općina Tar-Vabriga – Torre-Abrega u razdoblju od proteklih pet godina najviše iznose financijske potpore kontinuirano planirala za područje sporta, a najniže za područje kulture. Navedena dva područja, uz područje koje se odnosi na civilni sektor, bilježe rast u smislu povećanja iznosa ulaganja iz godine u godinu (izuzev 2021.) iako je u slučaju kulture došlo do samo nominalnog povećanja.

Talijanska nacionalna manjina – dvojezičnost

Jedna od karakteristika civilnog društva Općine Tar Vabriga – Torre-Abrega, kao i Istarske županije u cjelini, jest istaknuta uloga pripadnika talijanske nacionalne manjine.

Prema podacima Popisa stanovništva iz 2021. godine, u Općini Tar Vabriga – Torre-Abrega živi 135 stanovnika, odnosno 6,29% ukupne populacije Općine, koji su se izjasnili kao pripadnici talijanske nacionalne manjine. Od toga, 98 živi u naselju Tar, a 37 u naselju Vabriga. U preostala četiri naselja nitko nije naveo pripadnost ovoj manjini. Na razini Istarske županije prema istom popisu živi 9,784

od ukupno 13.763 pripadnika talijanske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj - više nego u svim drugim županijama zajedno.

Na razini Općine, Statut ima ključnu ulogu u zaštiti i promicanju prava talijanske nacionalne manjine, osiguravajući ravnopravnost i dvojezičnost u svakodnevnom životu zajednice. Dvojezičnost je dodatno podržana i regulirana na županijskoj i nacionalnoj razini nizom zakona i propisa, koji jamče upotrebu talijanskog jezika kao službenog jezika u Istarskoj županiji pa je tako ista i službeno regulirana:

- *Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina (Narodne novine br. 155/2002, 47/2020, 80/2011, 93/2011)*
- *Zakonom o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj (Narodne novine br. 51/2000, 56/2000, 155/2002)*
- *Zakonom o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (Narodne novine br. 33/2001, 60/2001, 129/2005, 109/2007, 36/2009, 125/2008, 36/2009, 150/2011, 144/2012, 123/2017, 98/2019, 144/2020)*
- *Statutom Istarske županije / Statuto della regione Istriana (REDAKCIJSKI PROČIŠĆENI TEKST / TESTO EMENDATO) – SNIŽ/BURI 10/09, 4/13, 16/16, 1/17, 2/17, 2/18, 10/20 i 6/21).*

Formalno propisanu dvojezičnost lokalna vlast implementira i u praksi – komunikacija s građanima vodi se putem dvojezičnih obrazaca, javni znakovi i pisani prometni znakovi kao i nazivi ulica i trgova ističu se i na hrvatskom i na talijanskom jeziku. Povezano s tim, i u segmentu odgoja i obrazovanja, dostupni su programi na talijanskom jeziku. Konkretno, u predškolskom odgoju i obrazovanju dostupni su hrvatski i talijanski vrtić. Dječji vrtić „Morski konjić - Scoula Materna “Cavalluccio marino” i Talijanski dječji vrtić Paperino. Dječji vrtić-Scuola dell'infanzia "PAPERINO" jedina je predškolska ustanova u Općini koja provodi redovni program na talijanskom jeziku, omogućujući njegu, odgoj, obrazovanje, zdravstvenu zaštitu, prehranu i socijalnu skrb, a s posebnim naglaskom na razvoj rane dvojezičnosti. Osim toga, dječji vrtić „Morski konjić - Scuola Materna 'Cavalluccio marino'“ provodi aktivnosti očuvanja talijanskog jezika i kulture kroz svoj redovan program, također osiguravajući dvojezično obrazovno okruženje za najmlađe.

U Općini nema Talijanske osnovne škole već je dostupnost učenja na talijanskom jeziku osigurana kroz izborni predmet talijanskog jezika u Osnovnoj školi Tar-Vabriga – Torre-Abrega. U skladu sa školskim kurikulumom, ovaj je izborni predmet dostupan za učenike od drugog do osmog razreda osnovne škole. Osim toga, kurikulumom je zadana satnica za učenike osmog razreda kroz program pod nazivom „Govorimo talijanski, talijanski jezik“ koji ima za cilj usavršiti jezično-komunikacijske sposobnosti na talijanskom jeziku u pisanom i usmenom obliku. Osim nastavnog programa, kurikulum također predviđa njegovanje talijanske baštine i talijanskog jezika kroz posjete raznim turističkim središtima s namjerom očuvanja talijanske baštine i identiteta, ali i stjecanja novih znanja u ovom području.

Kada govorimo o dvojezičnosti na području Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega, ne možemo preskočiti spomenuti i organizaciju civilnog društva Comunità degli Italiani – Zajednica Talijana "Giovanni Palma" Torre-Tar kao neformalnog predstavnika kulture, kulturne baštine i talijanskog jezika. Kao značajan akter u očuvanju i promicanju istrovenetskog jezika, jednog od dijalekata

talijanskog jezika specifičnih za područje Istre, ova organizacija ima ključnu ulogu. Istroveneto je važan dio nematerijalne kulturne baštine, a očuvanje jezika odvija se kroz različite aktivnosti, uključujući kulturne manifestacije, radionice i događaje koji promoviraju jezik, običaje i tradicije talijanske zajednice u Općini.

Da se na ostvarenju cilja promicanja dvojezičnosti i očuvanja talijanskog jezika kontinuirano radi, pokazuje i činjenica da je Općinski načelnik 9. svibnja 2024. godine u novigradskom Centru za manifestacije i kulturu potpisao Sporazum o suradnji s dvojezičnim gradovima i općinama Istarske županije. Sporazum su potpisali istarski župan kao i čelnici sedam gradova i jedanaest općina čime nastavljaju suradnju i zajedničko financiranje (prvi sporazum potpisan je 2020. godine) aktivnosti namijenjenih promicanju dvojezičnosti u razdoblju 2024. - 2027. godine.

SWOT analiza

Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none">• Pozitivni migracijski trendovi i povećanje broja stanovnika• Kvalitetna i dostupna predškolska infrastruktura• Dostupnost produženog boravka• Razvijeno civilno društvo• Bogatstvo kulturnog naslijeđa i prepoznatljivi elementi baštine• Specifičnost lokalnog dijalekta• Kvalitetne i prepoznatljive zabavne i gastro manifestacije• Pozitivni pokazatelji poslovanja lokalnih poduzetnika• Razvijen turistički sektor• Dugogodišnja tradicija maslinarstva• Uspostavljena infrastruktura za gospodarenje otpadom• Uspostavljene biciklističke rute	<ul style="list-style-type: none">• Nedostatna infrastruktura za osnovno obrazovanje (dislociranost)• Nedovoljan interes mladih za aktivno sudjelovanje u društvenom životu općine i nepostojanje sadržaja za mlade• Nedostatni kapacitet za pružanje socijalnih usluga i brigu o starima i nemoćnima• Nedostatnost zdravstvene infrastrukture i usluga• Ograničena infrastruktura za poduzetnike• Prekomjerno oslanjanje na turizam kao generatora gospodarskog razvoja• Izražena sezonalnost lokalnog gospodarstva i tržišta rada• Nedostatna razina pročišćavanja otpadnih voda• Nedovoljno razvijena mreža vodoopskrbe• Velika količina proizvedenog komunalnog otpada• Nedostatna kvaliteta cestovne infrastrukture i postojećih prometnih rješenja• Nedostatan javni prijevoz• Nepostojanje infrastrukture i slaba zastupljenost alternativnih i ekološki prihvatljivih oblika prometa• Nedostatnost širokopojasne infrastrukture• Visoki indeks razvijenosti kao ograničenje u osiguravanju vanjskog financiranja razvojnih projekata
Prilike	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none">• Dostupnost EU sredstava za ulaganje u javnu infrastrukturu• Daljnji razvoj oblika turističke ponude	<ul style="list-style-type: none">• Nedostatni ljudski kapaciteti u predškolskom i školskom odgoju i obrazovanju

-
- koji su komplementarni s načelima zaštite i očuvanja okoliša i prirode
- Pozicioniranje kao centra maslinarstva
 - Razvoj ekološke poljoprivrede i daljnja afirmacija ribarstva i školjkarstva
 - Jačanje integracije poljoprivrede i turističke ponude
 - Jačanje civilnog društva u provedbi deinstitutionaliziranih socijalnih usluga u zajednici
- Povećanje socijalne ugroženosti i marginalizacije socijalno ugroženih skupina
 - Visoki troškovi održavanja sportske infrastrukture
 - Visoki troškovi zaštite i održavanja kulturne baštine
 - Gubitak autohtonosti i lokalnog identiteta
 - Daljnja prekomjerna ovisnost o turizmu
 - Izazovi integracije stranih radnika u lokalnu zajednicu
 - Nedovoljna podrška za razvoj malih i srednjih poduzeća
 - Daljnje veliko vršno opterećenje infrastrukture u ljetnim mjesecima
 - Visoki početni troškovi uvođenje obnovljivih izvora energije
 - Narušavanje kvalitete okoliša uslijed prekomjernih količina komunalnog otpada
-

Opis srednjoročnih razvojnih potreba i potencijala

Temeljem analize postojećeg stanja definirane su razvojne potrebe i razvojni potencijali na kojima je utemeljen srednjoročni strateški pristup razvoju Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega. Analiza stanja osim postojećeg stanja i trendova u područjima društvenog, gospodarskog i urbanog okruženja obuhvaća i ocjenu unutarnjeg odnosno vanjskog okruženja primjenom SWOT analize - alata za prepoznavanje snaga i slabosti, odnosno prilika i prijetnji. Oba segmenta, i analiza postojećeg stanja i SWOT analiza, temelj su za definiranje razvojnih potreba i potencijala u okviru kojih su sumirani ključni nalazi analize stanja kroz 3 glavna tematska područja:

DRUŠTVENO OKRUŽENJE

Razvojne potrebe

Demografska situacija u ovom području pokazuje relativnu stabilnost, a u odnosu na ostatak Istarske županije i Republike Hrvatske, zabilježen je porast broja stanovnika između 2011. i 2021. godine. Taj trend, međutim, dovodi do novih razvojnih izazova koji proizlaze iz promjena u demografskoj strukturi. Navedeno se primarno odnosi na izraženi trend starenja stanovništva, što podrazumijeva povećanje potreba u području zdravstva i socijalne skrbi, osobito brige za starije i nemoćne. Općenito, u segmentu socijalnih i zdravstvenih usluga razvojnu potrebu predstavlja povećanje dostupnosti istih na lokalnoj razini, što je u najvećoj mjeri povezano s pronalaženjem i zapošljavanjem dodatnih kadrova.

Iz analize ostalih segmenata društvenog okruženja proizlaze razvojne potrebe koje se primarno odnose na osiguravanje infrastrukturnih preduvjeta. Prvenstveno, razvojna potreba obuhvaća unaprjeđenje infrastrukturnih kapaciteta Osnovne škole Tar-Vabriga, čime bi se omogućila provedba nastave na jednoj lokaciji i time poboljšala kvaliteta nastavnih aktivnosti. Osim toga, iako se ne radi o izoliranoj pojavi na lokalnoj razini, niti je ista u samoupravnom djelokrugu Općine, izražena je potreba za usklađivanjem obrazovnog sustava s gospodarstvom, na način da obrazovni programi dosljedno prate strukturu i potrebe gospodarskih aktivnosti.

Završno, i u ostalim segmentima društvenog uređenja lokalne sredine - području kulture i sporta kao važnim sastavnicama ukupnog društvenog razvoja - potrebno je osigurati unaprjeđenje nužne infrastrukture, pri čemu je najizraženija potreba za uređenjem sportskih igrališta – otvorenih i zatvorenih.

Razvojni potencijali

Specifičnost i očuvana autentičnost lokalne zajednice ključni su razvojni potencijali na kojima se može temeljiti budući razvoj Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega.

Pozitivan migracijski saldo koji odražava privlačnost lokalne sredine i sigurnost okruženja, osobito uzevši u obzir sve veću fleksibilnost u odabiru mjesta za život, predstavlja razvojni potencijal koji već doprinosi poboljšanju demografske slike.

Sukladno utvrđenoj potrebi povećanja dostupnosti socijalnih i zdravstvenih usluga, primarno namijenjenih starijim i nemoćnim osobama kao ranjivoj društvenoj skupini, kao potencijal je

prepoznato okretanje ka razvoju socijalnih usluga u zajednici. U tom kontekstu, oslanjanje na civilno društvo kao pružatelja usluga skrbi u zajednici, identificirano je kao ključan alat za povećanje dostupnosti socijalnih usluga.

Nadalje, na području Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega sportsko-rekreacijska infrastruktura osim u funkciji lokalnog stanovništva ima dodanu vrijednost i kao dio turističke ponude. Konkretno, postojeća *motocross staza* već je prepoznata kao jedan od faktora privlačenja gostiju, osobito u pred i posezoni, zbog čega je povećanje kapaciteta i kvalitete iste prepoznato kao razvojni potencijal koji doprinosi jačanju turističke ponude i produljenju turističke sezone.

Konačno, u segmentu razvoja kulture, razvojni potencijal čini revitalizacija kulturne baštine, ponajprije tarskog kaštela, te njegova prenamjena i stavljanje u funkciju kulturno-turističke ponude, ali i valorizacija arheološkog nalazišta Loron, kao i istaknuta uloga Zajednice Talijana na lokalnoj razini, čija se važnost očituje u očuvanju kulturne baštine talijanske nacionalne manjine.

GOSPODARSTVO

Razvojne potrebe

Prekomjerna oslonjenost lokalnog gospodarstva na jednu gospodarsku granu, turizam, za područje Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega gotovo podrazumijeva ovisnost gospodarstva o jednom sektoru. Uzevši u obzir osjetljivost turizma na niz vanjskih faktora, iz postojeće gospodarske strukture proizlazi potreba za diverzifikacijom strukture lokalnog gospodarstva, kao temeljnog preduvjeta održivog razvoja. Dodatna potreba u tom kontekstu odnosi se na smanjenje sezonalnosti lokalnog gospodarstva i tržišta rada te na stvaranje uvjeta za razvoj sektora koji nisu vezani isključivo uz turizam. Konkretnu razvojnu potrebu predstavlja ulaganje u poduzetničku infrastrukturu, a sve opisane potrebe vezane uz gospodarsko okruženje imaju šire socio-ekonomske implikacije i povezuju se s boljim prilikama za zadržavanje, odnosno privlačenje stanovništva i mladih obitelji.

Ipak, potreba za diverzifikacijom gospodarske strukture ne podrazumijeva usporavanje razvoja turizma, već daljnja ulaganja u kvalitetu turističke ponude. Konkretno, razvojnu potrebu predstavlja produljenje turističke sezone i razvoj sadržaja koji nisu izravno vezani uz *sunce i more* kao turistički proizvod, a što bi osiguralo veću disperziju posjetitelja tijekom cijele godine.

Za poljoprivredu i ribarstvo, tradicionalno važne djelatnosti, potrebu predstavlja osiguravanje dostupne financijske i institucionalne potpore za poljoprivrednike, s obzirom na izazov visokog indeksa razvijenosti Općine, što lokalne poljoprivrednike ograničava u mogućnosti sufinanciranja ulaganja u okviru postojećih modela.

Razvojni potencijali

Razvojni potencijal koji povezuje dva ključna gospodarska sektora na lokalnoj razini, proizlazi iz daljnje integracije poljoprivrede i ribarstva s turizmom i ugostiteljstvom.

Nadalje, razvojni potencijal lokalnog gospodarstva predstavlja daljnja afirmacija ribarstva i školjkarstva, osobito uzevši u obzir novouređenu ribarsku luku Santa Marina te osigurane

odgovarajuće infrastrukturne preduvjete za potrebe povećanja efikasnosti ribara i jačanje transportnog i izvoznog potencijala.

Razvoj posebnih oblika turizma – enogastro te aktivnog turizma, specifično cikloturizma, koji već predstavlja značajan element turističke ponude cijelog područja Poreštine, također su prepoznati kao razvojni potencijal. Uz unaprjeđenje infrastrukture i održavanje sportsko-rekreacijskih događanja tijekom cijele godine, otvaraju se mogućnosti produljenja turističke sezone, te povezano s tim jačanja konkurentnosti turističkog sektora, a time i gospodarstva u cjelini.

URBANO OKRUŽENJE

Razvojne potrebe

Analiza urbanog okruženja Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega obuhvatila je sve komponentne komunalnih infrastrukturnih sustava te u određenim segmentima ukazuje na manjkavosti postojećih sustava. Općenito, područje općine karakterizira intenzivna urbanizacija, što posljedično utječe na potrebe u svim segmentima komunalne infrastrukture, ali i na stanje okoliša.

Povezano s tim, izražen turistički promet kao ključan generator komunalnog otpada podrazumijeva i potrebu za prilagodbom sustava i infrastrukture vršnom opterećenju tijekom ljetnih mjeseci. Uz to, iz trenutne nedovoljne stope odvajanja otpada proizlazi potreba za povećanjem količine odvojeno prikupljenog komunalnog otpada, kao ključnog aspekta prelaska na kružno gospodarstvo. Istovremeno, razvidna je potreba za ulaganjem dodatnih napora jačanje svijesti lokalnog stanovništva i turista o održivom gospodarenju otpadom.

U segmentu prometa, iz perspektive građana koji izražavaju nezadovoljstvo razinom kvalitete mreže prometnica kao potreba se nameće unaprjeđenje iste, ali i povećanje kapaciteta javnih parkirališta. Istaknuta je problematika potrebe prilagođavanja infrastrukture periodu vršnog opterećenja tijekom ljetne sezone. Ipak, u kontekstu dugoročno održivog razvoja prometnog sustava, potrebu predstavlja tranzicija na alternativne oblike mobilnosti te prostorno-funkcionalna integracija biciklističke infrastrukture u isti, pri čemu izazov predstavlja podijeljena nadležnost u upravljanju prometnicama na području Općine. Dodatno, u odnosu na trenutnu prometnu sliku koja na razini Općine, ali i u pogledu povezanosti s okolnim jedinicama lokalne samouprave, podrazumijeva gotovo isključivo prijevoz osobnim automobilima, razvojnu potrebu predstavlja povećanje kvalitete i širenje mreže javnog prijevoza i povezivanje s ostalim jedinicama lokalne samouprave.

Kao preduvjet implementacije digitalnih tehnologija u upravljanju infrastrukturom, ali i općenito kao aspekt koji osigurava povezanost područja, razvojnu potrebu predstavlja povećanje kvalitete širokopojasne infrastrukture i pokrivanje specifičnih mikrolokacija koje trenutno nisu obuhvaćene pokretnim širokopojasnim pristupom, iako se ista, u odnosu na druge infrastrukturne potrebe nije pokazala kao prioritet.

Razvojni potencijali

Razvojni potencijali razvoja urbanog okruženja Općine utemeljeni su na korištenju dostupnih resursa te njihovoj valorizaciji. Navedeno se primarno odnosi na potencijal zelene tranzicije u širem smislu,

odnosno energetske tranzicije i korištenju potencijala obnovljivih izvora energije, primarno energije sunca. Uz to, komplementarnu mjeru predstavlja i promicanje energetske učinkovitosti, prvenstveno u zgradarstvu i prometu, što predstavlja ključan mehanizam ostvarenja energetskih, ali i dugoročnih financijskih ušteda.

U izravnoj vezi sa zelenom tranzicijom, razvojni potencijal sustava gospodarenja otpadom leži u njegovom daljnjem unaprjeđenju, prvenstveno u osiguravanju uvjeta za odvojeno prikupljanje biootpada na razini kućanstava.

U kontekstu prometa, povezano s utvrđenom potrebom prilagodbe cestovne infrastrukture općenito i razvoja biciklističke infrastrukture, potencijal predstavlja tranzicija na alternativne oblike prijevoza, osobito mikromobilnosti, što je izravno vezano uz prilagodbu postojeće prometne infrastrukture i stvaranje preduvjeta za vozila na električni i alternativni pogon.

Strateški okvir

Vizija

Vizija razvoja predstavlja vodič za definiranje ciljeva i mjera, odnosno ključnih intervencija i željenog stanja kojemu se teži u srednjoročnom razdoblju. U proces definiranja vizije uključeno je lokalno stanovništvo, putem *online* ankete te ključni dionici, koji su kroz participativni proces i održavanje radionice strateškog planiranja utvrdili smjer razvoja Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega u srednjoročnom razdoblju.

Tar-Vabriga – Torre-Abrega 2029.

*Uređena i skladna zajednica za lokalno stanovništvo
Primamljiva i gostoljubiva destinacija za turiste
Održivo i odgovorno mjesto za buduće naraštaje*

Općina Tar-Vabriga – Torre-Abrega 2029. godine uređena je zajednica za svoje lokalno stanovništvo, istovremeno i privlačna turistička destinacija za posjetitelje te mjesto koje se razvija prema načelima održivosti, pružajući tako sigurnost budućim naraštajima. Općina uspostavlja smjer razvoja u kojem je lokalno stanovništvo u središtu – istovremeno nositelj autentičnosti i tradicije i zalag budućeg, održivog razvoja.

Općina Tar-Vabriga – Torre-Abrega 2029. godine uređena je, obiteljski orijentirana sredina koja svojim građanima svih generacija na lokalnoj razini omogućava uvažavanje svih potreba. Pri tome, uz dostupnost, dostatnost i kvalitetu sadržaja i usluga, Općina kao imperativ vrednuje svoj autentični identitet i lokalne specifičnosti – društvene, kulturne, gospodarske i prostorne – kao prepoznatljive izvorne vrijednosti koje čine temelj budućeg razvoja.

Prepoznatljivost Općine kao turističke destinacije, samo je jedno od obilježja lokalne sredine, koje ipak, kao razvojni smjer ne prevladava. S obzirom na preduvjete, turizam predstavlja značajnu gospodarsku granu, s kvalitetnom, specifičnom i cjelogodišnjom ponudom turističkih proizvoda.

Unatoč tome, turistički promet ne uzrokuje sociokulturne, gospodarske i infrastrukturne poremećaje, što osigurava zadovoljstvo posjetitelja i visoku kvalitetu života lokalnog stanovništva.

Kao faktor diverzifikacije lokalnog gospodarstva, poticanje ostalih sektora temelj je budućeg stabilnog razvoja.

Koncept održivog razvoja integriran je u sve ciljeve i mjere i preduvjet je za očuvanje prirodnih resursa. Visoka razina svijesti o važnosti energetske učinkovitosti i ekološke prihvatljivosti – od mikro razine pojedinaca i kućanstava do sustavne provedbe mjera zelene tranzicije, obilježje je lokalne sredine koje budućim naraštajima osigurava izvornost i očuvanost prirodnih i prostornih resursa.

Ciljevi i mjere

Strateški okvir Plana razvoja Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega za razdoblje 2024.-2029. osim vizije, kao osnovnog razvojnog vodiča i opisa željenog stanja, čine ciljevi i mjere. Definirana su ukupno tri (3) cilja s devet (9) pripadajućih mjera, koji prema niže prikazanoj hijerarhiji predstavljaju intervencijsku logiku. Svaki od triju ciljeva usmjeren je na jedno razvojno područje u širem smislu – sociokulturno, gospodarsko i infrastrukturno, odnosno prostorno razvojno područje, a koji su kao prioriteta proizašli iz analize postojećeg stanja, participativnih aktivnosti i kao prijedlozi građana. Mjerama su u okviru svakog pojedinog cilja fokusirane aktivnosti u užim sektorima, te je na razini mjera utemeljen i okvir za praćenje i vrednovanje.

Ciljevi		
1. Uspostaviti sadržaje u funkciji lokalne zajednice i čuvati identitet	2. Diverzificirati gospodarstvo kao preduvjet dugoročnog razvoja i ojačati tradicionalne djelatnosti	3. Unaprijediti infrastrukturu kao element održivosti i provesti energetska tranziciju
Mjere		
1.1. Unaprijediti kvalitetu sadržaja za djecu i mlade i potaknuti demografsku revitalizaciju	2.1. Unaprjeđenje poduzetničke infrastrukture i promicanje deficitarnih djelatnosti	3.1. Razvoj održive mikromobilnosti
1.2. Organizirati funkcionalnu mrežu zdravstvenih i socijalnih usluga	2.2. Jačanje tržišne prepoznatljivosti poljoprivrede	3.2. Promicanje energetske tranzicije
1.3. Valorizirati baštinu i lokalni identitet	2.3. Razvoj cjelogodišnjeg turizma i inovativnih turističkih proizvoda	3.3. Razvoj održive komunalne infrastrukture

Cilj 1. Uspostaviti sadržaje u funkciji lokalne zajednice i čuvati identitet

Općina Tar-Vabriga – Torre-Abrega teži osiguravanju dostupnosti svih sadržaja i usluga potrebnih lokalnom stanovništvu, na lokalnoj razini, što predstavlja prvi cilj Plana razvoja. Potreba za organizacijom funkcionalne i cjelovite mreže sadržaja i usluga istovremeno proizlazi iz trenutne demografske situacije i preduvjet je željene demografske revitalizacije i zadržavanja, odnosno privlačenja mladih obitelji.

Općina Tar-Vabriga – Torre-Abrega u nadolazećem razdoblju unaprijedit će kvalitetu sadržaja za djecu i mlade i provesti mjere demografske revitalizacije u širem smislu. Osiguravanjem odgojno obrazovne infrastrukture, primarno obuhvatom sve djece ranim i predškolskim odgojem, te izgradnjom nove zgrade Osnovne škole osigurat će se kvaliteta odgojno obrazovnih programa. Takve razvojne mjere komplementarne su fokusiranim mjerama demografske revitalizacije, primjerice razvojem modela priuštivog stanovanja, jer doprinose ravnoteži poslovnog i obiteljskog života.

Nadalje, iz perspektive osiguravanja usluga za sve generacije, cilj je unaprijediti, odnosno ojačati kapacitete pružatelja socijalnih i zdravstvenih usluga – primarno pružatelja usluga u zajednici. Oslanjanjem na civilno društvo, kao glavnog pružatelja usluga, i jačanjem financijskih i ljudskih kapaciteta, cilj je osigurati dostupne, dostatne i kvalitetne usluge na lokalnoj razini.

Završno, a komplementarno s ostalim društvenim djelatnostima, Općina Tar-Vabriga – Torre-Abrega valorizirat će svoj razvojni potencijal utemeljen na kulturnoj baštini i specifičnom identitetu. Na taj način, revitalizacijom (1) materijalne kulturne baštine, promocijom (2) nematerijalne baštine, konkretno lokalnog identiteta i dijalekta, povećat će prepoznatljivost Općine i osigurati razvoj utemeljen na izvornosti i tradiciji.

Cilj 2. Diverzificirati gospodarstvo kao preduvjet dugoročnog razvoja i ojačati tradicionalne djelatnosti

Turizam i povezano s tim ugostiteljstvo i u nadolazećem razdoblju bit će generatori gospodarskog razvoja Općine, uz značajno ojačane ostale sektore gospodarstva, što će osigurati stabilnost i održivost razvoja. Uloga Općine, u ostvarenju tog cilja, fokusirana je na stvaranje preduvjeta za razvoj ostalih sektora, institucionalnu i financijsku podršku za isto te ponovno jačanje konkurentnosti tradicionalnih djelatnosti.

Predviđeni set strateških mjera i projekata odnosi se na unaprjeđenje poduzetničke infrastrukture i promicanje deficitarnih djelatnosti, počevši od prilagodbe potrebama lokalnog tržišta rada i implementacije proaktivnih obrazovnih politika kojima se promiču deficitarne djelatnosti. Dodatno, a usmjereno prema sektoru malog gospodarstva kao nositelju lokalnog gospodarstva, osigurat će se poduzetnička infrastruktura i potporne poduzetničke funkcije, kao alati koji potiču otvaranje novih gospodarskih subjekata i rast poslovanja i povećanje konkurentnosti postojećih.

Pri tome, uz dostupnost, dostatnost i kvalitetu sadržaja i usluga, Općina kao imperativ vrednuje svoj autentični identitet i lokalne specifičnosti — društvene, kulturne, gospodarske i prostorne — kao prepoznatljive izvorne vrijednosti koje čine temelj budućeg razvoja.

Unatoč razvijenosti turističkog sektora, prioritet nadolazećeg razdoblja predstavlja povećanje kvalitete turističke ponude nad povećanjem kvantitete. Navedeno podrazumijeva razvoj novih turističkih proizvoda, s naglaskom na cjelogodišnje sadržaje, koji bi djelovali kao efekt disperzije turista s ljetne turističke sezone, na razdoblje pred i posezone, odnosno cijele godine.

Cilj 3. Unaprijediti infrastrukturu kao element održivosti i provesti energetske tranzicije

Održivi prostorni razvoj Općine podrazumijeva sveobuhvatni, planski pristup razvoju infrastrukture prema načelima održivog razvoja i učinkovitosti resursa, koji obuhvaća sektore prometa i zgradarstva kao ključne stupove zelene tranzicije i očuvanja okoliša.

U nadolazećem razdoblju, cilj je reorganizirati prometni sustav na lokalnoj razini, na način da se prostorno i funkcionalno integriraju održivi oblici prometa – pješačko-biciklistički, alternativni i javni prijevoz. Izgradnjom infrastrukture za alternativni prijevoz – punionica za električna vozila stvoriti će se preduvjeti za tranziciju na električna vozila, a razvojem pješačko-biciklističke infrastrukture i uvođenjem javnog prijevoza doprinjet će se smanjenju prometnih gužvi tijekom ljetnih mjeseci te općenito smanjiti potreba korištenja osobnih automobila kao pretežitog oblika prijevoza.

Kao drugi aspekt zelene tranzicije, provest će se konkretne mjere energetske učinkovitosti i uvođenje obnovljivih izvora energije u objekte u javnom vlasništvu, dok će financijske potpore potaknuti primjenu istih mjera na mikrorazini pojedinačnih kućanstava.

Sukladno intenzivnoj dinamici prostornog razvoja, proširiti će se mreža komunalne infrastrukture te povećati kvaliteta iste. Osim toga, kao aspekt povećanja kvalitete javne infrastrukture općenito, sustavnije će se pristupiti razvoju zelene infrastrukture – novih zelenih mikrolokacija, te povezivanju istih zelenim koridorima.

Okvir za praćenje i vrednovanje s ključnim pokazateljima uspješnosti

Praćenje i vrednovanje, te izvještavanje o uspješnosti provedbe Plana razvoja, sastavnice su, odnosno segmenti procesa strateškog planiranja, a podrazumijevaju prikupljanje, analizu i usporedbu pokazatelja kojima se sustavno prati uspješnost provedbe ciljeva.

Sustav praćenja uspješnosti provedbe Plana razvoja Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega za razdoblje 2024.-2029. definiran je na razini mjera, a pokazatelji su definirani kao kvantitativnih podaci koji omogućavaju praćenje i vrednovanje, odnosno izvještavanje o uspješnosti provedbe. Početne vrijednosti utvrđene su temeljem analize stanja, za 2023. godinu, odnosno posljednju godinu za koju su dostupni podaci, osim za pokazatelje koji su utvrđeni za podatke koji do sada nisu mjereni, pa za iste početna vrijednost iznosi nula. Ciljane vrijednosti utvrđene su za posljednju godinu važenja Plana razvoja, odnosno za 2029. godinu.

Cilj/mjera	Pokazatelj	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost
1. Uspostaviti sadržaje u funkciji lokalne zajednice i čuvati identitet			
1.1. Unaprijediti kvalitetu sadržaja za djecu i mlade i potaknuti demografsku revitalizaciju	rashodi za odgoj i obrazovanje JLS, po stanovniku	515 EUR	550 EUR
1.2. Organizirati funkcionalnu mrežu zdravstvenih i socijalnih usluga	rashodi za zdravstvo i socijalnu skrb JLS, po stanovniku	74 EUR	130 EUR
1.3. Valorizirati baštinu i lokalni identitet	rashodi za kulturu JLS, po stanovniku	9 EUR	20 EUR
2. Diverzificirati gospodarstvo kao preduvjet dugoročnog razvoja i ojačati tradicionalne djelatnosti			
2.1. Unaprjeđenje poduzetničke infrastrukture i promicanje deficitarnih djelatnosti	broj novoosnovanih poduzeća izvan sektora I	0	10
2.2. Jačanje tržišne prepoznatljivosti poljoprivrede	subjekti upisani u Upisnik poljoprivrednih proizvođača	42	52
2.3. Razvoj cjelogodišnjeg turizma i inovativnih turističkih proizvoda	udio dolazaka siječanj-travanj i listopad-prosinac u ukupnom broju dolazaka u godini	6,95%	10%
3. Unaprijediti infrastrukturu kao element održivosti i provesti energetska tranziciju			
3.1. Razvoj održive mikromobilnosti	duljina novoizgrađenih biciklističkih staza u m	0	6 km
3.2. Promicanje energetske tranzicije	ukupna potrošnja električne energije na području Općine	9.408.065 (kWh/god.)	10.348.871 (kWh/god.)
3.3. Razvoj održive komunalne infrastrukture	udio odvojeno prikupljenog komunalnog otpada	26%	40%

Terminski plan provedbe

Cilj	Mjera	Projekt	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.
Cilj 1.	1.1.	Izgradnja Osnovne škole Tar-Vabriga						
		Provedba programa financijske pismenosti u osnovnoj školi						
		Provedba programa obrazovanja za poduzetništvo u osnovnoj školi						
		Izgradnja sportske dvorane						
		Izgradnja atletske staze						
	1.2.	Uređenje dječjeg igrališta						
		Razvoj modela priuštivog stanovanja za mlade obitelji						
		Jačanje kapaciteta pružatelja usluga pomoći u kući za starije i nemoćne						
		Rekonstrukcija Tarskog kaštela i prenamjena u kulturni centar						
		Sufinanciranje provedbe kulturnih manifestacija						
Cilj 2.	2.1.	Izgradnja poduzetničke zone						
		Izgradnja coworking centra						
		Stipendiranje deficitarnih zanimanja						
		Uvođenje programa potpora za poduzetnike						
		Kušaonica maslinovog ulja						
	2.2.	Uvođenje programa potpora za poljoprivrednike						
		Uvođenje sustava kvalitete i izvornosti obiteljskog smještaja						
		2.3.	Difuzni hotel					
			Mini kamp					
		Cilj 3.	3.1.	Proširenje motocross staze				
Izgradnja biciklističkih staza								
Uvođenje sustava javnih e-bicikala								
Uvođenje javnog prijevoza i povezivanje s okolnim JLS								
Izgradnja punionica za električna vozila								
3.2.	Rekonstrukcija zgrade Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega							
	Izgradnja nove zgrade Općine Tar-Vabriga							
	Sufinanciranje izrade projektno-tehničke dokumentacije za uvođenje obnovljivih izvora energije u kućanstvima							
	3.3.		Uređenje parkirališta i izgradnja novog parkirališta					

Uvođenje spremnika za odvojeno prikupljanje biootpada u kućanstvima

Uređenje javnih površina kao zelene infrastrukture

Usklađenost s relevantnim strateškim dokumentima

Plan razvoja Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega za razdoblje 2024.-2029. usklađen je s ključnim razvojnim načelima, prioritetima i strateškim ciljevima Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine te sa strateškim dokumentom na županijskoj razini – Planom razvoja Istarske županije za razdoblje 2022.-2027. Konkretno, Plan razvoja Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega za razdoblje 2024.-2029. te utvrđeni ciljevi i mjere, odnosno projekti, doprinose ostvarenju ciljeva definiranih na višim razinama, na čemu se i temelji usklađenost istog sa strateškim i planskim dokumentima više hijerarhijske razine.

U nastavku je obrazložena usklađenost Plana razvoja Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega s razvojnim smjerovima i strateškim ciljevima NRS 2030., Planom razvoja Istarske županije za razdoblje 2022.-2027.

Nacionalna razvojna strategija do 2030.

Plan razvoja Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega za razdoblje 2024.-2029. doprinosi ostvarenju ciljeva Nacionalne razvojne strategije, te su utvrđeni ciljevi u najvećoj mjeri usklađeni s razvojnim smjerovima, odnosno strateškim ciljevima NRS-a.

Cilj I. Uspostaviti sadržaje u funkciji lokalne zajednice i čuvati identitet usklađen je sa strateškim ciljevima SC 2. *Obrazovani i zaposleni ljudi*, SC 5. *Zdrav, aktivan i kvalitetan život* i SC 6. *Demografska revitalizacija i bolji položaj obitelji*. Ovi ciljevi usmjereni su na unaprjeđenje društvenih sadržaja u širem smislu – od odgoja i obrazovanja, do zdravstva i socijalne skrbi, te komplementarno tim ka demografskoj revitalizaciji kroz stvaranje preduvjeta za priuštivo stanovanje mladih obitelji i usklađivanje poslovnih i obiteljskih obaveza.

Cilj II. Diverzificirati gospodarstvo kao preduvjet dugoročnog razvoja i ojačati tradicionalne djelatnosti usklađen je sa strateškim ciljevima SC 1. *Konkurentno i inovativno gospodarstvo*, SC 9. *Samodostatnost u hrani i razvoj biogospodarstva* NRS-a. Ciljevi Plana razvoja, kao i strateški ciljevi NRS-a odnose se na razvoj poduzetništva i obrta, te razvoj održivog turizma, što za područje Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega specifično podrazumijeva poticanje poduzetništva i obrta u ne turističkim djelatnostima, uz istovremenu težnju za povećanjem kvalitete turističke destinacije i razvojem turističkih proizvoda koji osiguravaju cjelogodišnji turizam.

Cilj III. Unaprijediti infrastrukturu kao element održivosti i provesti energetska tranziciju usmjeren ka održivom razvoju prostora i očuvanju okoliša, usklađen je sa strateškim ciljevima SC 8. *Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost* i SC 10. *Održiva mobilnost*, koji su također usmjereni na zelenu tranziciju u širem smislu i oslanjanje na obnovljive izvore energije i u zgradarstvu i u prometu, kroz prelazak na održive oblike mobilnosti te uređenje javnih površina kao zelene infrastrukture.

	Cilj 1.			Cilj 2.			Cilj 3.		
	Mjera	Mjera	Mjera	Mjera	Mjera	Mjera	Mjera	Mjera	Mjera
	1.1.	1.2.	1.3.	2.1.	2.2.	2.3.	3.1.	3.2.	3.3.
SC 1.				✓		✓			
SC 2.	✓								
SC 3.									
SC 4.									
SC 5.		✓							
SC 6.	✓								
SC 7.									
SC 8.								✓	✓
SC 9.					✓				
SC 10.							✓		
SC 11.									
SC 12.									
SC 13.									

Plan razvoja Istarske županije za razdoblje 2022. do 2027.

Plan razvoja Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega za razdoblje 2024.-2029. usklađen je sa županijskim strateškim dokumentom, Planom razvoja Istarske županije za razdoblje 2022.-2027. Provedba Plana razvoja Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega izravno i neizravno doprinijet će prioritetima i ciljevima županijskog Plana, a usklađenost je prikazana u tekstu i tablici niže.

Cilj I. Uspostaviti sadržaje u funkciji lokalne zajednice i očuvati identitet, kroz predviđene mjere i konkretne projekte, doprinijet će ostvarenju nekoliko posebnih ciljeva Plana razvoja. Prvi je poseban cilj 2.1. *Osiguranje visokih standarda i dostupnosti obrazovanja*, koji se ostvaruje projektima unaprjeđenja odgojno-obrazovne infrastrukture i programa. Nadalje, cilj doprinosi posebnim ciljevima 2.2. *Vitalno stanovništvo kroz kvalitetnije zdravstvene usluge i sport* te 2.3. *Veća uključenost i socijalna osjetljivost društva*, povećanjem dostupnosti zdravstvenih i socijalnih usluga na lokalnoj razini. Na kraju, doprinosi i posebnim ciljevima 4.1. *Potporna očuvanju i razvoju sastavnica istarskog identiteta* te 4.2. *Razvoj kulturnog sektora i jačanje kulturnog identiteta, baštine i tradicije*, kroz ulaganja u valorizaciju materijalne i nematerijalne kulturne baštine.

Nadalje, **Cilj II. Diverzificirati gospodarstvo kao preduvjet dugoročnog razvoja i ojačati tradicionalne djelatnosti**, doprinijet će ispunjenju triju posebnih ciljeva županijskog Plana razvoja. Posebnom cilju 3.2. *Poduzetništvo temeljeno na istraživanju i inovacijama* doprinijet će kroz ulaganja u poduzetničku infrastrukturu i poticanje poduzetništva, zatim posebnom cilju 3.3. *Održivi turizam temeljen na kvaliteti usluge i autentičnim sadržajima* kroz ulaganje u povećanje kvalitete turističkih proizvoda, s osobitim naglaskom na razvoj cjelogodišnjih turističkih proizvoda, kao aspekta održivosti turizma, te posebnom cilju 3.4. *Razvoj i održive i konkurentne poljoprivrede, šumarstva,*

lovstva, ribarstva, akvakulture i vodnog gospodarstva kroz ulaganje u jačanje tržišne prepoznatljivosti lokalnih poljoprivrednika, kao faktora konkurentnosti na širem tržištu.

Završno, **Cilj III. Unaprijediti infrastrukturu kao element održivosti i provesti energetska tranziciju** doprinosi ostvarenju posebnog cilja 1.1. Energetska tranzicija i suočavanje s posljedicama klimatskih promjena županijskog Plana razvoja, s obzirom na komplementarnost ulaganja u energetska tranziciju koja su predviđena na lokalnoj i na županijskoj razini. Dodatno, usklađene aktivnosti na lokalnoj i županijskoj razini utvrđene su i kroz doprinos posebnom cilju 1.2. *Održivo prometno i komunikacijsko povezivanje* te posebnom cilju 1.5. *Jačanje komunalne infrastrukture i usluga*.

Plan razvoja Općine Tar-Vabriga – Torre-Abrega za razdoblje 2024.-2029.	Plan razvoja Istarske županije za razdoblje 2022.-2027.
Cilj I. Uspostaviti sadržaje u funkciji lokalne zajednice i čuvati identitet	2.1. Osiguranje visokih standarda i dostupnosti obrazovanja 2.2. Vitalno stanovništvo kroz kvalitetnije zdravstvene usluge i sport 2.3. Veća uključenost i socijalna osjetljivost društva 4.1. Potpora očuvanju i razvoju sastavnica istarskog identiteta 4.2. Razvoj kulturnog sektora te jačanje kulturnog identiteta, baštine i tradicije
Cilj II. Diverzificirati gospodarstvo kao preduvjet dugoročnog razvoja i ojačati tradicionalne djelatnosti	3.2. Poduzetništvo temeljeno na istraživanju i inovacijama 3.3. Održivi turizam temeljen na kvaliteti usluge i autentičnim sadržajima 3.4. Razvoj i održive i konkurentne poljoprivrede, šumarstva, lovstva, ribarstva, akvakulture i vodnog gospodarstva
Cilj III. Unaprijediti infrastrukturu kao element održivosti i provesti energetska tranziciju	1.1. Energetska tranzicija i suočavanje s posljedicama klimatskih promjena 1.2. Održivo prometno i komunikacijsko povezivanje 1.5. Jačanje komunalne infrastrukture i usluga